

Załącznik do Uchwały Nr XVII/114/04

Rady Gminy Hańsk

z dnia 8 grudnia 2004 roku

WÓJT GMINY HAŃSK

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY HAŃSK

CZĘŚĆ I

UWARUNKOWANIA

CHEŁM GRUDZIEŃ 2003 R.

1. POŁOŻENIE W REGIONIE I SĄSIEDZTWO.	4
1.1 Położenie i powiązania przyrodnicze.....	4
1.2 Powiązania funkcjonalno – przestrzenne.	6
2.CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.....	7
2.1 Budowa geologiczna.....	7
2.2 Surowce mineralne.....	8
2.3 Rzeźba terenu	9
2.4 Wody powierzchniowe.....	10
2.5 Wody podziemne.....	11
2.6 Gleby.	13
2.7 Lasy.	13
2.8 Warunki klimatyczne.	15
2.9 Fauna.....	15
2.10Flora i szata roślinna.....	16
2.11Walory krajobrazowe.....	16
3. OGÓLNA OCENA WALORÓW PRZYRODNICZO KRAJOBRAZOWYCH GMINY.....	17
4. OBSZARY I OBIEKTY CHRONIONE NA PODSTAWIE USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY.....	18
5. ZAGROŻENIA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.	19
6. WNIOSKI WYNIKAJĄCE ZE STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.	21
7. ZASOBY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU.....	22
7.1 Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury.	22
7.1.1 Rozwój osadnictwa pradziejowego.	22
7.1.2 Rozwój osadnictwa nowożytnego.	22
7.1.3 Układy przestrzenne i zabudowa wsi.	23
7.1.4 Zabytki sakralne.	24
7.1.5 Dawne zespoły dworsko – parkowe.....	24
7.1.6 Obiekty użyteczności publicznej.....	24
7.1.7 Obiekty przemysłowe.....	25
7.1.8 Cmentarze i mogiły.	25
7.2 Analiza krajobrazowo-widokowa	27
7.2.1 Waloryzacja krajobrazu kulturowego.	27
7.2.2 Analiza widokowa krajobrazu kulturowego.....	27
7.3 Uwarunkowania wynikające z ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dobór kultury współczesnej.....	28
8. STOSUNKI LUDNOŚCIOWE.	30
8.1 Ludność	30
8.2 Struktura zatrudnienia.....	30

8.3 Bezrobocie.....	31
9. FUNKCJE MIESZKANIOWO – USŁUGOWE	31
9.1 Mieszkalnictwo	31
9.2.1 Oświata i wychowanie.....	32
9.2.2 Zdrowie i opieka społeczna.....	32
9.2.3 Kultura	33
9.2.4 Handel, rzemiosło, gastronomia	33
9.2.5 Łączność	33
9.2.6 Administracja, organizacje społeczne.	34
9.2.7 Obiekty kultu religijnego i wyznaniowe	34
10.FUNKCJE STANOWIĄCE PODSTAWY GOSPODARCZE GMINY.....	34
10.1 Rolnictwo	34
10.1.1 Charakterystyka rolniczej przestrzeni produkcyjnej.	34
10.1.2 Struktura użytkowania ziemi.....	37
10.1.3 Struktura władania gruntami.	38
10.1.4 Struktura agrarna.	39
10.1.5 Charakterystyka produkcji rolnej.	41
10.1.6 Wyposażenie rolnictwa.	43
10.1.7 Infrastruktura w gospodarstwach rolnych.	45
10.1.8 Obsługa rolnictwa.....	45
10.2 Leśnictwo.	46
10.3 Uwarunkowania gospodarowania zasobami rolnymi i leśnymi.	47
10.4 Główne problemy wynikające z oceny stanu istniejącego.....	48
10.5 Przemysł, składy.....	49
10.6 Funkcja turystyczno – rekreacyjna.....	50
11. KOMUNIKACJA.....	51
11.1 Komunikacja drogowa.	51
12. GOSPODARKA KOMUNALNA I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	52
12.1 Urządzenia i organizacja gospodarki komunalnej.	52
12.1.1 Ochrona przeciwpożarowa.	52
12.1.2 Cmentarz i usługi pogrzebowe.	53
12.1.3 Zieleń urządzona.	53
12.1.4 Organizacja gospodarki komunalnej.	53
12.2 Systemy infrastruktury technicznej.	53
12.2.1 Zaopatrzenie w wodę.....	53
12.2.2 Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków.	54
12.2.3 Gospodarka odpadami.	54
12.2.4 Ciepłownictwo.....	54
12.2.5 Elektroenergetyka	55
BIBLIOGRAFIA I MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	56

1. POŁOŻENIE W REGIONIE I SĄSIEDZTWO.

Gmina Hańsk położona jest we wschodniej części województwa lubelskiego oraz południowej części powiatu włodawskiego, do którego należy. Powierzchnia administracyjna gminy wynosi 17.943ha, co stanowi 0,7 % powierzchni województwa lubelskiego oraz 14,2 % powierzchni powiatu włodawskiego.

Gmina Hańsk graniczy z następującymi gminami: Sawin, Wierzbica, Włodawa, Wola Uhruska, Urszulin, Stary Brus.

1.1 Położenie i powiązania przyrodnicze.

Pod względem fizjograficznym gmina Hańsk znajduje się w całości w obrębie Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego (Chałubińska Wilgat 1954) – subregionu Polesia Lubelskiego Południowy skraj Gminy, pomiędzy dwoma miejscowościami: Wólką Petryłowską i Podpakulem (gmina Sawin), dotyka północnego skłonu Wału Uhruskiego. Jest to teren będący częścią większej jednostki - Pagórów Chełmskich – integralnie związanej z Wyżyną Lubelską. W dziesiętnym podziale fizjograficznym Polski (Kondracki 1976) Wał Uhruski wraz z całymi Pagórami Chełmskimi włącza do Niżu Poleskiego. Północno – wschodni fragment gminy jest natomiast peryferyjną częścią Garbu Włodawskiego.

W zachodniej części gminy znajdują się dwa kompleksy torfowisk rozdzielone Guzem Andrzejowa. Na północ od niego położone jest intensywne osuszone Krowie Bagno, na południe Bagno Bubnów – stanowiące enklawę Poleskiego Parku Narodowego.

Według podziału przyrodniczo – leśnego gmina znajduje się w IV krainie Mazowiecko Podlaskiej, a jej północny fragment w 6 Dzielnicy Polesia Lubelskiego, natomiast południowy – w 7 Dzielnicy Wyżyny Wschodnio – Wołyńskiej.

Powiązania przyrodnicze

Uwzględniając lokalne naturalne predyspozycje terenu, zachowane walory przyrodniczo – krajoznawcze, potencjalne zagrożenia i stan zagospodarowania, a także biorąc pod uwagę koncepcję „Ekoregionów” stanowiącej część polityki ekologicznej Euroregionu BUG, gminę Hańsk zakwalifikowano do I Ekoregionu „Polesie Zachodnie” obejmujący 13 gmin: Siemień, Parczew, Dębowa Kłoda, Ostrów Lubelski, Uścimów, Ludwin, Sosnowica, Wiryki, Stary Brus, Urszulin, Włodawa, Hańsk i Wola Uhruska.

Na w/w terenie wyodrębnia się:

- należący do Krajowej Sieci Ekologicznej (ECONET PL) Międzynarodowy Poleski Obszar Węzłowy 27M,
- ostoje siedliskowe i ptasie wstępnie zakwalifikowane do Sieci NATURA 2000,
- należące do przestrzennego systemu obszarów chronionych
 - Poleski Park Narodowy,
 - 3 istniejące parki krajobrazowe („Pojezierze Łęczyńskie”, „Poleski” i „Sobiborski”) i 3 projektowane („Parczewski” i „Lasy Włodawskie” oraz fragmenty „Nadburzańskie”),
 - 2 obszary chronionego krajobrazu („Poleski” i „Chełmski” – fragmenty),
 - 11 istniejących i 13 projektowanych rezerwatów przyrody.
- Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie”,
- Transgraniczny Obszar Chroniony „Polesie Zachodnie”,

Pomiędzy wchodzącymi w skład ekoregionu gminami niezbędna jest koordynacja działań w zakresie:

- ochrony i kształtowania stosunków wodnych (zwłaszcza rozwoju małej retencji w deficytowych w wodę zlewniach);
- wielkoobszarowej ochrony przyrody, gospodarki wodno – ściekowej, kształtowanie modelu organizacji i zarządzania ruchem turystycznym (zwłaszcza kameralną ekoturystyką i turystyką pobytową),
- renaturalizacja obiektów przyrodniczych o zdeformowanych stosunkach ekologicznych.

1.2 Powiązania funkcjonalno – przestrzenne.

Powiązania komunikacyjne

Powiązania komunikacyjne gminy z obszarem województwa obejmują:

powiązania regionalne – poprzez teren gminy przebiegają drogi wojewódzkie nr 812 Biała Podlaska – Krasnystaw oraz 814 Parczew – Wola Uhruska;

powiązania subregionalne - przez teren gminy przebiegają drogi powiatowe łączące gminę z ośrodkami gminnymi gmin ościennych.

Powiązania infrastrukturalne

W wyniku przeprowadzonych analiz obsługi ludności należy stwierdzić, że gmina znajduje się w zasięgu oddziaływania miast Włodawy (siedziba powiatu) oraz Chełma.

2. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

2.1 Budowa geologiczna.

Czwartorzęd na obszarze gminy Hańsk zalega na urozmaiconej hipsometrycznie i morfologicznie powierzchni erozyjno-denudacyjnej, ścinającej utwory dolnego i górnego mastrychtu, oligocenu i miocenu. Bezpośrednie podłoże utworów czwartorzędowych różnicowane jest także pod względem litologicznym: skały węglanowe mastrychtu, piaski, ropy, mułki i węgiel brunatny trzeciorzędu (Jahn 1956, Żelichowski 1984).

Mięszość czwartorzędu na obszarze gminy waha się od 0–60 m, a dominującymi utworami są piaski, ropy, mułki oraz torfy. Do najstarszych osadów czwartorzędowych należą gliny zwałowe i ich rezydna z okresu zlodowacenia podlaskiego. Zalegają one na głębokości ok. 40 m i mają mięszość ok. 0,5 m (Wyrwicka 1977).

Zlodowacenie południowo-polskie zaznaczyło się żwirami wodnolodowcowymi i glinami zwałowymi o łącznej mięszości ok. 8m. Na tych utworach zalegają piaski i mułki jeziorne z interstadiału. Są one warstwowane (laminy ciemne i jasne). Stadiał górny zlodowacenia południowopolskiego reprezentują mułki i ropy zastoiskowe, gliny zwałowe i piaski ze żwirami wodnolodowcowe. Mięszość całej serii dochodzi do 10m.

Interglacjał mazowiecki należy niewątpliwie do najlepiej udokumentowanych jednostek statygraficznych na obszarze obejmującym gminę. Dzieli się on na cztery fazy, a występuje jako seria osadów mineralno-organicznych i organicznych (mięszość około 22,0 m - piaski rzeczne, ropy i mułki ilaste jeziorne, torfy, gytie i piaski deluwialne). Zalega nad glinami zwałowymi stadiału dolnego zlodowacenia południowopolskiego, a przykryty jest osadami zlodowacenia środkowopolskiego.

Zlodowacenie środkowopolskie reprezentują osady rzeczne i wodnolodowcowe (piaski) ze stadiału przedmaksymalnego mułki, torfy i gytie z interstadiału, a ze stadiału maksymalnego pochodzą piaski i żwiry lodowcowe, mułki i ropy piaszczyste zastoiskowe, gliny zwałowe oraz piaski i głazy moren czołowych. Piaski i mułki kemów występują przede wszystkim między torfowiskami Krowie Bagno i Bubnów, a duży występuje także płat zorientowany południkowo w okolicy Hańska.

Stadiał mazowiecko-podlaski reprezentują piaski rzeczne oraz piaski i mułki rzeczno-teryglacjalne na marfach kredy górnej. Piaski rzeczne występują w profilach wiertniczych usytuowanych w północnej części gminy i mają mięszość 2 - 4 m, natomiast piaski i mułki rzeczno-teryglacjalne pojawiają się na powierzchni w postaci płatów w północnej i południowo-zachodniej części gminy, a ich mięszość dochodzi do 10,0 m. (Buraczyński, Wojtanowicz 1988).

Najważniejszymi osadami z okresu zlodowacenia północnopolskiego są piaski jeziorno-rozlewiskowe oraz mułki jeziorno-rozlewiskowe. Zalegają one płatami na obrzeżach obszarów torfowych (np. okolice Dubeczna).

Piaski eoliczne w wydmach występują w widłach rzek Włodawki i Krzemianki na plejstocenijskich terasach i równinach sandrowych. Wydmy zbudowane są z piasków średnioziarnistych i osiągają wysokość do kilku metrów.

Holeceńskie osady zajmują znaczną część obszaru gminy Hańsk, a są to torfy, namuły zagłębień bezodpływowych, piaski, mułki i łył rzeczno-rozlewiskowe.

Torfy stanowią najbardziej genetycznie rozpowszechniony typ osadów holocenijskich i tworzą one zwarte obszary torfowisk: Krowie Bagno, Bagno Bubnów, Dubeczno oraz torfowisko we wschodniej części gminy. Miąższość torfów jest zróżnicowana i wynosi do 7,0 m (Krowie Bagno). Oprócz torfów przejściowych i wysokich na torfowisku Dubeczno, pozostałe reprezentują torfy niskie (Bałaga 1981).

Piaski, mułki i łył rzeczno-rozlewiskowe są utworami związanym z holocenijskimi, w tym i współczesnymi przepływami rzek. Reprezentują fację korytową i rozlewiskową, a ich miąższość sięga 2m.

W zagłębieniach bezodpływowych różnej genezy: krasowych, deflacyjnych, pojeziernych, wytopiskowych i in. odłożyły się osady holocenijskie w postaci namułów mineralnych i mineralno-organicznych. Występują one zwykle w stanie trwałego i dużego nawilgocenia, co związane jest z płytko zalegającym poziomem wód gruntowych. Miąższość tych osadów dochodzi do 3,0 m.

2.2. Surowce mineralne

Najważniejszym surowcem występującym na badanym terenie jest węgiel kamienny, zalegający w kompleksie skał karbońskich. Południowo-zachodnia część gminy leży w zasięgu perspektywicznego złoża Orzechów-Sawin. Innym, bardzo pospolitym surowcem energetycznym o dużym rozprzestrzenieniu na badanym obszarze są torfy. Największe torfowiska to Krowie Bagno i torfowisko Dubeczno. Torfy składają się głównie z torfów turzycowo-mszystych i turzycowo-trzciniowych. Torfy były wydobywane na dużą skalę do lat 50-tych w celach opałowych, jako materiał izolacyjny oraz jako torf ściółkowy i dla celów ogrodniczych. Szczególnie eksploatowane było Torfowisko Dubeczno. Obecnie złoża eksploatowane są jedynie dla potrzeb lokalnych. Ponadto na obszarze gminy występują wodnolodowcowe oraz piaski eoliczne.

Wykaz złóż surowców mineralnych ilustrują tabele.

2.3 Rzeźba terenu

Gmina Hańsk leży w całości na obszarze subregionu Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, który wchodzi w skład Polesia Lubelskiego (Chałubińska, Wilgat 1954). Rzeźba na tym obszarze jest monotonna, teren płaski i równiny o deniwelacjach kilku metrów, a spadki dochodzą do 2%. Większą część obszaru gminy zajmują równiny akumulacyjne: w części zachodniej i na krańcach wschodnich są to równiny akumulacji jeziornej oraz równiny torfowe, w części centralnej równiny sandrowe, a w części północnej równiny terasy akumulacyjnej. Na zachód od doliny górnej Krzemianki występują kemy, które tworzą garby o szerokości od 100 m długości do 3 km.

Kem w okolicy Hańska tworzy szeroki południkowy wał, natomiast pozostałe mają przebieg zbliżony do równoleżnikowego.

Powierzchnia kemów wznosi się od 180-185m npm, a od 5-10m ponad otaczające obszary równin. Kemy zbudowane są z piasków na przemian średnio i drobnoziarnistych oraz przewarstwień mułków silnie pociętych siecią drobnych uskoków, która powstała w okresie deglacjacji. W stropie najczęściej występuje pokrywa gliny ablacyjnej piaszczysto-łastej ze żwirami i głazami, którymi usiana jest powierzchnia.

Oprócz kemów, do form pochodzenia wodnolodowcowego należą równiny sandrowe. Tworzą one płaskie powierzchnie o małym nachyleniu i wysokości 168-172m npm, a ich występowanie nawiązuje do przebiegu doliny Krzemionki, lecz o znaczeniu szerszym zasięgu. Równiny sandrowe okalają młodsze piaszczyste równiny tarasów akumulacyjnych, równin jeziornych i równin torfowych. Osady tych równin nakładają się na serię sandrową, bądź wypełniają zagłębienia na jej powierzchni.

W środkowej części oraz we wschodniej (okolice Bukowskiego Lasu) i w południowo-zachodniej (okolice Kluczyna) części gminy występują równiny jeziorne. Powstały one w czasie ostatniego zlodowacenia i charakteryzują się monotonną rzeźbą, urozmaicone jedynie nielicznymi drobnymi zagłębieniami. Powierzchnie te leżą na wysokości 165-167m npm i poniżej równiny sandrowej, która z nią bezpośrednio sąsiaduje.

Najniżej położone powierzchnie na terenie gminy to równiny torfowe. Powstały one poprzez wypełnienie dawnych mis jeziornych i obniżeń torfami. Głównymi równinami torfowymi są: Krowie Bagno, Bagno Bubnów i Dubeczno, a ich powierzchnie leżą zwykle o 2 – 3m niżej od otaczających je równin akumulacyjnych (Bałaga 1981). Występują one na wysokości 165 – 167m npm. i leżą poniżej równiny sandrowej, która z nią bezpośrednio sąsiaduje.

W południowo-wschodniej części gminy występują leje krasowe na wychodniach skał kredowych oraz w obrębie płytkich pokryw piaszczystych (kras reprodukowany). Są to formy o kształtach owalnych (średnica 50-200m), lub wydłużonych (dolinki krasowe), a w jeszcze innych przypadkach przyjmują nieregularne kształty w wyniku połączenia mniejszych form krasowych. Ich głębokość sięga 2-4m i zwykle wypełnione są utworami organicznymi (Harasimiuk 1975).

Wzgórza morenowe występują na zachód od Hańska i są to pagórki o wysokości względnej do 5 m. Budują je utwory piaszczysto-żwirowe.

Największą powierzchnią denudacyjną jest równina denudacyjna, która tworzy łagodnie opadającą ku północy wyniosłość, w stronę Krowiego bagna. Znacznie mniejsza jest równina denudacyjna w okolicy Wólki Petryłowskiej w południowej części gminy.

2.4 Wody powierzchniowe.

Gmina Hańsk położona jest w całości w dorzeczu Bugu, w zlewni rzeki Włodawki i jej dopływów.

Zachodnia część gminy odwadniana jest bezpośrednio do Włodawki, natomiast część centralną drenażuje Więzienny Rów. Wschodni fragment gminy odwadniają dwa prawe dopływy Włodawki – Krzemianka i Tarasienka.

Centralną część gminy zajmuje zlewnia Krzemianki. Niewielki fragment wschodniej części gminy odwodniony jest przez rzekę Tarasienkę. Rzeka Włodawka stanowi fragmenty południowej i północnej granicy gminy. Na południu rów, który można przyjąć za górny odcinek Włodawki, połączył Bagna Staw i Bubnów i w ten sposób tworzą one jeden obszar hydrologiczny. Wody z tych kompleksów bagiennych odprowadzane są w kierunku zachodnim poza obszarem gminy. W części północnej Włodawka, tworząc granicę gminy zbiera Więziennym Rowem wody Krowiego Bagna. Więzienny Rów, przekopany równoleżnikowo przez centralną część Krowiego Bagna, jest największym odprowadzalnikiem wód z tego kompleksu. W wielu miejscach regulacja przepływów prowadzona jest za pomocą urządzeń hydrotechnicznych: jazów i zastawek.

Rzeka Krzemianka jest systematycznie pogłębiana ze względu na znaczne ilości namulów napływających do jej koryta.

Trzeba również zaznaczyć, iż część wody pobieranej z Jeziora Wytyckiego prowadzona jest na teren łąk Krowiego Bagna podziemnym rurociągiem. W ten sposób unika się w okresie wegetacyjnym strat wody poprzez parowanie.

Ważnym elementem powierzchniowej części hydrosfery są jeziora. Na terenie gminy Hańsk znajdują się trzy niewielkie zbiorniki: Laskie, Hańskie i Dubeczyńskie.

Jeziro Laskie położone jest w północno-wschodniej części Krowiego Bagna. Jest to zbiornik o niewielkiej powierzchni (18 ha i małej głębokości 1,5 metra). Analiza materiałów archiwalnych wskazuje na postępujący proces zanikania jeziora. W stosunku do lat pięćdziesiątych (kartowanie prof. Wilgata) powierzchnia jeziora zmniejszyła się ponad dwukrotnie. Trudnodostępne brzegi oraz pokrycie roślinnością wodną całej powierzchni jeziora dowodzi, iż jest ono w ostatnim stadium swego istnienia.

Jeziro Hańskie (Krychowskie) o powierzchni 4 ha, położone jest w trudno dostępnym, podmokłym gytiovisku na południe od drogi Hańsk - Brus. Brzegi jeziora silnie zarastają, a dno jest wyjątkowo muliste. Jeziro Hańskie jest akwenem okresowo przepływowym. W czasie wysokiej alimentacji atmosferycznej i wysokich stanów wód podziemnych funkcjonuje rów doprowadzający wodę do jeziora od północnego wschodu. Należy podkreślić, że zarastający doprowadzalnik silnie się zamula i wypłyca.

W niewielkiej odległości na północ od huty szkła w Dubecznie znajduje się Jeziro Dubeczyńskie. Położone na wysokości 166 m n.p.m. jezioro o powierzchni 11,6ha jest stosunkowo płytkie. Głębokość maksymalna wynosi 2,2 m a długość linii brzegowej 1305 metrów.

Zarastający eutroficzny akwen wykazuje duże podobieństwo do pozostałych jezior. Atrakcyjne przyrodniczo są duże powierzchnie torfianek w pobliżu Dubeczna przy jeziorze Dubeczyńskim. Niegdyś funkcjonowały w tym miejscu stawy rybne. Obecnie silnie zarastające torfianki nie są w żaden sposób użytkowane gospodarczo.

Ważnym obiektem jest też Krowie Bagno. Duży kompleks torfowisk położonych w zachodniej części gminy jest obecnie obszarem intensywnej produkcji rolniczej. Silnie pocięty rowami teren zmienił swój pierwotny, naturalny charakter. Dynamiczne zmiany dotyczą ilości rozrządu oraz tempa obiegu wody.

2.5 Wody podziemne.

Wody podziemne pierwszego użytkowego poziomu występują w utworach kredy i czwartorzędu. Ich gospodarcze wykorzystanie uzależnione jest od głębokości występowania wód podziemnych poszczególnych pięter oraz od wielkości potrzeb wodnych i jakościowych cech wody. Płytkie wody poziomu czwartorzędowego mają zwierciadło swobodne. Podobny charakter zwierciadła mają wody piętra kredowego w obszarach ostańców denudacyjnych. W miejscach głębszego występowania skał kredowych wody tego piętra mają charakter naporowy.

Większą część gminy zajmują tereny podmokłe okresowo bądź stale, na których głębokość występowania wody podziemnej, nawet w okresach posusznych, jest mniejsza od 2m.

Warstwę wodonośną wód pierwszego poziomu tworzą przeważnie piaski, często z przewarstwieniami pylasto-mułkowymi. Małe wysokości względne i płytkie zaleganie warstw słabo przepuszczalnych decydują o niewielkim zróżnicowaniu miąższości strefy aeracji. Najgłębiej (poniżej 5m ppt) wody podziemne stwierdzono na mało wyraźnych wyniosłościach w pobliżu Garbu Włodawskiego.

Charakter rzeźby pozwala przypuszczać, że w terenie gminy miąższość warstwy suchej w żadnym miejscu nie przekracza 10 m. Najczęściej zwierciadło wody w studniach zarejestrowano na głębokościach 2-3 m. Poza obszarami zabudowanymi, w obrębie holeczeńskiej równiny akumulacyjnej wody podziemne występują jeszcze płycej. W rejonie Krowiego Bagna zwierciadło wody utrzymuje się na głębokości 1 m. Z literatury wynika, że działalność gospodarcza silnie skomplikowała stosunki wodne gminy. W konsekwencji przeprowadzonych odwodnień nastąpiło lokalne obniżenie zwierciadła wody.

W ukształtowaniu zwierciadła wody podziemnej zauważa się związek z rzeźbą terenu. Najwyżej zwierciadło wody podziemnej występuje na Garbie Włodawskim. Poza rejonem Garbu Włodawskiego zwierciadło wody podziemnej wykazuje niewielkie spadki, a liczne ciekły - głównie sztuczne - mają duży zasięg drenażu. Działy wodne mają w warunkach naturalnych charakter strefowy, a wody powierzchniowe i podziemne odpływają do zlewni Krzemianki i Włodawki. W kierunku południowym, okolice Wojciechowa, zwierciadło wody podziemnej lekko się podnosi. W strefie lokalnego, podziemnego działu wodnego rozdzielającego dorzecza Krzemianki i Włodawki wody podziemne utrzymują się na podobnej wysokości. W obrębie badanego obszaru zwierciadło wody podziemnej obniża się ku dolinom rzek maksymalnie o kilka metrów. Gradiendy hydrauliczne są małe, a wody podziemne generalnie odpływają w kierunku północno-wschodnim.

Trwałe obniżenie zwierciadła wody podziemnej szacuje się jednak na kilkadziesiąt centymetrów (Michalczyk 1998), a poważniejsze zmiany stwierdzono jedynie w obrębie Krowiego Bagna, pociętego gęstą siecią głębokich rowów.

Na proces obniżenia się zwierciadła wody podziemnej wpływa również ich pobór do lokalnych sieci wodociągowych.

2.6 Gleby.

Gmina Hańsk charakteryzuje się małym udziałem gleb dobrych, tym samym przewagą gleb słabych. Najlepsze gleby należące do II a lub III b klasy bonitacji występują w centralnej części gminy, na terenie wsi Kolonia Hańsk i Kolonia Kulczyn. Posiadają bardzo korzystne warunki dla produkcji rolnej i nadają się bez ograniczeń do intensyfikacji rolnictwa.

Obszary tych gleb podlegają bezwzględnej ochronie przed zmianą użytkowania na nierolnicze.

Do gleb chronionych przed zmianą użytkowania należą także obszary gleb o średniokorzystnych warunkach dla intensyfikacji rolnictwa. Są to gleby należące do klasy bonitacji IV a, IV b. Występują one niewielkimi zasięgami na terenie gminy Hańsk. Gleby słabe zajmują północną południowo – zachodnią część gminy i nie podlegają ochronie prawnej. Są to gleby należące do VI klasy bonitacyjnej. Gleby te nie nadają się do intensyfikacji rolnictwa i podniesienie ich bonitacji jest w zasadzie niemożliwe. Są to gleby, które w pierwszej kolejności powinny być zagospodarowane nierolniczo stwarzając tym samym możliwość zagospodarowania gminy w kierunku rekreacji.

Trwałe użytki zielone zajmują około 28% całej powierzchni gminy. Występują one w obniżeniach terenu i w dolinach cieków. Są to tereny predysponowane do wykorzystania jako baza paszowa i niezależnie od ich słabej wartości mają duże znaczenie dla gospodarki hodowlanej, a więc powinny pozostać w użytkowaniu rolniczym.

2.7 Lasy.

Lasy ochronne.

Powierzchnia lasów w gminie Hańsk wynosi 7478ha, z czego lasy administrowane przez Nadleśnictwo Sobibór mają powierzchnię 5964,5ha. W skład Nadleśnictwa wchodzi dwa obręby: Dubeczno i Sobibór.

Większość lasów państwowych w granicach gminy Hańsk położona jest w obrębie Dubeczno-5792,6ha, natomiast w obrębie Sobibór znajduje się tylko 171,9ha lasów. Lesistość gminy jest bardzo wysoka, znacznie wyższa niż średnia dla województwa i dla kraju i wynosi 41,7%.

Lasy Nadleśnictwa Sobibór podzielone zostały na trzy grupy: rezerwaty, lasy ochronne (glebochronne, wodochronne) i lasy gospodarcze. Według danych z Planu Urządzania Lasu Nadleśnictwa Sobibór na lata 1997-2006 wynika, że w gminie Hańsk powierzchnia lasów ochronnych wynosi 1876ha, a lasów gospodarczych-3461,7ha. Powierzchnia lasów rezerwatowych wynosi zaledwie 63,8ha, pozostałe to grunty związane z gospodarką leśną.

Występują one w postaci dużych zwartych kompleksów w przeważającej ilości w północnej i wschodniej części gminy. Lasy te są znacznie zróżnicowane pod względem

siedliska. Występują tu zarówno siedliska suche, świeże, jak i wilgotne, a nawet bagienne. Z siedlisk borowych przeważają bory świeże z drzewostanami sosnowymi w różnym wieku i dość ubogą roślinnością podokapową. Bory mieszane świeże występują na nieco żyzniejszych glebach i mają podobny skład gatunkowy drzewostanów (głównie sosna z domieszką brzozy), a roślinność podszytu i runa bogatszą. Las świeży i las mieszany występują na niewielkich powierzchniach w okolicy wsi Kolonia Hańsk. Drzewostany budują zwykle gatunki liściaste jak: dąb, brzoza, grab, osika a także sosna. Roślinność runa i podszytu jest dobrze rozwinięta. Spośród siedlisk wilgotnych największe powierzchnie zajmuje bór mieszany wilgotny. Na tym siedlisku występują drzewostany z przewagą sosny lub przewagą brzozy. Roślinność podokapowa dość bogata.

W obniżeniach terenu lub w pobliżu cieków występują siedliska podmokłe. Są to bory bagienne lub olsy. Pierwsze charakteryzują się bardzo ubogą roślinnością, a drugie bujną i bogatą w gatunki.

Oceniając wszystkie lasy na obszarze gminy Hańsk (pod kątem przydatności dla rekreacji, z uwzględnieniem ich ochrony przed czynnikami antropogenicznymi), podzielono na cztery grupy:

Do pierwszej grupy zaliczono atrakcyjne widokowo drzewostany liściaste i iglaste w wieku powyżej 40 lat, na siedliskach świeżych i żyznych, o dużej odporności i korzystnym mikroklimacie, które mogą być wykorzystane w celach rekreacyjnych bez szczególnych ograniczeń.

Drugą grupę stanowią lasy różniące się od lasów grupy pierwszej tylko wiekiem drzewostanów, a tym samym są mniej odporne na antropopresję. Są to lasy potencjalnie przydatne dla rekreacji bez szczególnych ograniczeń, jednak obecnie ze względu na młody wiek, duże zwarcie i zagrożenie pożarowe dostępne tylko po wyznaczonych szlakach.

Do trzeciej grupy zaliczono lasy różnowiekowe i różnogatunkowe na siedliskach wilgotnych. Są one mało przydatne dla rekreacji ze względu na niezbyt korzystny mikroklimat, niewielką odporność siedliska, a także okresowo zawilgotne podłoże. Penetracja jest okresowo możliwa tylko po szlakach wyznaczonych.

Do ostatniej, czwartej grupy zaliczono lasy o małej odporności, pełniące głównie funkcje ochronne (glebo i wodochronne) i z tego względu wyłączone z użytkowania rekreacyjnego. Należą tu zarówno bory suche występujące na ubogim, suchym i przepuszczalnym podłożu, jak również lasy na siedliskach bagiennych (bory bagienne i olsy) niekorzystne klimatycznie stanowiące powierzchnie wodochronne, regulujące stosunki wodne na danym terenie. Obszary te wymagają też ochrony przed czynnikami

antropogenicznymi dla zachowania odmiennej roślinności i charakterystycznych cech środowiska.

2.8 Warunki klimatyczne.

Klimat jako jeden z głównych komponentów środowiska przyrodniczego istotnie wpływa na charakter pozostałych elementów (np. ukształtowanie terenu, gleby, szatę roślinną i in.).

Warunki klimatyczne gminy Hańsk kształtują różne masy powietrza. Najczęściej nad obszar gminy napływają masy polarno-morskie, natomiast znacznie rzadziej pojawia się powietrze polarno-kontynentalne.

Najrzadziej napływa powietrze zwrotnikowe morskie i zwrotnikowo-kontynentalne. Przeciętnie w roku występuje około 140 dni z opadem. Około 15% wielkości zasilania atmosferycznego stanowi opad śniegu, a średnia liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi 80. Średnia roczna temperatura powietrza na poziomie rzeczywistym wynosi 7,3° C. Przejściowe pory roku są krótkie, a lato i zima długie. Opady są nieznaczne i przeciętnie wynoszą około 450mm rocznie. Najwyższe średnie temperatury powietrza przypadają na lipiec od 17,7° C, najniższe na styczeń od -4,2° C.

Płytkie występowanie wody oraz charakter użytkowania terenu sprzyjają wysokiemu parowaniu. Małe zasilanie w miesiącach letnich oraz wysokie potrzeby wodne przyczyniają się do powstawania okresowych deficytów wody. W ujęciu wieloletnim, od kwietnia do września miesięczne wartości parowania są znacznie wyższe od wielkości opadów atmosferycznych. W miesiącach letnich parowanie zdecydowanie przeważa nad opadem atmosferycznym. Natomiast w miesiącach jesiennych i zimowych ewapotranspiracja jest dwukrotnie niższa od zasilania atmosferycznego. Istnieją zatem warunki do retencjonowania wody, a tym samym do uzupełnienia zasobów wód podziemnych.

2.9 Fauna.

Gmina Hańsk należy do bardzo zróżnicowanych siedliskowo. Charakteryzuje się ponadto stosunkowo dużym stopniem lesistości i dużą powierzchnią użytków zielonych. Jednakże najbardziej charakterystyczną cechą gminy jest obecność terenów bagiennych. Dotyczy to zwłaszcza południowo-zachodniej części gminy, gdzie w jej obrębie znajduje się Bagno Bubnów i obrzeża Bagna Staw (wchodzących w skład Poleskiego Parku Narodowego), torfowisko przy Jeziorze Dubeczyńskim oraz części północno-zachodniej zajętej przez zmeliorowane Krowie Bagno. Dużym urozmaiceniem tego terenu są również jeziora: Łaskie, Hańskie, Dubeczyńskie i sąsiadujące z nim torfiankami oraz niewielkie torfianki położone w okolicy Pikulawki, Wojciechowa i Konstantynówki. Przy północnych granicach gminy płynie

Włodawka, a inne cieką to Krzemianka oraz Więzienny Rów płynący z Krowiego Bagna. Te wszystkie elementy przyczyniły się do znacznego bogactwa i zróżnicowania fauny tego terenu. Dlatego od wielu lat prowadzono tu badania dotyczące wielu grup systematycznych zwierząt. Część z nich, zwłaszcza tych prowadzonych na rozległych powierzchniach torfowisk ma już tylko wartość historyczną. Oceniając dostępne informacje zarówno te publikowane jak i maszynopisy można stwierdzić, że istnieją duże dysproporcje dotyczące rozpoznania poszczególnych grup systematycznych. Dane dotyczące bezkręgowców są niekompletne, a z pośród kręgowców specjalnych opracowań nie doczekały się ryby, płazy, gady i ssaki. Najlepiej rozpoznaną grupą są ptaki (Piotrowska i in.1998) i motyle dzienne, zwłaszcza w rejonie Bagna Bubnów.

2.10 Flora i szata roślinna.

Obszar gminy Hańsk charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem siedlisk. Wykształciły się tu zbiorowiska wodne, szuwarowe, torfowiskowe, łąkowe leśne, zaroślowe, suchych piaszczysk i synantropijne. Do najrzadszych należą zespoły: wodnych roślin owadożernych, torfowisk węglanowych, torfowisk przejściowych - turzycy bagiennej, przygielki białej, torfowisk wysokich i zaroślowych.

Pod względem zróżnicowania szaty roślinnej obszar gminy Hańsk można podzielić na kilka stref:

- strefa południowo-zachodnia (Bagno Bubnów, Bagno Staw i ich otoczenie) o przewadze zbiorowisk torfowiskowych, szuwarowych, łąkowych, mniejszym udziale zaroślowych i leśnych,
- strefa północno-zachodnia (obszar Krowiego Bagna) o przewadze zbiorowisk łąkowych i mniejszym udziałem; szuwarowych, wodnych i zaroślowych,
- strefa wschodnia (z enklawami łąk i pól) charakteryzująca się przewagą lasów, z udziałem zbiorowisk torfowiskowych, bagiennych, wodnych.

2.11 . Walory krajobrazowe.

Walory krajobrazowe są pochodną czynników naturalnych (ukształtowanie terenu, wody, lesistości) oraz działalności człowieka, która często bardzo znacznie je modyfikuje. Warunki naturalne gminy Hańsk, typowe dla Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego cechuje mała zmienność hipsometryczna, pozorna obfitość wód powierzchniowych oraz duży udział torfowisk. W gminie Hańsk dominują dwa typy krajobrazu, związane z szerokimi, płaskodennymi dolinami oraz obszarami leśnymi. W obydwu przypadkach o atrakcyjności krajobrazowej decydują wody oraz przede wszystkim szata roślinna.

Dominującą rolę odgrywają obszary płaskie, zabagnione pocięte rowami.

W takich strefach funkcjonuje wrażliwy układ zależności woda - szata roślinna. Bodźcowy charakter takiego krajobrazu polega na przestrzennym wrażeniu harmonii wszystkich składowych środowiska. Dodatkowym atutem krajobrazowym jest wyjątkowo niska antropopresja związana z niewielkim i rozproszonym osadnictwem oraz ekstensywnym rolnictwem. Odmienne typ krajobrazu prezentuje wschodnia część gminy związana z dorzeczem Krzemianki. Rosnące tutaj lasy tworzą zwarty kompleks o wyjątkowo zróżnicowanym charakterze. Obserwuje się tutaj krajobrazowo odmienne stale podmokłe olsy oraz suche bory sosnowe. Najbardziej wartościowe walory krajobrazowe, które nierozzerwalnie związane są z cechami środowiska zostały objęte formami ochrony prawnej.

3. OGÓLNA OCENA WALORÓW PRZYRODNICZO KRAJOBRAZOWYCH GMINY.

Gmina Hańsk jest jedną z gmin leżących w obrębie Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Pomimo bardzo zbliżonych warunków naturalnych teren omawianej gminy wyróżnia znacznie mniejsza antropopresja. Z tego powodu zachowały się w formie genetycznie nie zmienionej oraz znacznie większej obszarowo elementy najcenniejsze krajobrazowo.

W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat w środowisku przyrodniczym gminy Hańsk zaszły ogromne zmiany. Zostało osuszone największe torfowisko niskie na Lubelszczyźnie - Krowie Bagno liczące około 4500 ha. Zajmowało ono zachodnią część gminy. Działania te doprowadziły do znacznego zubożenia środowiska przyrodniczego. Zanikły przede wszystkim zbiorowiska i gatunki roślin i zwierząt najcenniejsze. Wiele gatunków ptaków np. cietrzew, dubelt, kulik wielki, sowa błotna, wodniczka miały tu swoje największe ostoje na Lubelszczyźnie. Konsekwencją melioracji było obniżenie poziomu wód gruntowych również na obszarach przylegających do Krowiego Bagna. To również spowodowało zubożenie składu gatunkowego świata roślin i zwierząt. Pomimo tych niekorzystnych zmian gmina Hańsk należy do najbardziej interesujących przyrodniczo.

Zachowały się tu cenne zbiorowiska roślinne, rzadkie i zagrożone gatunki roślin i zwierząt. Są wśród nich takie gatunki jak: motyle, żółw, wodniczka, dla których stanowiska w gminie należą do najważniejszych w kraju (zał. 1, 2, 3, 4, 5).

4. OBSZARY I OBIEKTY CHRONIONE NA PODSTAWIE USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY.

Na terenie gminy Hańsk występują następujące obszary i obiekty chronione,:(zał. 6).

1. **Poleski Park Narodowy** - część północna Bagna Bubnów i Bagna Staw – utworzony Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 1990r. w sprawie utworzenia Poleskiego Parku Narodowego (Dz. U. Nr 27, poz. 155), zwany dalej „Parkiem” funkcjonuje na podstawie:

- a) ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. Z 2004r. Nr 92 poz. 880, oraz Dz. U. z 2001r. Nr 99, poz. 1079, Nr 100, poz. 1085, Nr 110, poz. 1189 i Nr 145, poz. 1623 z 2002r., Nr 130, poz. 1112 oraz 2003r. Nr 80, poz. 717),
- b) Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1994r. w sprawie Poleskiego Parku Narodowego (Dz. U. Nr 9, poz. 31),
- c) Statutu Poleskiego Parku Narodowego stanowiący, załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2003r.

2. **Rezerwat przyrody – „Żółwiowe Błota”** część o powierzchni 142,7 ha utworzony Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 17 listopada 1988r. (Monitor Polski Nr 32, poz. 293).

3. **Sobiborski Park Krajobrazowy** Rozporządzenie Nr 33 Wojewody Lubelskiego z dnia 10.06.2003r. w sprawie Sobiborskiego Parku Krajobrazowego: (Dz. Urzędowy Województwa Lubelskiego Nr 86 z dnia 17 czerwca 2003r., poz. 2260, które zmieniło dotychczasowe zasady użytkowania i ochrony w parku określone Rozporządzeniem Nr 48 Wojewody Chełmskiego z dnia 29 czerwca 1998r., poz. 84).

4. Obszar Chronionego Krajobrazu:

- Poleskiego
- Chełmskiego

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu utworzony Rozporządzeniem Nr 53 Wojewody Chełmskiego z dnia 26 czerwca 1998 roku, (Dz. Urzędowy Województwa Chełmskiego Nr 10 z dnia 29 czerwca 1998 roku, poz. 89).

Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu utworzony Rozporządzeniem Nr 50 Wojewody Chełmskiego z dnia 26 czerwca 1998r., (Dz. Urzędowy Województwa Chełmskiego Nr 10 z dnia 29 czerwca 1998 roku, poz. 86).

5. Użytki ekologiczne.

a), „Torfowisko Dubeczyńskie” (pow. 359 ha) Uchwała Rady Gminy Hańsk Nr XXVI/124/97.

b), „Bagno Ostrowskie” (pow. 25,77 ha) Rozporządzenie Wojewody Lubelskiego z dnia 16.07.2002r. w sprawie uznania obszarów za użytki ekologiczne na terenie woj. lubelskiego (Dz. Urzęd. Woj. Lub. Nr 80, poz.1695)

c), „Żdźarka” (pow. 21,28 ha) Rozporządzenie Wojewody Lubelskiego Nr 156 z dnia 16.07.2002r w sprawie uznania obszarów za użytki ekologiczne na terenie woj. lubelskiego (Dz. Urzęd. Woj. Lub. Nr 80, poz. 1713).

d), „Dolina rzeki Tarasienki” (pow. całkowita 57,27 ha) Rozporządzenie Wojewody Lubelskiego Nr 156 z dnia 16.07.2002r.w sprawie uznania obszarów za użytki ekologiczne na terenie woj. Lubelskiego (Dz. Urzęd. Woj. Lub. Nr 80, poz. 1713).
Obiekt tylko w części położony na terenie gminy Hańsk.

e) Dolina rzeki Krzemianki (pow. 57.27 ha Rozporządzenie Wojewody Lubelskiego Nr 156 z dnia 16.07.2002 roku w sprawie uznania obszarów za użytki ekologiczne na terenie województwa Lubelskiego ((Dz. Urzęd. Woj. Lub. Nr 80, poz. 1713)

6. **Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie”** – w kwietniu 2002r. UNESCO nadało Polesiu statusu o znaczeniu międzynarodowym uznając go za rezerwat biosfery pn. „Polesie Zachodnie”. Prawie cała gmina znajduje się w granicach tego obszaru.

7. **Parki podworskie** w Hańsku i w Kulczynie podlegają ochronie zgodnie z Rozporządzeniem MAGTiOŚ z dnia 5 listopada 1980r.

5. ZAGROŻENIA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

Zmiana stosunków wodnych.

Jednym z najistotniejszych zagrożeń dla wyjątkowych walorów przyrodniczych gminy Hańsk jest bez wątpienia osuszanie terenów podmokłych i bagiennych. Skala tego zjawiska, co prawda zmalała w ostatnich latach, lecz kilometry rowów pozbawionych możliwości piętrenia wody w okresie jej niedoboru będą jeszcze długo osuszały m.in. nie użytkowane gospodarczo, a cenne przyrodniczo torfowiska, lasy, itd.

Bariery ekologiczne.

Na terenie gminy Hańsk występują następujące bariery ekologiczne: drogi, linie wysokiego napięcia i linie telefoniczne, tereny zabudowane oraz pola uprawne.

Infrastruktura (oczyszczalnie, stacje paliw, fermy, szamba, wysypiska).

Na terenie gminy Hańsk nie występują obiekty mogące spowodować nadzwyczajne zagrożenia środowiska przyrodniczego, jednakże występuje szereg obiektów i procesów mogących lokalnie pogorszyć stan środowiska zwłaszcza w sytuacjach awaryjnych lub w przypadku niewłaściwego użytkowania. Do takich przypadków zaliczyć można niewątpliwie stacje paliw. Istotnym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego mogą być również fermy hodowlane typu bezściółkowego. Duże ilości powstającej gnojowicy niewłaściwie stosowanej do nawożenia gruntów jak również punktowe jej gromadzenie powodować może nadmierną koncentrację związków azotu przenikających do wód podziemnych i powierzchniowych oraz zakwaszanie gleb. Znaczny wzrost cen nawozów mineralnych w ostatnich latach spowodował, iż gnojowica jest wykorzystywana racjonalniej niż dawniej, w związku z czym zagrożenie to wydaje się być mniejszym.

Obiektami mającymi wpływ na stan środowiska są również oczyszczalnie ścieków. Pamiętać należy, iż oczyszczalnie na terenie gminy Hańsk nie posiadają możliwości oczyszczania zanieczyszczeń chemicznych, a jedynie zanieczyszczenia mechaniczne i biologiczne.

Do ścieków komunalnych trafiają jednak pewne ilości np. fosforanów, które czasami mają decydujące znaczenie w klasyfikacji czystości wód, również na terenie tej gminy.

Główne obiekty zrzutu ścieków komunalnych znajdują się w Hańsku, Kulczynie i Dubecznie.

Źródłem zanieczyszczenia o charakterze lokalnym mogą być również gospodarstwa włączone do sieci wodociągowej, a nie posiadające kanalizacji, zwłaszcza te, które nie korzystają ze szczelnych szamb.

Zwodociągowane, a nie skanalizowane miejscowości to: Kolonia Hańsk, Szcześniki, Ujazdów, Kulczyn i Kolonia Kulczyn. Kolejnym zagrożeniem jest nieuregulowana gospodarka odpadami. Prawie 72% gospodarstw rolnych na terenie gminy zagospodarowuje odpady we własnym zakresie. Część z tych odpadów trafia niestety na dzikie wysypisko śmieci, pogarszając stan gleb, wód i krajobrazu.

6. WNIOSKI WYNIKAJĄCE ZE STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

Z uwagi na występowanie na terenie gminy Hańsk terenów o bardzo wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych należy uwzględnić następujące wnioski:

- ograniczenie rozpraszania zabudowy na terenie obszarów objętych ochroną prawną z jednoczesnym skupieniem nowej zabudowy w istniejących strukturach sieci osadniczej,
- ochronę dolin rzecznych przed zmianą sposobu użytkowania oraz przed zabudową.

Z zalesień należy wyłączyć najcenniejsze fragmenty dolin, natomiast na gruntach przeznaczonych do zalesień powinny być preferowane gatunki rodzime dostosowane do warunków siedliskowych,

- ochronę przed zmianą dotychczasowego sposobu użytkowania m.in. przed zalesieniem najcenniejszych enklaw rolniczych o wyjątkowo cennej krajobrazowo mozaice pól, muraw napiaskowych, polan śródleśnych, ziołorośli, wielogatunkowych łąk i lokalnych zabagnień poprzez utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania i ograniczenie zalesień terenów o niewielkich walorach przyrodniczo-krajobrazowych,
- zachowanie zbiorowisk torfowisk przejściowych i wysokich oraz nieużytkowanych gospodarczo torfowisk niskich,
- ochronę gatunków rzadkich i chronionych roślin i zwierząt poprzez zachowanie ich siedliska np. wyłączając z planów zalesień stanowiska gatunków nieleśnych,
- utrzymanie w dotychczasowym sposobie funkcjonowania śródleśnych podmokłości kompleksu leśnego pomiędzy Torfowiskiem Dubeczyńskim, a doliną rzeki Krzemianki mozaiką wydm i torfowisk śródleśnych,
- ochronę zasobów wodnych przed degradacją ilościową i jakościową poprzez zachowanie dotychczasowego rolniczego sposobu użytkowania użytków zielonych,
- rozwijanie funkcji agroturystycznych wsi Żdzarka, Osowa tak, by płynące stąd dochody stawały się stopniowo ważnym źródłem utrzymania.

7. ZASOBY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU

7.1 Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury.

7.1.1 Rozwój osadnictwa pradziejowego.

Obszar gminy został prawie w całości objęty badaniami Archeologicznego Zdjęcia Polski. Zarejestrowano łącznie 165 stanowisk archeologicznych, świadczących o terenach osadniczych.

Z analizy obszarów AZP w obrębie których znajdują się poszczególne miejscowości z terenu gminy Hańsk, można zauważyć, że warunki fizjograficzne nie były korzystne dla rozwoju osadnictwa, dużą część tych terenów pokrywały bagna.

Ważną rolę przy tworzeniu się punktów osadniczych odegrały niewielkie ciekł lokalne. W pobliżu ich dolin skupia się większość stanowisk. Pierwsi osadnicy, reprezentujący kulturę świderską, pojawili się na terenach, znajdujących się obecnie w obrębie gminy już w starszej epoce kamienia- w paleolicie. Penetracja osadnicza nasiliła się prawdopodobnie w młodszej epoce kamienia – w neolicie.

Czytelna sieć osadnicza powstała we wczesnej epoce brązu, utworzyły ją punkty osadnicze ludności kultury łużyckiej, kultury strzyżowskiej oraz kultury trzcinieckiej.

Równie intensywnie tereny te były zasiedlone we wczesnym średniowieczu. Podstawowych informacji o rozwoju stanowisk dostarczają zebrane z powierzchni zabytki archeologiczne w postaci ceramiki, przedmiotów kamiennych, fragmentów kości ludzkich. W przeważającej wielkości są to stanowiska o małej powierzchni – do 1 ha, czasami również, 5 – 15 ha. Bardzo często są to stanowiska wielokulturowe, co świadczyć może o intensywnej penetracji osadniczej i konsekwentnym zasiedlaniu w różnych okresach dziejów miejsc o warunkach szczególnie sprzyjających osadnictwu.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż wiele stanowisk ulega powolnemu zniszczeniu wskutek systematycznej uprawy pól, postępujących naturalnych procesów erozyjnych jak i podczas eksploatacji kopalni piasku.

Dla stanowisk archeologicznych szczególnie cennych badawczo o wartości poznawczej średniej lub dużej – wprowadzono strefę obserwacji archeologicznej. Na mapie oznaczono je kolorem żółtym.

7.1.2 Rozwój osadnictwa nowożytnego.

Dzieje większości wsi gminy Hańsk sięgają czasów średniowiecza i są na ogół starsze niż źródła pisane. Najwcześniej w źródłach pisanych pojawia się wieś Hańsk – nazwa od właścicieli Hańskich herbu Korczak.

Majątek Hańskich wraz z folwarkami liczył 5,5 tys. ha, był ich własnością rodową. W XVII wieku Zachariasz Hański sprzedał majątek Kunickim, który następnie przeszedł na własność Miączyńskich, Kęckich i Jarmałowiczów. Od połowy XIX do XX wieku był ponownie w posiadaniu Hańskich. W wyniku reformy rolnej przeszedł na własność państwa.

Na początku XIX wieku istniała większość obecnych jednostek osadniczych. W dokumentach tego okresu określających własność dóbr, wymieniane są wsie: Kulczyn, Szcześniki, Osowa, Żdzarka, Ujazdów i Macoszyn. Przez tereny gminy w średniowieczu i czasach nowożytnych prowadził szlak handlowy z Chełma do Brześcia.

7.1.3 Układy przestrzenne i zabudowa wsi.

Obecne miejscowości są jednostkami osadniczymi o różnej formie przestrzennej.

Dominującym w gminie jest układ jednodrożnicowy z zabudową dwustronną. Występuje również zabudowa kolonijna.

Największe tendencje rozwojowe i przekształcenie w wielodrożnicę występuje w Dubecznie i Hańsku. Historyczny układ wsi został w dużym stopniu zniekształcony przy realizowaniu nowego budownictwa. Nastąpiło niekorzystne rozproszenie zabudowy na całym obszarze gminy (za wyjątkiem użytków zielonych w dolinach cieków wodnych, kompleksów leśnych i zwartych obszarów pól uprawnych). Przyczyną rozproszenia zabudowy są warunki fizjograficzne.

Pozostałości tradycyjnego budownictwa sprzed 1945 r. stanowią ok. dziesięć procent ogółu zabudowy mieszkalnej. Tradycyjne budownictwo obszaru nie różni się od występującego masowo na Lubelszczyźnie.

W chałupach dominowała konstrukcja węgłowa: dachy były cztero i dwuspadowe, początkowo kryte słomianą strzechą. Formy zabudowy tradycyjnej drewnianej z XIX i pocz. XX wieku pozostały głównie w Hańsku, Kulczynie, Osowie i Wojciechowie.

Północna część obszaru gminy zaliczona jest do regionu architektonicznego podlaskiego z odmianami. Chałupy z podcieniem narożnym o konstrukcji wieńcowej, sienią

umieszczoną centralnie przykryte dachami półszczytowymi, występują w miejscowościach Żdzarka, Szcześniki i Dubeczno.

7.1.4 Zabytki sakralne.

- Hańsk** - Kościół parafialny rzymsko – katolicki, dawna cerkiew prawosławna, potem greko – katolicki p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego. Obecna, wzniesiona ok.1882 r. zamieniona na Kościół rzymsko – katolicki w 1921 r.p.w. Św. Rajmunda, murowana, zachowane częściowo wyposażenie cerkwi greko – katolickiej. Ołtarz główny, dwa ołtarze boczne oraz wyposażenie późno – barokowe.
- figura Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej, stojąca przed fasadą, z 1882 r. w granicach cmentarza kościelnego – wpisane do rejestru zabytków (nr rejestru CHA 142/48),
 - chrzcielnica – XVIII w.,
 - krucyfiks barokowy XVIII w.,
 - kapliczka z przełomu XVIII – XIX w., murowana,
 - d. kaplica, ob. dom mieszkalny nr 120 z pocz. XIX w, murowany (teren d. dworu),
 - krzyż drewniany z 1959 r. przy wjeździe do kościoła).
- Kulczyn** - kapliczka murowana, z 1949 r.
- Osowa** - Krzyż przed Kościołem, drewniany z 1950 r

7.1.5 Dawne zespoły dworsko – parkowe.

- Hańsk** - park dworski, krajobrazowy z poł. XIX w., o pow. ok. 5,0 ha silnie zniszczony, a budynki dworskie rozebrane. Jego układ przestrzenno-kompozycyjny jest całkowicie zatarty. Pozostały jedynie szeregi drzew ograniczające ośrodek dworski. Istniejące tu stawy łączyły się niegdyś z układem zieleni. Łącznie pozostało w parku ok. 100 drzew z 9 gat. Najbardziej cenny drzewostan stanowi pasmo ok. 100-letnich lip drobnolistnych.
- Kulczyn** - pozostałości parku o pow. 1,2 ha z 2 poł XIX w. Obiekt silnie zniszczony. Ocalałe fragmenty dawnego drzewostanu mają zatarty układ przestrzenny. Brak jest też elementów kompozycyjnych. Zwarty drzewostan utrzymał się tylko w dolinie strumienia po północnej stronie ogrodu użytkowego. Razem ocalało 350 drzew z 11 gat.
- Kolonia**

7.1.6 Obiekty użyteczności publicznej.

- Osowa** - Szkoła podstawowa , z pocz. XX w. drewniana.
- Żdżarka** - Szkoła podstawowa z pocz. XX w. drewniana. Obecnie dom mieszkalny nr 36 (wł. UG Hańsk).
- Kulczyn** - Rządówka z pocz. XXw., ob. bud. administracyjny AGRO-MARINA
Kolonia (teren d. folwarku)
Szkoła z pocz. XX w.

7.1.7 Obiekty przemysłowe.

- Bukowski** - Wiatrak „Kozłak” z k.XIX.w. – drewniany st. zachowania zły
Las (nr rej.zab.CHA198/4)
- Hańsk** - Gorzelnia z pocz.XX w., murowana. Obecnie dom mieszkalno – gosp.
(teren d. zespołu dworskiego).
- Kulczyn** - Gorzelnia z pocz. XX w., murowana. Obecnie bud. gospodarczy (teren
Kolonia d. folwarku)
- Dubeczno** - Pakownia i warsztat zdobniczy w Hucie Szkła

7.1.8 Cmentarze i mogiły.

- Dubeczno** - Mogiła wojenna z XX w.(1939r.) położona w lesie, przy szosie do Hańska, około 300 m od skrzyżowania z szosą Chełm – Włodawa. Nagrobek z krzyżem drewnianym pow.3 m², nieznaną żołnierz starszy strzelec z Korpusu Ochrony Pogranicza, ogrodzony płotkiem drewnianym, mogiła zadbana.
cmentarz ewangelicki – XIX w. (nieczynny) pow. 0,45 ha, nagrobków brak, założony na planie prostokąta, stan zachowania zły (zdewastowany).
- Hańsk** Parafialny rzymsko – katolicki XX w. Z 1920 r. – czynny, pow.1,20 ha, najstarszy nagrobek z 1922 r. brak zieleni komponowanej, młody drzewostan (samosiejki).
Założony na rzucie wydłużonego prostokąta. Część najstarsza po stronie wschodniej, część współczesna po zachodniej i południowej. Układ alejek nieregularny, układ przestrzenny czytelny, brak wyraźnego podziału na kwatery, układ nagrobków i mogił czytelny. Stan zachowania cmentarza - dobry. Jedynie wcześniejsze mogiły ziemne częściowo uszkodzone.

- Hańsk** - Cmentarz prawosławny z pocz. XX w. Nieczynny – pow.0,55 ha. Najstarszy istniejący nagrobek z 1929 r. Istniejąca zieleń młode: dęby, jesiony, klony i sosny. Założony na planie prostokąta, układ cmentarza czytelny. Stan zachowania zły (zdewastowany).
- Kulczyn** - Cmentarz ewangelicki – nieczynny z końca XIX w., pow. 0,45 ha. Najstarszy istniejący nagrobek z 1937r. Porośnięty krzewami i młodymi akacjami. Założony na planie prostokąta. Całość układu cmentarza czytelna, nagrobków i mogił nieczytelna. Zdewastowany.
- Kolonia**
- Macoszyn** - Mogiła nieznanego żołnierza z XX w. (1939 – 1945), pow. 3 m², Mogiła rozmyta, czytelna (wg konserwatora- podwyższyć mogile i ogrodzić).
- Mały**
- Macoszyn** - Cmentarz z I Wojny Światowej XX w. (1915r.), założony na planie prostokąta – nieczynny , pow.0,05 ha. Najstarszy istniejący nagrobek 1915 r.porośnięty młodym lasem sosnowym i jałowcem. Całość układu cmentarza czytelna, kwater i mogił nieczytelna.
- Mały**
- Osowa** - Cmentarz i pomnik ku czci pomordowanych Żydów – XX w.(1944) – nieczynny, pow. 0,14 ha. Mogiły zbiorowe pomordowanych Żydów na terenie obozu pracy. Założony na planie wydłużonego prostokąta. Pośrodku cz. pld. pomnik, dojście do niego trawiastą aleją, po której bokach mogiły zbiorowe. Układ całości czytelny. Stan zachowania – dobry.
- j.w.** - Cmentarz z I Wojny Światowej – XX w. (1915) nieczynny, pow.0,03 ha. Założony na planie prostokąta. Całość czytelna. Najstarszy istniejący nagrobek z 1915 r.. Stan zachowania – dobry.
- j.w.** - Mogiła XX w. (1939 – 1944)
- Ujazdów** - Cmentarz ewangelicki XIX w. Założony na planie prostokąta, pow. 0,32 ha, nagrobków – brak, nikłe ślady mogił ziemnych. Układ cmentarza czytelny, nagrobków i mogił nieczytelny. Cmentarz zdewastowany.
- Wojciechów** - Ewangelicki- z pocz.XIX w. Założony na planie trapezu, nieczynny, pow. 0,52 ha. Najstarszy nagrobek z pocz. XX w. Ślady mogił ziemnych. Całość czytelna, nagrobków i mogił nieczytelna. Cmentarz zarośnięty krzewami. Stan zachowania – zły.
- Żdżarka** - Cmentarz prawosławny, (wcześniej greko – kat.) z poł. XIX w. Nieczynny. Założony na planie prostokąta. Brak podziału na kwatery. Układ mogił nieregularny. Układ przestrzenny całości zatarty. Nagrobki uszkodzone, mogiły rozmyte. Rośnie 7 dębów. Najstarszy nagrobek z 1923 r. pow.0,25 ha.
- Bukowski** - Cmentarz ewangelicki
- Las**

7.2 Analiza krajobrazowo-widokowa

7.2.1 Waloryzacja krajobrazu kulturowego.

Walory krajobrazowe gminy kształtują następujące komponenty:

- różnorodna szata roślinna, stanowiąca naturalne pokrycie terenu,
- zróżnicowanie ukształtowania terenu,
- układy przestrzenne jednostek osadniczych oraz zespoły zabytkowe,
- osie kompozycyjne, dominanty przestrzenne, wnętrza krajobrazowe,
- obiekty dysharmonijne w krajobrazie.

Krajobraz kulturowy zdefiniowano jako ukształtowany przez człowieka, wymagający stałych zabiegów w celu jego trwałego utrzymania. Zaliczono do niego zwartą i rozproszoną zabudowę wiejską, pola uprawne, łąki i pastwiska.

Hańsk i Dubeczno prezentują dominujący krajobraz współczesny, sprzeczny z dawnym układem kompozycji i zdegradowanej zabudowie tradycyjnej. Pozostałe miejscowości charakteryzują się krajobrazem historycznie nawarstwionym o czytelnym układzie kompozycji i zaniedbanym stanie zachowania tradycyjnej zabudowy.

7.2.2 Analiza widokowa krajobrazu kulturowego.

W postrzeganiu krajobrazu kulturowego wyjątkową rolę pełnią wyróżniki o cechach niepowtarzalnych. Do nich należą dominanty takie jak: zieleń parkowa w Pańsku i Kulczynie Kolonii, Kościół wraz z drzewostanem w Hańsku, kościół w Dubecznie. Oprócz nich charakterystyczne dla otoczenia są subdominanty i akcenty. Subdominantami są: kominy – przy kotłowniach zabudowy wielorodzinnej w Hańsku i Huty Szkła w Dubecznie. Akcenty to liczne krzyże i kapliczki przydrożne. Równie dostrzegalne, ale szpecące są obiekty dysharmonijne. Do nich należą: budynki zabudowy wielorodzinnej w Hańsku (szczególnie jaskrawa kolorystyka), zabudowa wielorodzinna i Huta Szkła w Dubecznie, budynki gospodarczo- produkcyjne na terenie podworskim w Dubecznie.

7.3 Uwarunkowania wynikające z ochrony dziedzictwa Kulturowego i zabytków oraz dobór kultury współczesnej.

W ewidencji dóbr kultury umieszczono:

- obiekty architektury i budownictwa z miejscowości:

- Hańsk**
- plebania, mur. k. XIX w. (funkcja zachowana st. techn. – dobry),
 - pozostałości zespołu dworskiego (wł. prywatna) budynek gospodarczy, mur. k XIX w – spichlerz (obecnie młyn elektryczny – czynny, st. średni) budynek gospodarczy, mur. k. XIX w. d. stajnia (obecnie bud. gospodarczy, st. techn. - zły) gorzelnia, mur. pocz. XX w. – (obecnie b. Gospodarczy – mieszkalny – st. techn. - zły) park krajobrazowy, dr. poł. XIX w. st. Utrzymania – średni) Kaplica pocz. XIX w. mur. ob. dom mieszkalny – wł. Prywatna,
- Kulczyn**
- domy Nr 89, 99a, 100 konstr. Mieszanej z pocz. XX w.
 - kapliczka, mur. 1949r. st. techniczny – średni,
 - zagroda Nr 16 pocz. XX w.,
 - domy 21, 22, 29, 54, 57, 60, 66 drewniany pocz. XX w.
- Kulczyn**
- zespół folwarczny – wł. AGRO-MARINA, pocz. XX w.,
- Kolonia**
- Rządówka, drewniana, lata. 30 XX w. (obecnie bud. administracji, st. techn. – średni),
 - Gorzelnia, mur. Lata 30 (obecnie magazyn zbożowy, st. t. – średni),
 - Pozostałości parku, 2 poł. XIX w. stan utrzymania – zły) domy n-ry 11, 27 drewniane ,pocz. XX w.,
 - Stodoła drewniana w zagrodzie nr 30, pocz. XX w.
 - Szkoła podstawowa z 1933 roku.
- Szczęśniaki**
- Domy drewniane Nry 26 i 35, pocz. XX w.
- Macoszyn**
- Zagroda Nr 1 l. 30 XX w.
- Mały**
- Dom drewniany l. 30 XX w.
 - Kuźnia drewniana l. 30 XX w.
- Osowa**
- Krzyż przed kościołem, drewniany 1950 r,
 - Szkoła drewniana pocz. XX w.
 - Domy nr- y 23, 24, 34, 35, 44, 47, 77, drewniane l. 30 XX w.

- Żdżarka**
- szkoła drewniana 1935 r. –obecnie dom mieszkalny
 - zagroda nr 14
 - dom drewniany dz.1925 r.
 - spichlerz drewniany 1925 r.
 - domy nr 2, 15,20, 35

Stanowiska archeologiczne (wykaz stanowisk objętych strefą obserwacji archeologicznej)

- Szcześniki** - Nr 9 stanowisko AZP 73 – 89 o pow.0,5 ha kultury przeworskiej
AZP 73 - 90
- Osowa** - n-ry: 36, 38, 39, 43, 44, 46, 52, 53, 55, 57, 58
stanowiska o pow.od 0,5 do 15 ha,
neolit – kultura pucharów lejkowatych
mezoit, wczesny brąz – kultury trzciniecka i strzyżowska
AZP 74 - 88
- Kulczyn** - n-ry 1, 4 – stanowiska o pow. 1,0 ha epoki brązu – okresu
halsztackiego i paleolitu schyłkowego
- Kulczyn** - n-ry 16, 17, 21 stanowiska archeologiczne o pow. 0,5 – 1 ha paleolit,
Kolonia epoka brązu wczesne średniowiecze
AZP 74 - 90
- Dubeczno** - Nr 14 stanowisko o pow. 1,0 ha neolit, epoka brązu
- Macoszyn** - n-ry 23, 40, 43, 48, 51, 54 stanowiska o pow.od 0,5 – 1,0 ha różnych
Mały epok i kultur
- Osowa** - n-ry 3, 4, 27, 29, 32, 38, 45 stanowiska o pow.od 0,5 – 1,0 ha różnych
epok i kultur
AZP 75 - 88
- Wojciechów** - Nr 35 ślad osadnictwa z kultury świderskiej z paleolitu schyłkowego
AZP 75 - 89
- Konstanty-
nówka** - Nr 8, stanowisko epoki neolitu, kultury omfor kulistych
- Rudka** - n-ry 4, 9, 11, i 14 stanowiska o pow. 1,0 ha różnych epok
Łowiecka i kultur
- Wojciechów** - Nr 54 – stanowisko o pow. 1,0 ha cmentarzysko całopalne, epoki brązu
kultury łużyckiej

(Powyższe oznaczono na załączniku graficznym w skali 1 : 25 000 kolorem żółtym).

8. STOSUNKI LUDNOŚCIOWE.

8.1 Ludność

Ludność gminy Hańsk wg stanu na 2003r. wynosiła 3 959 mieszkańców co stanowiło 9,6 % ludności powiatu i 0,20 % ludności województwa. Gęstość zaludnienia – 22 osoby na km² i jest niższa niż w powiecie i województwie. Ludność gminy zamieszkiwała w 16 sołectwach.

Struktura ludności wg płci i wieku przedstawia się następująco:

- ilość kobiet na 100 mężczyzn w gminie wynosi 98, w porównaniu w powiecie przypadają 103 kobiety na 100 mężczyzn, w województwie 106.
- w wieku przedprodukcyjnym 1057 w wieku produkcyjnym w gminie Hańsk znajduje się 2303, w wieku poprodukcyjnym 599.

Przyrost naturalny czyli różnica między liczbą urodzeń żywych i zgonów w 2003 r. wynosił w gminie 0 i był wyższy niż w powiecie i województwie lubelskim odpowiednio – 10,04 - 0,80.

Rok 2003 charakteryzował się odpływem ludności z terenu gminy, saldo migracji wynosiło – 31. Odpływ ludności ogółem – 52 nastąpił, co ciekawe w większej liczbie na wieś niż do miast. Na wieś wyjechało 31 osób a do miast 21. Napływ ogółem wyniósł 21 osób, w tym z miast 5 i ze wsi 16.

8.2 Struktura zatrudnienia.

Gmina Hańsk jest gminą, której podstawowymi funkcjami są przemysł i rolnictwo. Gmina Hańsk należy do nielicznych gmin wiejskich w których zatrudnienie w rolnictwie jest mniejsze od zatrudnienia w działach poza rolnictwem. W 2003 roku z ogólnej liczby zatrudnionych 2220 osób, aż 1514 zatrudnionych było poza rolnictwem, co stanowi 9,4% zatrudnionych w tym dziale, w powiecie włodawskim. W rolnictwie zatrudnionych było 706 osób z czego 605 we własnych gospodarstwach.

Zjawisko to potwierdza analiza pracujących w poszczególnych działach Gospodarki Narodowej. Na ogólną liczbę pracujących w gospodarce narodowej w gminie 593, w przemyśle zatrudnionych było 399 osób, co stanowi 27% zatrudnionych w tym dziale w powiecie włodawskim. Niekorzystnym zjawiskiem jest niewielkie zatrudnienie w usługach nierynkowych generujących zysk – jedynie 29 osób co stanowi 2,5% pracujących w tym dziale w powiecie włodawskim. W usługach nierynkowych zatrudnionych było 101 osób i związane jest to z koniecznością poniesienia wydatków na płace i funkcjonowanie tych usług z budżetu gminy.

Na terenie gminy Hańsk w 2003 roku funkcjonowało 170 podmiotów gospodarczych, w tym w sektorze prywatnym 160.

W gminie funkcjonowały 4 spółdzielnie prawa handlowego w tym 1 z udziałem kapitału zagranicznego.

Przemysłowo.- rolniczy charakter gminy potwierdza również analiza podmiotów gospodarki narodowej wg sekcji PKD. Najwięcej podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowano w działach: przemysł i budownictwo – 47, handel – 45, rolnictwo i leśnictwo – 28.

8.3 Bezrobocie

W 2003 r. (stan na 30.09.2003 r.) w gminie Hańsk było 283 bezrobotnych w tym: 51% to kobiety a 49% mężczyźni.

Niekorzystnie przedstawia się problem zasiłków dla bezrobotnych.

Do zasiłku w gminie uprawnionych jest jedynie 17% osób. Z winy zakładu pracy zwolnionych było 17 osób. Z ogólnej liczby 283 osób bezrobotnych było 5% absolwentów.

Staż bezrobocia:

– do 1 miesiąca	- 8,0%,
– od 1 do 3 m – cy	- 10,0%,
– od 3 – 6 m – cy	- 11,0%,
– od 6 – 12 m – cy	- 18,0%,
– od 12 – 24 m – cy	- 19,0%,
– powyżej 24 m – cy	- 34,0%

9. FUNKCJE MIESZKANIOWO – USŁUGOWE

9.1 Mieszkalnictwo

Budownictwo mieszkaniowe na obszarze gminy Hańsk realizowane jest w następujących formach:

- zabudowa zagrodowa
- zabudowa jednorodzinna
- zabudowa wielorodzinna

Przeważającą formą jest zabudowa zagrodowa realizowana we wszystkich wsiach gminy. Zabudowa jednorodzinna i wielorodzinna koncentruje się w ośrodku gminnym oraz w Dubecznie.

Osadnictwo wiejskie rozwija się w zwartej zabudowie wiejskiej głównie o charakterze ulicówek. Jedyne miejscowość gminna oraz wieś Dubeczno posiada układ wielodrożnicowy. Zabudowa rozwijała się wzdłuż dwóch dróg.

Ponadto spotyka się obszary o rozproszonej zabudowie związane z warunkami fizjograficznymi.

Zabudowa wielorodzinna – ta forma zabudowy związana była z funkcjonowaniem PGR –ów i Huty Szkła. Budownictwo wielorodzinne zrealizowano w miejscowościach Krychów, Kulczyn, Hańsk i Dubeczno.

W 2003 roku na terenie gminy Hańsk było 1190 mieszkań z 4134 izbami. Przeciętna powierzchnia mieszkalna wynosiła 55m², przeciętna powierzchnia na osobę wynosiła 15,50m².

9.2 Usługi

9.2.1 Oświata i wychowanie.

Na terenie gminy Hańsk funkcjonują 2 szkoły podstawowe, 1 gimnazjum oraz przedszkole. Do szkół podstawowych uczęszczało 405 uczniów w roku szkolnym 2002/2003. Średnio na jedną szkołę przypadało 202 uczniów.

W szkołach zatrudnionych było 40 nauczycieli. Na jednego zatrudnionego nauczyciela przypadało 9 uczniów.

W szkołach było 17 izb lekcyjnych. Wskaźnik liczby uczniów na 1 pomieszczenie wynosił – 24, a liczba uczniów na 1 oddział – 18.

Ponadto w gminie funkcjonuje 1 gimnazjum z dziewięcioma oddziałami, w których uczy się 208 uczniów i zatrudnionych jest 18 nauczycieli.

W gimnazjum znajduje się 11 izb lekcyjnych.

W gimnazjum na 1 oddział przypada 23 uczniów a na jedną izbę lekcyjną -19 uczniów.

Na jednego zatrudnionego nauczyciela przypada 11 uczniów. W szkole podstawowej znajduje się jedna sala gimnastyczna

9.2.2 Zdrowie i opieka społeczna.

Zadania lecznictwa otwartego spełnia Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w którym zatrudnionych jest: 3 lekarzy i 3 pielęgniarki.

W miejscowości Hańsk funkcjonuje 1 gabinet stomatologiczny i apteka.

Wskaźniki zatrudnienia personelu medycznego przedstawiają się następująco:

Na 1 lekarza przypada 1 400 mieszkańców gminy,

Na 1 lekarza dentystę przypada 3 959 mieszkańców gminy,

Na 1 farmaceutę przypada 3 959 mieszkańców gminy,

Na 1 pielęgniarkę przypada 1 400 mieszkańców gminy,

9.2.3 Kultura

Zadania własne gminy w dziedzinie kultury realizuje Gminny Ośrodek Kultury zlokalizowany w miejscowości gminnej, w skład którego wchodzi biblioteka.

W miejscowości Dubeczno funkcjonuje filia Gminnego Ośrodka Kultury. Ponadto we wsiach znajdują się świetlice wiejskie.

W gminie Hańsk funkcjonuje biblioteka z jedną filią.

Na jedną placówkę biblioteczną przypada 4 200 mieszkańców. W 2003 r. księgozbiór biblioteki liczył 11 326 woluminów, co daje 2,7 wolumina na mieszkańca gminy.

W 2003 r. było 550 czytelników, którzy wypożyczyli 8 946 książek, co daje 16,2 wypożyczeń na jednego czytelnika w ciągu roku.

9.2.4 Handel, rzemiosło, gastronomia

- na obszarze gminy koncentracja obiektów handlowych występuje w miejscowości gminnej. Znajduje się tu duży sklep- zlokalizowany na dawnej bazie GS. Ponadto w miejscowości gminnej znajduje się najwięcej sklepów prywatnych na wydzielonych działkach. Gorzej przedstawia się sytuacja w pozostałych wsiach gminy gdzie sklepy lokalizowane są w wydzielonych pomieszczeniach budynków mieszkalnych.
- obiekty gastronomiczne na terenie gminy Hańsk zlokalizowane są w niewielkich budynkach. Są to głównie bary gastronomiczne często w budynkach mieszkalnych, lub pomieszczeniach adaptowanych budynków służących obsłudze rolnictwa. Nawet w miejscowości gminnej brak jest restauracji lub kawiarni. W 2003 roku na terenie gminy znajdowało się 30 sklepów w tym 19 spożywczych.

W miejscowości Hańsk funkcjonuje jedna stacja paliw. Również w miejscowości gminnej znajduje się targowisko o powierzchni 2800m²

9.2.5 Łączność

Usługi łączności na terenie gminy Hańsk świadczą: PPUP Poczta Polska i Telekomunikacja Polska S.A. Na obszarze gminy funkcjonuje urząd pocztowy w Hańsku. Placówki pocztowe w gminie Hańsk podlegają Rejonowemu Urzędowi Poczty we Włodawie. Ponadto na terenie gminy działają przekaźniki telefonii komórkowej w miejscowościach: Hańsk – 1 nadajnik i dwa nadajniki we wsi Osowa.

9.2.6 Administracja, organizacje społeczne.

Na terenie gminy znajdują się obiekty administracji samorządowej, organizacji społecznych oraz posterunek policji, zlokalizowane głównie w ośrodku gminnym. W Hańsku ma również swoją siedzibę bank.

Ponadto w miejscowości gminnej znajdują się biura "GS".

9.2.7 Obiekty kultu religijnego i wyznaniowe

Na obszarze gminy Hańsk znajdują się cztery parafie.

Czynne są 2 kościoły w Hańsku, Dubecznie oraz jedna kaplica.

10. FUNKCJE STANOWIĄCE PODSTAWY GOSPODARCZE GMINY.

10.1 Rolnictwo

Rolnictwo w gminie Hańsk jest drugą po przemyśle dziedziną gospodarki. Praca w rolnictwie stanowi główne źródło utrzymania dla ok. 31,8% zatrudnionych w gminie, w kraju - 29,0%.

Gmina położona jest w Rolniczym Obszarze Północnym, w IV rejonie produkcyjnym rolnictwa chełmsko – łęczyńsko - włodawskim wg ustaleń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego.

10.1.1 Charakterystyka rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest zależna od naturalnych warunków glebowo-klimatycznych. Elementy jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, to gleba, klimat, rzeźba terenu i warunki wodne, które łącznie decydują o przydatności przestrzeni rolniczej do produkcji. Warunki te kształtują w zasadniczym stopniu strukturę użytkowania gruntów a także jakość i poziom produkcji rolniczej.

Glebę ocenia się przy pomocy różnych mierników. Głównym są klasy bonitacyjne. Zestawienie użytków rolnych według klas bonitacyjnych przedstawia się w gminie następująco: (IUNG - Puławy – 1989r.)

Klasa	Grunty orne i sady w %	Użytki zielone w %	Razem użytki rolne w %
I	0,0	0,0	0,0
II	0,0	0,0	0,0
III a	0,0	0,2	0,2
III b	0,3		
IV a	12,7	28,3	30,7

IV b	16,7		
V	35,6	39,3	38,2
VI	29,6	31,4	29,2
VI z	4,2	0,8	1,7
R a z e m	100,0	100,0	100,0

Jak z zestawienia wynika, na terenie gminy zdecydowaną przewagę mają grunty orne V i VI kl., które łącznie zajmują 65,2% gruntów ornycych. Klasy wyższe – III b; IV a i IV b łącznie zajmują tylko 29,7 % w strukturze.

Na użytkach zielonych także dominują klasy V i VI – łącznie 70,7%, natomiast klasy III i IV zajmują 28,5% w powierzchni użytków zielonych.

Użytki rolne podlegające ochronie przed zmianą użytkowania stanowią łącznie 30,9%, w tym klasa III tylko 0,2% a klasa IV 30%.

Drugim elementem, decydującym o jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, jest klimat. Wskaźnik agroklimatu dla gminy wynosi 9,8pkt. Warunki klimatyczne w dostatecznym stopniu sprzyjają gospodarce rolnej.

Trzecim elementem są warunki wodne środowiska. Warunki wodno-powietrzne występujące w profilu glebowym mają duży wpływ na rozwój roślin. Warunki wodne w gminie ocenia się jako średnio korzystne. Regulacja stosunków wodnych objęła około 94 % gruntów rolnych, dla porównania – w woj. lubelskim - 66% a w kraju - 71%. Trudna sytuacja ekonomiczna w ostatnich latach spowodowała zaniechanie melioracji.

Na terenie gminy znajduje się część obszaru: „Krowiego Bagna”, które w wyniku przeprowadzonej melioracji w latach 50 – tych ub. Stulecia, jest obecnie nadmiernie przesuszone. System regulacji stosunków wodnych w tym rejonie wymaga kompleksowego badania i opracowania nowych rozwiązań. Przy braku zabezpieczenia finansowego na ten cel, prowadzone są cząstkowe badania i projekty:

- projekt ochrony torfowiska – przez lubelskie środowisko naukowe,
- koncepcja ochrony i zagospodarowania „Krowiego Bagna” przez Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne,

Są to działania pod kątem ochrony przyrody.

Przy wprowadzaniu do realizacji projektów z zakresu regulacji stosunków wodnych należy bezwzględnie przestrzegać ustaleń, wprowadzonych do planów obszarów chronionych.

Czwartym elementem, wpływającym na wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej, jest rzeźba terenu. Teren gminy jest mało skonfigurowany. Zagrożenie erozją wodną powierzchniową, jak też erozją powietrzną nie występuje.

W wyniku współdziałania czterech omówionych wyżej czynników, mających mniejszy lub większy wpływ na wegetację roślin, wytwarzają się kompleksy przydatności rolniczej gleb. Wyróżnia się 9 kompleksów na gruntach ornych i 3 kompleksy na użytkach zielonych. Zestawienie kompleksów przydatności rolniczej gleb dla gminy przedstawia się następująco: (IUNG – 1989r.)

Wyszczególnienie	Pow. (ha)	Struktura (%)
Powierzchnia ogólna	17.943	100,0
Użytki rolne	9.479	52,8 PO. ^x
Grunty orne	4.540	25,3 PO
1. pszenno bardzo dobry	0	0,0 GO ^{xx}
2. pszenno dobry	0	0,0 GO
3. pszenno wadliwy	8	0,2 GO
4. żytni bardzo dobry	395	8,7 GO
5. żytni dobry	420	9,3 GO
6. żytni słaby	669	14,7 GO
7. żytni bardzo słaby	1.735	38,2 GO
8. zbożowo-pastewny mocny	358	7,9 GO
9. zbożowo-pastewny słaby	955	21,0 GO
Użytki zielone	4.939	27,5 PO.
1. bardzo dobre i dobre	0	0,0 U.Z. ^{xxx}
2. średnie	1.407	28,5 UZ.
3. słabe i bardzo słabe	3.532	71,5 UZ.

x – PO - powierzchnia ogólna

xx – GO - grunty orne

xxx – UZ - użytki zielone

Jak z powyższego zestawienia wynika, największy udział na gruntach ornych mają kompleksy: żytni b. słaby i zbożowo-pastewny słaby, a na użytkach zielonych kompleks 3 - użytki zielone słabe i bardzo słabe. Sumaryczny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi dla gminy 48,8. Jest o 24,7 pkt. niższy od średniego dla województwa lubelskiego, który wynosi 73,5 pkt., przy średniej krajowej - 66,6 pkt. Zależnie od wartości tego wskaźnika, Urząd Statystyczny wyróżnia sześć obszarów przydatności rolniczej. Obszary najlepsze charakteryzują się wskaźnikiem powyżej 100. Przy wartości wskaźnika 48,8, obszar gminy zalicza się do grupy VI - obszarów średnio-słabych dla produkcji rolnej.

10.1.2 Struktura użytkowania ziemi.

Struktura użytkowania gruntów wg stanu na 1.01.2003r. przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	ha	% PO
Powierzchnia ogólna	17.943	100,0
Użytki rolne razem	9.383	52,3
w tym: grunty orne	4.240	23,6
sady	35	0,2
łąki	3.633	20,2
pastwiska	1.052	5,9
grunty rolne zabudowane	213	1,2
grunty pod stawami	12	0,1
grunty pod rowami	198	1,1
Grunty pod lasami i zadrzewieniami	7.478	41,7
w tym : lasy	6.904	38,5
grunty zadrzewione i zakrzewione	574	3,2
Grunty zabudowane i zurbanizowane	351	2,0
w tym : tereny mieszkaniowe	3	0,0
tereny przemysłowe	–	–
drogi	348	1,9
Grunty pod wodami	45	0,3
w tym : płynącymi	40	0,2
stojącymi	5	0,1
Nieuzytki	608	3,4
Tereny różne	78	0,4

Źródło: (Starostwo Powiatowe we Włodawie).

Użytki rolne zajmują 52,3% powierzchni gminy, z czego na grunty orne przypada 23,6%, sady 0,2% a trwałe użytki zielone - 26,1%. Lasy i grunty leśne zajmują 41,7% powierzchni ogólnej. Jest to wartość wysoka w porównaniu ze średnią dla województwa lubelskiego, która wynosi 21,8%. Porównanie struktury użytków w okresie 10 lat (1993 - 2003) wskazuje:

1. Zmniejszenie powierzchni użytków rolnych o 77 ha (8,2 %).

2. Zwiększenie powierzchni pod lasami i zadrzewieniami o 306 ha (9,6%),
3. Zmniejszenie powierzchni pod drogami o 57 ha (11,6 %),
4. Zmniejszenie powierzchni pod wodami o 12 ha (10,5 %),
5. Zwiększenie powierzchni nieużytków o 46 ha (9,2 %) i terenów różnych o 52 ha (333,3 %) - wzrost 3-krotny, w odniesieniu do roku 1993.

10.1.3 Struktura władania gruntami.

W gminie Hańsk w strukturze władania gruntami dominuje sektor publiczny. Grunty Skarbu Państwa zajmują powierzchnię 8.941 ha, tj. 50%. W tej grupie dominuje własność Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe – 6.467 ha - 36% powierzchni gminy. Pozostałe grunty zaliczane do sektora publicznego to grunty Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym (12 ha), grunty spółek SP, przedsiębiorstw państwowych (342 ha), grunty gmin i związków międzygminnych (364 ha), grunty powiatów (56 ha), grunty spółek prawa handlowego (784 ha) i inne (1 ha). Łącznie grunty sektora publicznego stanowią 10 500 ha, tj. 58,4 % gruntów gminy.

Sektor prywatny posiada 7.479 ha gruntów, tj. 41,6 % gruntów gminy. Na tę ilość składa się 7.325 ha, tj. 40,8 % gruntów osób fizycznych, w tym 7.153 ha wchodzące w skład gospodarstw rolnych 172 ha - nie wchodzące w skład gospodarstw rolnych, a także 1 ha gruntów spółdzielni rolniczych, 20 ha gruntów kościołów i związków wyznaniowych, 133 ha wspólnot gruntowych.

Zestawienie gruntów

w układzie wsi – obrębów geodezyjnych oraz udział użytków rolnych, lasów i gruntów komunalnych przedstawia poniższe zestawienie:

Wykaz gruntów – stan na 1.01.2000r.

Miejscowość	Pow. ogólna	Użytki rolne	Grunty leśne	Grunty komunalne	
				ha	%
Bukowski Las	549,15	365,39	145,99	13,57	2,5
Dubeczno	2.541,30	678,92	1.593,50	89,06	3,5
Hańsk I	1.326,79	819,94	377,27	58,74	4,4
Hańsk II	666,36	335,61	288,04	9,81	1,5
Hańsk Kolonia	451,28	406,17	9,45	6,81	1,5
PGR Krychów	785,07	584,48	16,17	4,09	0,5

Konstantynówka	225,69	141,87	62,99	5,74	2,5
Kulczyn	2.139,06	1.812,30	124,30	40,69	1,9
Kulczyn Kolonia	772,27	520,00	190,05	18,86	2,4
Macoszyn Mały	1.033,15	284,51	630,69	12,91	1,2
Osowa	2.388,46	749,58	1.485,26	31,18	1,3
Rudka Łowiecka	278,62	235,44	21,41	5,25	1,9
Stary Majdan	332,99	282,52	34,37	3,23	1,9
Szczeńniki	1.201,51	512,36	625,96	20,64	1,7
Ujazdów	601,97	486,47	85,00	13,44	2,2
Wojciechów	727,40	411,80	244,87	6,48	0,9
Żdźarka	1.939,70	352,27	1.442,81	18,19	0,9

Tylko na gruntach stanowiących własność komunalną gminy, niezabudowanych, można bezkolizyjnie projektować lokalizację różnych funkcji pozarolniczych

10.1.4 Struktura agrarna.

Powierzchnia ogólna gruntów, które stanowią indywidualne gospodarstwa rolne, wynosi 7.153 ha, tj. 40 % powierzchni gminy. Obszar użytków rolnych wynosi 6.240 ha, co stanowi 87,2 % powierzchni ogólnej tego sektora i 66,5 % w odniesieniu do użytków rolnych.

Na gruntach tych prowadzi działalność 837 gospodarstw rolnych (dane Urzędu Gminy Hańsk – 2003 r.)

Średnia powierzchnia ogólna gospodarstwa wynosi 8,5 ha i jest wyższa od średniej dla województwa lubelskiego (7,1 ha). Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo wynosi 7,5 ha i także jest wyższa od średniej w województwie (6,2 ha). Indywidualne gospodarstwa rolne wg grup obszarowych i powierzchni użytków rolnych (dane Urząd Gminy 2003 r.).

Grupy obszarowe gospodarstw (ha)	Liczba gospodarstw	Struktura %
1 – 2	158	18,9
2 – 5	241	28,8
5 – 10	202	24,1
10 – 15	113	13,5
15 – 20	45	5,4
20 – 50	68	8,1

50 – 100	7	0,8
powyżej 100	3	0,4
R a z e m	837	100,0

Podobnie, jak w województwie lubelskim, gospodarstwa rolne w gminie cechuje duże rozdrobnienie i związana z tym niska efektywność. Gospodarstwa małe i średnie stanowią 71,8 % ich ogólnej liczby, w tym gospodarstwa od 1 do 5 ha – 47,7 % i od 5 do 10 ha – 24,1 %. Gospodarstwa o powierzchni powyżej 10 ha zajmują łącznie 28,2 % (w województwie 15,1 % - w kraju - 19,1 %). Korzystniejsze parametry w gminie w porównaniu ze średnimi dla województwa i kraju nie idą w parze z wynikami produkcji. Przyczyną tej sytuacji są słabe warunki przyrodnicze dla rolnictwa.

Zjawiskiem niekorzystnym jest duże rozdrobnienie agrarne i niekorzystny rozłóg gospodarstw. Gospodarstwa rolne składają się z wielu działek ewidencyjnych o różnej powierzchni i często oddalonych od siebie. Na 1 gospodarstwo rolne przypada średnio 3,2 działek. Dla poprawienia struktury agrarnej niezbędne jest przeprowadzenie scaleń i wymiany gruntów.

Gmina w ostatnich latach zakończyła najpilniejsze prace z zakresu regulacji geodezyjnych. Jednak dla poprawienia struktury agrarnej w celu spełnienia wymagań Unii Europejskiej docelowo niezbędny będzie proces uporządkowania w tym zakresie. Jest to jeden z celów zawarty w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Woj. Lubelskiego.

Zmiany w strukturze gospodarstw rolnych, jakie zaszły w okresie od 1996r. (poprzedni PSR) są następujące:

Liczba gospodarstw wzrosła o 292 (r. 1996 - 545 gosp., r. 2003 - 837gosp.). Liczba gospodarstw najdrobniejszych o pow. 1-2ha wzrosła 3-krotnie, drobnych w grupie 2 - 5 ha wzrosła ponad 2-krotnie, w grupie 5 -10 ha wzrosła 29 gospodarstw, w grupie 10 - 15 ha przybyło 6 gospodarstw, w grupie 15 - 20 ha ilość się zmniejszyła o 3 gospodarstwa, w grupie 20 - 50 ha przybyło 25 gospodarstw, w grupie powyżej 50 ha przybyło 1 gospodarstwo, powstały także 3 gospodarstwa o powierzchni powyżej 100 ha. Generalnie nastąpiło zjawisko polaryzacji gospodarstw. Wzrosła znacznie liczba gospodarstw drobnych jak również liczba gospodarstw największych.

W sektorze publicznym na terenie gminy prowadzą działalność trzy gospodarstwa zajmujące się produkcją rolną: AGROMARINA, AGROFARM i CERERA.

Są to gospodarstwa, które powstały na bazie zlikwidowanych państwowych gospodarstw rolnych. Gospodarstwa te użytkują grunty i obiekty w Hańsku, Kulczynie i Krychowie. Prowadzą produkcję roślinną i zwierzęcą. Zagospodarowują użytki zielone w rejonie „Krowiego Bagna”. Na gruntach ornych uprawiana jest kukurydza i zboża.

Gospodarstwo CERERA - powierzchnia gruntów ogółem wynosi 694,3ha, w tym 33,8ha gruntów ornych i 593,6ha użytków zielonych. W produkcji zwierzęcej hodowla wynosi 267 sztuk bydła, w tym 170 krów.

Gospodarstwa AGROMARINA i AGROFARM tworzą jedną spółkę. Powierzchnia gruntów ogółem wynosi 738,2ha w tym grunty orne – 189,2ha i użytki zielone 471,5ha. W produkcji zwierzęcej hodowla wynosi 1334 szt. bydła, w tym 842 szt. krów.

10.1.5 Charakterystyka produkcji rolnej.

W strukturze produkcji rolnej gminy dominuje produkcja roślinna. Wynika to przede wszystkim z istniejących warunków naturalnych – przewagą kompleksów przydatności rolniczej żytnich bardzo słabych i zbożowo-pastewnych słabych.

Produkcją roślinną zajmuje się w gminie 23 % gospodarstw a 57 % gospodarstw - produkcją mieszaną.

W strukturze zasiewów dominują zboża, które zajmują ponad 78 %. Wśród zbóż pierwsze miejsce zajmuje żyto (28,3 % areału zbóż), drugie mieszanki zbożowe (22,4 %) a trzecie owies (17,5 %). Pszenica i jęczmień zajmują 12,3 % i 9,8 %. Ważną pozycję zajmuje uprawa ziemniaków - 9,0 % (woj. - 7,2 %, kraj - 10,6 %) ogólnej powierzchni zasiewów.

Struktura zasiewów (dane PSR - US Lublin 2002 r.)

Wyszczególnienie	Gmina Hańsk		Woj.
	Powierzchnia ha	Struktura %	lubelskie %
Zboża ogółem	1999	100,0	100,0
w tym: pszenica	273	13,6	33,7
żyto	549	27,5	14,1
jęczmień	173	8,6	13,9
owies	315	15,7	9,2
pszenżyto	208	10,4	9,0
mieszanki	437	21,9	16,9
kukurydza na ziarno	11	0,6	2,0
pozostałe	33	1,7	1,2

W porównaniu z rokiem 1996 (poprzedni PSR – 1996) w strukturze upraw zaszły następujące zmiany: (analiza dotyczy struktury upraw zbóż)

- zwiększyła się powierzchnia uprawy zbóż ogółem o 12,1 % w tym:
 - zwiększył się areał uprawy żyta o 44,5 %, jęczmienia o 33,1 %, pszenżyta trzykrotnie,

- zmniejszył się areal uprawy pszenicy o 17,5 %, owsa o 17,8 %, mieszanek zbożowych o 8,8 %.

Szansą dla gminy może być uprawa rzepaku z przeznaczeniem na biopaliwo. Uprawę można wprowadzać alternatywnie na grunty kl. V, utrzymane w dobrej kulturze. Warunkiem powodzenia musi być możliwość zbytu i opłacalność produkcji rzepaku.

Produkcją zwierzęcą zajmuje się w gminie 33,7 % gospodarstw.

W chowie zwierząt dominuje bydło, mniejszy udział ma trzoda chlewna, występuje też stosunkowo duża obsada koni. Taki rodzaj produkcji opiera się przede wszystkim na własnej bazie paszowej (zboża, ziemniaki, wysoki udział użytków zielonych - ponad 26 % gruntów gminy).

Na przestrzeni ostatnich lat produkcja zwierzęca spada. Jest to wynikiem niskiej opłacalności produkcji i słabo zorganizowanej sieci skupu.

Pogłowie i obsadę zwierząt gospodarskich w latach 1996 i 2002 przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Gmina Hańsk				Woj. lubelskie	Kraj
	pogłowie		obsada <u>szt.</u>		obsada	
	1996	2002	1996	2002	2002	2002
Bydło ogółem	2.930	3.443	53,5	39,6	27,8	29,9
w tym: krowy	1.193	2.063	21,8	23,7	16,6	15,7
Trzoda chlewna	2.227	1.583	40,7	18,2	85,6	89,3
w tym: lochy	181	115	3,3	1,3	9,5	8,5
Owce	217	135	4,0	1,6	1,7	*
Kozy	14	82	0,3	0,9	1,1	*
Konie	420	419	7,7	4,8	2,8	*
Pnie pszczele	*	131	*	1,5	5,4	*
Drób ogółem	7.180	33.505	131,1	385,6	744,5	*

* – brak danych

Znaczny odsetek gospodarstw rolnych prowadzi produkcję wielokierunkową, bez wyraźnie określonej specjalności. W gminie występuje tylko 12 gospodarstw specjalistycznych: 10 prowadzi chów bydła mlecznego a 2 - produkcję drobiu. Sytuacja ta nie sprzyja unowocześnieniu produkcji, co warunkuje obniżkę kosztów i poprawę jakości. Konsekwencją jest mała konkurencyjność gospodarstw.

Szansą rozwoju produkcji zwierzęcej może być produkcja drobiarska o kierunku chów brojlerów kurzych i indyków oraz chów bydła mięsnego.

Brak zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego powoduje, że wytworzone w gminie płody rolne przetwarzane są poza jej granicami. Gospodarstwa rolne nie posiadają wyposażenia do racjonalnego zagospodarowania produktów rolnych. Brakuje uzbrojenia w instalacje przemysłowe, przechowalnie, sortownie i bazę chłodniczą.

W gminie występuje także duża liczba gospodarstw, oceniana na ok. 45 %, które są tzw. gospodarstwami socjalnymi, nie produkującymi na sprzedaż, lecz na samozaopatrzenie.

10.1.6 Wyposażenie rolnictwa.

Czynnikiem intensyfikacji rolnictwa jest wyposażenie w środki produkcji trwałe (budynki, budowle, maszyny i urządzenia rolnicze) i obrotowe (nawozy mineralne, środki ochrony roślin i inne).

Wyposażenie gospodarstw rolnych w budynki inwentarskie jest dość dobre. Jednak stopień wykorzystania na działalność rolniczą świadczy o tym, że nie są one w dostatecznym stopniu zagospodarowane, co obrazuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	1996r.		2002r	
	pow.m ²	stopień wykorzystania %	pow. m ²	stopień wykorzystania %
Obory	17.762	88,2	19.464	69,5
Chlewnie	780	96,2	1.926	78,7
Kurniki	1.130	98,4	7.919	98,0
Stodoły	41.850	96,8	48.477	79,5
Budynki wielofunkcyjne	36.552	94,5	44.190	75,9

W okresie 6 lat zwiększyła się powierzchnia budynków inwentarskich (najwięcej – 7-krotnie, powierzchnia kurników), lecz stopień ich wykorzystania był w roku 2002 niższy w porównaniu z rokiem 1996.

Wyposażenie w ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze ilustruje poniższa tabela:

Wyszczególnienie	1996r.		2002r.	
	Liczba gospodarstw	Liczba maszyn	Liczba gospodarstw	Liczba maszyn
Ciągniki	239	258	283	324
Samochody ciężarowe	4	4	9	14
Przyczepy	73	73	89	123
Kombajny zbożowe	8	8	16	16
Kombajny ziemniaczane	6	6		
Silosokombajny	1	1		
Rozsiewacze nawozów	66	68	133	135
Rozrzutnik obornika	132	132	152	157
Kosiarka ciągnikowa	151	154	179	183
Ładowacze chwytakowe	19	19	38	42
Kopaczki do ziemniaków	79	79	100	100
Sadzarki do ziemniaków	32	32	49	50
Przyczepy zbierające	55	57	69	69
Prasy zbierające	7	7	16	16
Opryskiwacze ciągnikowe	79	79	122	124
Dojarki bańkowe	73	76	82	91
Konwiowe schładzarki do mleka	98	104	95	102

Średnio na 100ha użytków rolnych przypada w gminie 4,7 ciągników (w województwie lubelskim – 9,9). Moc ciągników w przeliczeniu na 1ha jest niska a ich wiek często wynosi ponad 20 lat. Odczuwalny jest brak kompleksowego wyposażenia ciągników w sprzęt towarzyszący. Zespołowe użytkowanie maszyn w gminie nie jest rozpowszechnione.

Wyposażenie w pozostałe maszyny i urządzenia rolnicze jest niewystarczające. Stopień wyposażenia kształtuje się na poziomie 33,8% (ciągniki), 11% (samochody ciężarowe). Kombajny zbożowe posiada 1,9% gospodarstw, a maszyny polowe (rozsiewacze, rozrzutniki, kosiarki) średnio 17%.

10.1.7 Infrastruktura w gospodarstwach rolnych.

Wyposażenie gospodarstw w infrastrukturę przedstawia tabela (r. 2002).

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw wyposażonych	% gospodarstw wyposażonych		
		gmina	Powiat włodawski	województwo
Źródła zaopatrzenia w wodę				
Własne ujęcie				
- ze studni kopanej	337	42,6	50,2	44,7
- ze studni wierconej	234	29,5	19,0	17,3
Dowożenie spoza gospodarstwa	18	2,3	2,0	2,5
Sieć elektryczna				
- 380V	484	61,1	60,8	66,6
- 220V	204	25,8	24,9	20,9
- brak sieci	104	13,1	14,2	12,5
Sposób usuwania śmieci				
- na wypisko	333	42,0	51,3	46,1
- zagospodarowanie we własnym zakresie	459	58,0	48,7	53,9
Dostęp do telefonu				
- posiadające telefon	446	56,3	54,3	59,0
- brak telefonu	345	43,7	45,7	41,0

Wyposażenie gospodarstw rolnych w infrastrukturę jest niewystarczające, jednak poziom wyposażenia jest zbliżony do średniego w powiecie włodawskim i w województwie lubelskim.

10.1.8 Obsługa rolnictwa.

Wyposażenie gminy w obiekty obsługi rolnictwa jest niewystarczające. Zorganizowany system obsługi w gminie, działający do lat 90-tych, uległ rozpadowi. Jednostki, zajmujące się obsługą, podlegały przekształceniom, w wyniku czego zostały częściowo lub całkowicie sprywatyzowane, bądź uległy likwidacjom.

Problemem jest słabo rozwinięte tzw. „otoczenie rolnictwa”, niezbędne do prawidłowej obsługi i funkcjonowania sektora żywnościowego (skup, przetwórstwo, usługi mechanizacyjne,

remontowe i inne). Podstawowe obiekty obsługi rolnictwa skupiają się w jednostkach prywatnych. Nie funkcjonuje Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”. Została zlikwidowana Spółdzielnia Usług Rolniczych łącznie z bazami terenowymi. Usługi rolnicze, zarówno agrotechniczne, jak i mechanizacyjne, świadczone są przez osoby prywatne, głównie na zasadzie pomocy sąsiedzkiej.

Zaopatrzenie w środki produkcji, jak też skup artykułów rolnych odbywa się głównie za pośrednictwem podmiotów prywatnych, często ulokowanych poza terenem gminy.

10.2 Leśnictwo.

Leśnictwo wraz z rolnictwem są działami gospodarki, które mają w dyspozycji 94 % gruntów gminy. Lasy i zadrzewienia zajmują łącznie 41,7% ogólnej powierzchni gminy. Grunty leśne zajmują 6.904ha – 38,5 %, a grunty zadrzewione – 574 ha - 3,2 % powierzchni całkowitej.

Grunty pokryte drzewostanem stanowią w zdecydowanej większości własność Skarbu Państwa - 6.169 ha - 82,5 % ich całkowitej powierzchni; w tym Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe jest właścicielem 6.022 ha (80,5 %). Własność prywatna obejmuje 825 ha (11 %) gruntów leśnych, zadrzewionych i zakrzewionych. Pozostała ilość - 484 ha (6,5 %) jest własnością innych jednostek (lasy komunalne, własność wspólnot gruntowych i spółek prawa handlowego).

Lesistość gminy jest znacznie wyższa o 19,9 % od średniej dla województwa lubelskiego i o 13,2 % od średniej krajowej.

Lasy i zadrzewienie pełnią wielorakie funkcje. Najważniejsza z nich to funkcja ekologiczna.

Na jednego mieszkańca gminy przypada 1,9 ha powierzchni leśnych, w województwie lubelskim – 0,245 ha a w kraju 0,229 ha.

Ważną funkcją jest także funkcja turystyczna i gospodarcza.

Gospodarcze wykorzystanie lasu obejmuje pozyskanie drewna, sprzedaż drewna, pozyskanie ważniejszych użytków ubocznych oraz odstrzału, odłowu i skupu ubitych zwierząt łownych.

Zagospodarowanie lasu obejmuje prace gospodarcze z zakresu hodowli i ochrony lasu oraz zadrzewień. Prowadzona statystyka w tym zakresie w odniesieniu do gmin nie pozwala na zilustrowanie rozmiaru tych działań.

W strategii zalesień, przyjętej w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Woj. Lubelskiego gmina Hańsk znajduje się w dużej grupie gmin objętych priorytetem zalesień, traktowanych jako przeciwdziałanie powstawaniu gruntów marginalnych.

Obszar użytków rolnych w klasach bonitacyjnych V – VIz zajmuje łącznie 6.724ha co stanowi 69,1% powierzchni użytków rolnych. Gleby najsłabsze, w klasach VI – VIz zajmują w tej liczbie 3.126ha, co stanowi 30,9% użytków rolnych w gminie. Duża część tych gruntów powinna być przeznaczona pod zalesienie ze względu na ich niską produktywność.

Według programu dolesień, przyjętego w Programie Zwiększenia Lesistości Województwa Chełmskiego na lata 1997 – 2020, w gminie przewidziano do zalesienia 1.687ha gruntów.

W wyniku realizacji tego programu lesistość gminy osiągnęłaby wskaźnik 51,1 a wzrost wyniósłby 9,4pkt.

10.3 Uwarunkowania gospodarowania zasobami rolnymi i leśnymi.

1. Rolnictwo jest główną gałęzią gospodarki gminy i podstawowym źródłem utrzymania ludności.
2. Warunki przyrodnicze dla produkcji rolnej są niekorzystne (obszar VI średnio-słaby).
3. Preferuje się rozwój rolnictwa integrowanego (zrównoważonego)
4. Czyste środowisko przyrodnicze stwarza warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego na terenach prawnie chronionych i agroturystyki.
5. Struktura agrarna wadliwa, istnieje potrzeba scaleń i wymiany gruntów.
6. Produkcja rolna jest słabo ukierunkowana, przeważa produkcja mieszana, wskazany jest rozwój produkcji zwierzęcej.
7. Charakter produkcji rolnej jest typowo surowcowy o niskim stopniu towarowości; proponuje się przebudowę charakteru produkcji w celu zwiększenia dochodowości rolników.
8. Brak przemysłu rolno-spożywczego i przechowalnictwa produktów rolnych.
9. Niewystarczające wyposażenie gospodarstw rolnych w infrastrukturę (kanalizacja, gaz, telefon, komunikacja), ograniczające produkcję i obsługę rolnictwa.
10. Brak zorganizowanej dystrybucji towarowej produkcji rolnej; potrzebna jest restrukturyzacja sieci obsługi w tym zakresie.
11. Niskie kwalifikacje zawodowe rolników, brak wykwalifikowanej kadry.
12. Wysoki stopień zatrudnienia w rolnictwie, nadwyżka siły roboczej, ukryte bezrobocie agrarne.
13. Wysoki stopień lesistości gminy, mimo to przewiduje się zalesianie gruntów rolnych niskiej jakości, jako przeciwdziałanie powstawaniu gruntów marginalnych.

10.4 Główne problemy wynikające z oceny stanu istniejącego.

1. Konieczność bezwzględnej ochrony gleb wysokiej wartości przed zmianą użytkowania ze względu na ich niewielki obszar (niespełna 30 % użytków rolnych).
2. Duże rozdrobnienie gospodarstw, niewłaściwa struktura agrarna, proces ten postępuje ze względów ekonomicznych.
3. Niska opłacalność produkcji.
4. Niski poziom przygotowania zawodowego rolników.
5. Ukryte bezrobocie agrarne i wysokie zatrudnienie w rolnictwie, co stwarza konieczność organizacji nowych miejsc pracy poza rolnictwem.
6. Bariera kapitałowa wynikająca z niskiej produkcji rolnej, co uniemożliwia działania inwestycyjne.
7. Słabo rozwinięte „otoczenie rolnictwa” niezbędne do obsługi i funkcjonowania obszarów wiejskich.
8. Konieczność zrównoważonego gospodarowania zasobami leśnymi w sytuacji wysokiego wskaźnika lesistości.
9. Potrzeba ochrony gruntów leśnych przed przeznaczeniem na cele nieleśne.

Szanse rozwoju gospodarki rolnej i leśnej w gminie są następujące:

- zróżnicowana rolniczo przestrzeń produkcyjna stwarza możliwości specjalizacji w produkcji roślinnej (ziemniaki do przetwórstwa, rzepak na biopaliwo) i zwierzęcej (bydło mięsne, drób),
- urozmaicone i stosunkowo słabo zdegradowane środowisko przyrodnicze stwarza warunki do rozwoju agroturystyki i rolnictwa ekologicznego, mogących wchłonąć nadwyżki siły roboczej a także dać dodatkowe źródło dochodów dla ludności rolniczej,
- duży udział prywatnej własności gruntów rolnych daje możliwość szybkiego dostosowania się do gospodarki rynkowej. Sektor prywatny potrafi szybko dostosować kierunki produkcji do potrzeb rynku,
- wykorzystanie wartości lasów dla promowania rekreacji, głównie agroturystyki.

Wykorzystanie szans wymaga następujących działań:

- tworzenia warunków do uruchomienia restrukturyzacji gospodarstw rolnych w celu wykorzystania funduszy pomocowych z Unii Europejskiej,
- opracowania programu wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

Zagrożenia rozwoju funkcji rolniczej i leśnej wynikają z następujących sytuacji:

- brak stabilnej, przewidywalnej oraz konsekwentnie realizowanej polityki rolnej,
- pogarszająca się sytuacja makroekonomiczna w rolnictwie,
- brak instrumentów zwiększających dochodowość rolników, nieczytelne i nieefektywne programy wspierania przekształceń w rolnictwie,
- niedostateczne wsparcie finansowe pozarolniczych gałęzi gospodarczych w gminie,
- słabość rynku wschodniego i konkurencja produktów rolnych z Unii Europejskiej,
- brak zintegrowanego programu rozwoju rolnictwa z polityką Unii Europejskiej, procesy integracyjne z Unią mogą wywołać niekorzystne skutki społeczne i ekonomiczne dla istnienia wielu gospodarstw rolnych.

10.5 Przemysł, składy.

Największym zakładem produkcyjnym na terenie gminy Hańsk jest huta szkła gospodarczego w Dubecznie zatrudniająca obecnie 380 pracowników.

Tradycje przemysłu szklarskiego w Dubecznie sięgają XIX wieku.

Tu w roku 1872 szlachcic polski Jarmułowicz wybudował hutę szkła i odsprzedał ją później Szuldbergom, którzy byli jej właścicielami do końca 1939 roku.

O lokalizacji huty zdecydowała możliwość pozyskiwania drewna z okolicznych lasów oraz złoża torfu. Drewno i torf były opalem niezbędnym w owym czasie w hutnictwie szkła do ogrzewania pieców szklarskich.

Powstała więc Huta Szkła „Dubeczno” jako typowa „leśna huta” i nawet jej nazwa – jak głosi legenda – wywodzi się od dębu.

W czasie II wojny i okupacji huta zarządzana była przez dyrekcję niemiecką. Z pożogi wojennej wyszła znacznie zniszczona. Pożar strawił oddziały obróbki i zdobienia oraz warsztaty pomocnicze i magazyny.

W 1944 roku zarząd utworzony przez robotników uruchomił hutę, ale z powodu braku zbytu na szkło gospodarcze produkcja została 1 1946 roku wstrzymana. W tym czasie wielu hutników wyjechało do hut szkła na ziemie odzyskane.

Od 1947 roku do 1948 hutę dzierżawił prywatny przedsiębiorca Baranowski, natomiast w styczniu 1949 roku została upaństwowiona.

W 1956 roku drewniana hala formowania, która nie bez uszkodzeń przetrwała zawieruchę wojenną, zaczęła się walić i zagrażać zdrowiu i życiu w niej pracującym. Jesienią 1957 roku oddano do użytku nową halę produkcyjną.

Huta Szkła Gospodarczego „Dubeczno” w Dubecznie to zakład z tradycjami. Profil produkcji zapoczątkowany przez Szuldbergów przetrwał do dzisiaj. Wyroby są formowane ręcznie ze szkła sodowo-potasowo-wapniowego metoda dmuchania w formach żeliwnych lub drewnianych. Ukształtowane wyroby są poddawane dalszej obróbce mechanicznej i termicznej ręcznie. Wykonane wyroby posiadają naturalną bezbarwność masy szklanej lub są zdobione ręcznie technikami: rzeźbienia, malowania lub kalkomanii. Zakład oferuje do sprzedaży bogaty asortyment wyrobów o wysokich walorach estetycznych, wśród nich: kilka rodzajów kieliszków, pokali i szklanek do piwa, świeczników, szklanek, popielnic, spodków itp.

Nowy oddany w 1991 roku zakład dzięki wykorzystaniu do opalania wanny szklarskiej gazu propan-butan jest ekologiczny, gdyż nie emituje do środowiska szkodliwych spalin z dawnych gazogeneratorów. Zatrudnia ponad 200 osób, w tym głównie wykwalifikowanych hutników, którzy są gwarancją pomyślnej przyszłości huty. W grudniu 1998 roku huta została sprywatyzowana. Obecnie większa część produkcji huty przeznaczona jest na eksport.

Działalność huty szkła odgrywa znaczącą rolę w gospodarce gminy oraz w zatrudnieniu jej mieszkańców, świadczy o tym wzrost ludności dwuzawodowej tzw. chłopo – robotników.

Na terenie gminy znajdują się ponadto niewielkie wytwórnie materiałów budowlanych na bazie betonu w miejscowości gminnej. Ponadto znajdują się składy na bazie Gminnej Spółdzielni

10.6 Funkcja turystyczno – rekreacyjna.

Funkcja rekreacyjna odgrywa niewielkie znaczenie w zagospodarowaniu przestrzennym gminy. Duża część gminy znajduje się na terenie prawnie chronionym co stanowi barierę w zagospodarowaniu turystycznym gminy. Wsie: Żdżarka i Osowa, mogą w przyszłości pełnić funkcję wsi letniskowych z obsługą wypoczywających w gospodarstwach agroturystycznych.

Na terenie gminy nie występują obiekty obsługujące turystów takie jak: motele, ośrodki wypoczynkowe, domki letniskowe.

Turystyka kwalifikowana (zwiedzanie parków: Narodowego i Krajobrazowego) może być prowadzona na tzw. ścieżkach dydaktycznych.

11. KOMUNIKACJA.

11.1 Komunikacja drogowa.

Układ zewnętrzny stanowią drogi wojewódzkie nr 812 i 819, które mają znaczenie z jednej strony tranzytowy w stosunku do obszaru gminy jak również stanowią powiązanie komunikacyjne z ośrodkiem powiatowym i wojewódzkim.

Przez teren gminy przebiega 10 dróg powiatowych.

Drogi powiatowe umożliwiają powiązanie wsi z ośrodkiem gminnym – są to drogi:

- 6113 - od drogi 6128 do drogi wojewódzkiej 812
- 6115 - droga przez Osowę
- 6116 - od drogi 6130 do Włodawy
- 6121 - z Hańska do Urszulina
- 6128 - od drogi wojewódzkiej 819 do drogi wojewódzkiej 812
- 6129 - z Hańska do drogi wojewódzkiej 812
- 6130 - z Hańska do Stulna
- 6140 - z Hańska do granicy gminy
- 6144 - od drogi 6140 do Serniaw
- 6148 - z Macoszyna do Piask

Drogi powiatowe o numerach: 6116, 6130 i 6144 mają nawierzchnię nieutwardzoną.

Uzupełnieniem układu komunikacyjnego jest sieć dróg gminnych obejmująca 25 dróg.

Są to drogi:

Lp	Nr drogi	Przebieg drogi
1.	004362 L	dr. woj. 819 Hańsk – Krychów
2.	004363 L	Hańsk ul. Kościelna
3.	004364 L	Skrzyżowanie dr. pow. 0721L i 0722L – Hańsk ul. Osiedłowa – Dubeczno (Huta)
4.	004365 L	dr. pow. 0722L Dubeczno – Huta Szkła Dubeczno
5.	004366 L	dr. woj. 819 Rudka Łowiecka – dr. gm 004368 L Bukowski Las
6.	004367 L	dr. woj. 819 Hańsk – Hańsk II – Bukowski Las – dr. gm 004366L – gr.gminy Sawin
7.	004368 L	dr. wuj. 819 Hańak – ul. Przemysłowa – Hańsk II – Bukowski Las – gr.gminy Sawin
8.	004369 L	dr.pow. 0721L Macoszyn Mały przez wieś – Osowa – dr. pow. 0723L – Osowa „podlaki – gr. Gminy Włodawa

9.	004370 L	dr. pow. 0624L Ujazdów – Stary Majdan – dr. woj.919 – Konstantynówka
10.	004371 L	dr.gm. 00437L – Stary Majdan – gr. Gminy Sawin
11.	004372 L	dr.pow.0624L – przez miejscowość Kulczyn „Stara Wieś”
12.	004373 L	dr.pow. 0624L – przez wieś Kulczyn „Pikulawka” – dr. pow. 0624L
13.	004374 L	dr.pow.0624L – przez wieś Kolonia Kulczyn – dr. gm. 004375L
14.	004375 L	dr.pow.0624L – Ujazdów - Krychów
15.	004376 L	przez m. Ujazdów – dr. gm. 007375L – dr. gm. 004377L
16.	004377 L	dr. pow. 0624L – dr. gm. 004362L – Ujazdów – Kolonia Hańsk
17.	004378 L	dr.gm. 004370L – przez m. Ujazdów
18.	004379 L	dr.gm. 004370L – Ujazdów – dr. woj. 819 Hańsk
19.	004380 L	dr.gm. 004364L – Dubeczno – dr. gm. 004381L - Żdzarka
20.	004381 L	dr.gm. 004382L – Szczeńniki – Dubeczno – dr. gm 004364L
21.	004382 L	dr.woj. 819 – Szczeńniki – dr. woj 819
22.	004383 L	dr.gm. 004365L – Dubeczno – gr.gminy Włodawa (Luta)
23.	004384 L	dr.woj.819 Hańsk – dr. gm. 004364L – dr. pow. 0722L – dr. g, 004385L Dubeczno
24.	004385 L	dr.pow.0722L Dubeczno – dr. gm. 004384L
25.	004386 L	dr.pow.0722L Dubeczno – Dubeczno „Krzemienna”

Łączna długość dróg wynosi 74,6km, w tym 7,4km dróg utwardzonych, 11,3km dróg o nawierzchni gruntowej ulepszonej oraz 55,9km dróg o nawierzchni gruntowej nieulepszonej.

12. GOSPODARKA KOMUNALNA I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

12.1 Urządzenia i organizacja gospodarki komunalnej.

12.1.1 Ochrona przeciwpożarowa.

Zadania ochrony przeciwpożarowej na terenie gminy Hańsk wypełniają Ochotnicze straże Pożarne.

Strażnice OSP znajdują się w następujących wsiach: Hańsk, Osowa, Ujazdów.

Obszar gminy Hańsk znajduje się w zasięgu Rejonowej Komendy Straży Pożarnej we Włodawie.

12.1.2 Cmentarz i usługi pogrzebowe.

Na terenie gminy znajdują się cmentarze wyznania rzymsko – katolickiego, prawosławnego, ewangelickiego a także wojenne. Obecnie pochówki odbywają się jedynie na cmentarzu w Hańsku.

Gmina nie prowadzi komunalnych usług pogrzebowych.

12.1.3 Zieleń urządzona.

Na terenie gminy znajdują się pozostałości parku podworskiego w miejscowości Kulczyn.

W ośrodku gminnym występują niewielkie skwerki.

W pozostałych wsiach zielen urządzona występuje w powiązaniu z obiektami usług publicznych głównie szkół. Wartościowe zespoły zieleni występują na terenie cmentarzy (głównie nieczynnych).

12.1.4 Organizacja gospodarki komunalnej.

Na obszarze gminy Hańsk prowadzona jest działalność o charakterze użyteczności publicznej obejmująca:

- zaopatrzenie w wodę,
- odprowadzanie i oczyszczanie ścieków,
- usuwanie i utylizacja odpadów stałych.

Zadania wynikające z prowadzonej przez Gminę ww. działalności realizowane są przez Zakład Komunalny.

12.2 Systemy infrastruktury technicznej.

12.2.1 Zaopatrzenie w wodę.

Wsie gminy Hańsk zaopatrywane są w wodę przy pomocy wodociągów grupowych zasilanych z dwóch ujęć wody w miejscowościach: Hańsk o wydajności 45m³/h oraz w miejscowości Dubeczno o wydajności 221m³/h.

Zaopatrzenie wsi w gminie odbywa się za pomocą następujących wodociągów o długościach:

- Hańsk - 4,5km,
- Szczęśniki - 3,8km,
- Ujazdów - 11,5km,
- Hańsk Kol. - 1,8km,
- Kulczyn - 6,5km,
- Kulczyn Kol. - 4,9km
- OGÓŁEM - 33,0km.**

12.2.2 Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków.

Na obszarze gminy Hańsk funkcjonują dwie oczyszczalnie ścieków w miejscowości gminnej o wydajności 200m³/d. i Dubecznie o wydajności 145m³/d. Długość istniejącej sieci kanalizacyjnej 15,1 km.

Pozostała część gminy odprowadza ścieki do szamb, skąd wywożone są beczkowozami do gminnej oczyszczalni ścieków.

Ścieki do szamb odprowadzane są zarówno z obiektów użyteczności publicznej, takich jak szkoły, jak i z zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej. Należy również odnotować realizację pojedynczych przydomowych oczyszczalni ścieków. Wiele gospodarstw nie posiada żadnych systemów kanalizacyjnych.

12.2.3 Gospodarka odpadami.

Na terenie gminy funkcjonują dwa wysypiska śmieci. Odpady gromadzone są w kontenerach a następnie wywożone na wysypisko śmieci. Wysypisko śmieci w Hańsku ma pojemność 10.000m³, a wysypisko w Dubecznie 6.000m³.

12.2.4 Ciepłownictwo.

Na terenie gminy nie jest prowadzona scentralizowana gospodarka cieplna. Budynki użyteczności publicznej takie jak: szkoły, urząd gminy, gminny ośrodek zdrowia oraz zespoły zabudowy wielorodzinnej w Pańsku i Dubecznie, posiadają większe lokalne kotłownie opalane głównie węglem.

Poniżej podaje się wydajność kotłowni:

– SM Hańsk	- 1350kW,
– SM Dubeczno	- 320kW,
– SP Dubeczno	- 300kW,
– SP Kulczyn	- 80kW,
– OSP Hańsk	- 33kW,
– GOZ Hańsk	- 50kW.

12.2.5 Elektroenergetyka

Teren gminy Hańsk zasilany jest w energię elektryczną z trzech stacji transformatorowych:

- GPZ Macoszyn 110kV/15kV (gm. Wola Uhruska),
- GPZ Lubień 110kV/15kV (gm. Wiryki),
- GPZ Cyców 30kV/15kV (gm. Cyców).

Przesył energii elektrycznej średniego napięcia na obszarze gminy Hańsk odbywa się liniami wyłącznie napowietrznymi do stacji transformatorowych 15kV/220V.

Linie niskiego napięcia w większości napowietrzne, jedynie nieliczne przyłącza NN – kablowe.

BIBLIOGRAFIA I MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

1. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego BPP Lublin 2003,
2. Zestawienia gruntów, wykazy gruntów, mapy ewidencyjne. Starostwo Powiatowe we Włodawie.
3. Polska Wieś. GUS Warszawa 1995.
4. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski według gmin IUNG - Puławy 1994.
5. Warunki przyrodnicze produkcji rolnej IUNG - Puławy 1989.
6. Narodowy Spis Powszechny. Powszechny Spis Rolny 1996. Urząd Statystyczny w Chełmie 1997, 1998.
7. Narodowy Spis Powszechny. Powszechny Spis Rolny 2002. Urząd Statystyczny w Lublinie 2003.
8. Roczniki Statystyczne GUS, Urzędu Statystycznego w Chełmie i w Lublinie z lat 1996, 2002, 2003.
9. Raport o stanie środowiska Województwa Lubelskiego 2002 i 2003r. Biblioteka monitoringu środowiska. Lublin 2003
10. Opracowanie ekologicznego systemu obszarów chronionych dla województwa chełmskiego. IKS – Warszawa 1979.
11. Koncepcja ochrony i zagospodarowania „Krowiego bagna”. Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne. Materiały 2003.
12. Program zwiększenia lesistości Województwa Chełmskiego na lata 1997 – 2020. UW w Chełmie. Chełm 1996.
13. Informacje niepublikowane. Nadleśnictwo Sobibór.
14. Informacje niepublikowane. Urząd Gminy Hańsk.
15. Raport o stanie środowiska Województwa Lubelskiego 2003r.
16. Opracowanie fizjograficzne dla planu zagospodarowania przestrzennego gminy Hańsk „GEOPROJEKT” 1984r.
17. Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Hańsk (aktualizacja) WBPP Chełm 1994r.
18. Inwentaryzacja Przyrodnicza gminy Hańsk 2000r.

Załącznik do Uchwały Nr XVII/114/04

Rady Gminy Hańsk

z dnia 8 grudnia 2004 roku

WÓJT GMINY HAŃSK

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY HAŃSK

CZEŚĆ II

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

CHEŁM GRUDZIEŃ 2003 R.

WSTĘP	4
1. STUDIUM DOTYCZĄCE GMINY JAKO ELEMENT SYSTEMU	
PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO:	4
1.1 Problemy i obiektywnie istniejące uwarunkowania rozwoju Gminy Hańsk. ...	8
1.2 Kierunki rozwoju gminy wynikające z uwarunkowań przyrodniczych.	8
1.2.1 Główne czynniki kształtujące możliwości i warunki rozwoju gminy.....	8
1.2.2 Zasady gospodarowania na obszarach objętych ochroną prawną.	9
1.3 Kierunki rozwoju gminy wynikające z uwarunkowań kulturowych.	10
1.3.1 Główne czynniki wpływające na możliwości i warunki rozwoju.	10
1.3.2 Problemy i uwarunkowania wynikające z ochrony i kształtowania środowiska kulturowego i krajobrazu.....	10
1.3.3 Uwarunkowania wynikające z ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dobór kultury współczesnej.	11
1.4 Problemy i uwarunkowania społeczne i gospodarcze.	13
1.4.1 Problemy i uwarunkowania demograficzne i społeczne.	13
1.5 Problemy i uwarunkowania przestrzenne.....	15
2. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY HAŃSK WYNIKAJĄCE Z POLITYKI PRZESTRZENNEJ PAŃSTWA NA OBSZARZE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO.....	15
2.1 Kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa.....	15
2.2 Ponadlokalne przedsięwzięcia publiczne.....	15
3. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY.....	23
3.1. Główne zasady i kierunki rozwoju.....	23
3.1.1 Kompleksowość działań i aktywna rola samorządu jako warunek osiągnięcia celów rozwoju.....	23
3.1.2 Funkcje gminy.....	24
3.1.3 Główne kierunki rozwiązań przestrzennych.....	27
3.2 Strefy polityki przestrzennej.	28
3.2.1 Zasady wyznaczania stref.	28
3.3 Kierunki zagospodarowania w poszczególnych strefach.	29
3.3.1 Kierunki zagospodarowania polityki przestrzennej w strefie rolniczej. "R"	29
3.3.2 Kierunki zagospodarowania polityki przestrzennej w strefie osadniczej "O". ...	31
3.3.3 Kierunki zagospodarowania polityki przestrzennej w strefie turystycznej „T”....	32
3.3.4 Kierunki zagospodarowania polityki przestrzennej w strefie ekologicznej „E” ...	33
3.4 Kierunki zagospodarowania dotyczące układu komunikacyjnego.....	44

3.4.1 System komunikacyjny gminy i jego związki z otoczeniem.....	44
3.4.2 Komunikacja drogowa.....	45
3.5 Kierunki rozwoju systemów infrastruktury technicznej.	46
3.5.1 Zaopatrzenie w wodę.....	47
3.5.2 Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków.....	47
3.5.3 Gospodarka odpadami.	48
3.5.4 Elektroenergetyka.....	48
3.5.5 Zaopatrzenie w gaz.....	49
3.5.6 Ciepłownictwo.....	49
4. SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM Z UZASADNIENIEM PRZYJĘTYCH	
ROZWIĄZAŃ.	49
4.1 Cele rozwoju	49
4.2 Cele ekonomiczne	50
4.3 Cele społeczne	51
4.4 Cele przyrodnicze	54
4.5 Cele kulturowe	55
4.6 Cele przestrzenne.....	56

WSTĘP

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy stanowi - na mocy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003r. (Dz. U. z 2003r., nr 80 poz. 717), obowiązkowe opracowanie, wyprzedzające i stanowiące podbudowę miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Poniżej przedstawia się szerszą informację o celu i zakresie opracowania w/w Studium.

1. STUDIUM DOTYCZĄCE GMINY JAKO ELEMENT SYSTEMU PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO:

W ustawie z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym został określony system planowania przestrzennego, w którym odpowiednie opracowania planistyczne są sporządzane przez organa rządowe bądź samorządowe.

W opracowaniach wykonywanych przez organa rządowe i samorząd wojewódzki tj.: w „Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju” oraz „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa”, określa się inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Opracowania sporządzane przez organa samorządowe (gminy) wchodzą w zakres tzw. planowania miejscowego. Występują tu dwa rodzaje opracowań planistycznych:

- 1) „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”, w którym określa się politykę przestrzenną gminy - sporządzane obowiązkowo dla całości obszaru danej gminy.
- 2) „Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego”, w których ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenów - sporządzane dla obszarów w odniesieniu do których ustawa wyznacza taki obowiązek oraz obszarów wyznaczonych w studium; z planami miejscowymi ustawa wiąże dodatkowo obowiązek sporządzania: „Prognozy skutków wpływu ustaleń planu na środowisko przyrodnicze” oraz „Prognozy skutków finansowych uchwalenia planu miejscowego”.

Spośród wymienionych wyżej opracowań planistycznych, jedynie plan miejscowy stanowi bezpośrednią podstawę decyzji administracyjnych w zakresie gospodarki przestrzennej. Jest przepisem gminnym, czyli prawem lokalnym ustanawianym przez gminę, powszechnie obowiązującym na obszarze gminy. Plan miejscowy stanowi więc

podstawowy instrument kształtowania ładu przestrzennego. Studium dotyczące gminy stanowi niezbędną podbudowę planów miejscowych; jest to szczególnie ważne w sytuacji, gdy plany miejscowe będą sporządzane tylko dla wybranych części obszaru gminy.

Opracowania planistyczne sporządzane przez organa rządowe i samorządu wojewódzkiego mają pośredni wpływ na zagospodarowanie przestrzenne, przez uwzględnianie wynikających z nich zadań, w planach miejscowych. Należy tutaj jednak zaznaczyć, że uwzględnianie to ma charakter zobowiązania, wyraźnie określonego w ustawie.

Cel i zadania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy:

W Studium następuje określenie, w odniesieniu do całości gminy, celów, uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, z uwzględnieniem zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Wymaga to szerszej podbudowy; podjęcia przez organy samorządowe podstawowych decyzji politycznych, w postaci ustalenia strategii rozwoju gminy.

Uchwalone studium ma charakter tzw. aktu kierownictwa wewnętrznego. Jego ustalenia nie będą skutkować w stosunku do podmiotów gospodarujących na obszarze gminy - osób fizycznych i prawnych (nie mogą stanowić podstawy decyzji administracyjnych dotyczących tych podmiotów). Będą natomiast obowiązywać władze i Wójta Gminy (oraz jednostki bezpośrednio im podległe), ukierunkowując ich działania, w tym przede wszystkim działania w zakresie zagospodarowania przestrzennego, obowiązują więc przy sporządzaniu planu miejscowego. Określenie w studium kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy stanowi tym samym niezbędne podbudowanie projektów planów miejscowych.

Stosownie do wymagań określonych w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym, w studium powinny być uwzględnione uwarunkowania wynikające z (tekst w nawiasach stanowi komentarz autorski, przybliżający treść cytowanych przepisów):

- 1) dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenów (określone na podstawie analizy wieloaspektowej i oceny istniejącego stanu zagospodarowania oraz funkcjonowania gminy),
- 2) stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony,
- 3) stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (z czym wiąże się potrzeba szeroko

rozumianej analizy zasobów środowiska i występujących zagrożeń oraz rozpoznaniem czynników wywołujących te zagrożenia),

- 4) stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 5) warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia (w rozmaitych jej aspektach, ocenianych – z punktu widzenia odczucia społecznego i otoczenia w miejscu zamieszkania w tym warunków zdrowotnych, funkcjonalności i harmonijności układu przestrzennego, wielości szans na zatrudnienie i wybór miejsca pracy, poziomu dobrobytu i bezpieczeństwa mieszkańców itp.);
- 6) zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia;
- 7) potrzeb i możliwości rozwoju gminy;
- 8) stanu prawnego gruntów (jako istotnego uwarunkowania kształtowania zagospodarowania terenu, w warunkach gospodarki rynkowej, mogącego mieć zasadniczy wpływ na możliwości realizacji postulowanych kierunków polityki przestrzennej i realny poziom osiągnięcia pożądanych celów rozwoju);
- 9) występowania obiektów i obszarów chronionych na podstawie przepisów odrębnych (tj. objętych ochroną prawną z uwagi na ich wartości przyrodnicze, kulturowe bądź potrzebę zapewnienia odpowiedniej strefy ochrony, jak np. w przypadku otuliny parków narodowych bądź krajobrazowych, strefie izolacyjnych ujęć wody itp.);
- 10) występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych;
- 11) występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych;
- 12) występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych;
- 13) stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami;
- 14) zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych jakości życia mieszkańców (zadania te, w toku ich formułowania przez organy rządowe, mają być opiniowane przez sejmik samorządowy, wprowadzenie tych zadań do planu miejscowego stanowi warunek ich realizacji, następuje to po przeprowadzeniu negocjacji dotyczących warunków, na jakich dane zadanie będzie uwzględnione w planie miejscowym; wynikałaby stąd istotna rola studium jako merytorycznej podstawy w/ w negocjacji).

Rozpoznanie to powinno objąć również określenie zadań służących realizacji lokalnych celów publicznych (w tym zadań, które z racji występujących potrzeb powinny być podjęte oraz zadań, które gmina zamierza podjąć).

Wymienione wyżej analizy i oceny pozwalają na postawienie diagnozy stanu zagospodarowania i funkcjonowania gminy, stanowiąc podstawę określenia celów rozwoju gminy, ustalenia hierarchii tych celów oraz sformułowania propozycji dotyczących generalnych zasad i kierunków zagospodarowania obszaru gminy (ustalenia kierunków polityki przestrzennej).

Oprócz stworzenia studialno - analitycznych podstaw konstruowania planów miejscowych, ustalenia podjęte w wyniku studium umożliwią i ułatwią władzom gminy przeprowadzanie ocen efektów uzyskiwanych w procesach gospodarki przestrzennej, a także kontrolowanie przydatności planów miejscowych jako narzędzi tej gospodarki.

Cel i kierunki działania, określone w wyniku studium, mogą mieć szersze znaczenie i zastosowanie, niż tylko stworzenie podstaw sporządzania planów miejscowych. Mogą np. wskazywać na potrzebę podjęcia, obok prac nad planem, działań promocyjnych dotyczących rozwoju (w postaci ulg podatkowych dla określonego typu inwestycji czy dopłat z budżetu gminy, czy działań mających na celu tworzenie zasobów terenów komunalnych). Mogą mieć też istotne znaczenie z punktu widzenia ustalania programu gospodarczego, racjonalizacji budżetu gminy, ustanawiania przepisów porządkowych itp.

* * *

Zagadnienia omawiane w tej części opracowania stanowią zasadniczą analityczno - projektową część studium; bezpośrednią podstawą formułowania jego końcowych ustaleń (w tekście i rysunku studium).

Informacyjne podstawy ww. analiz i rozwiązań projektowych zostały stworzone w ramach pierwszego etapu prac, którego wynikiem jest wieloaspektowa charakterystyka stanu i diagnoza gminy.

* * *

Jak już wspomniano, głównym celem sporządzania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest stworzenie podstaw do ustalenia - w sporządzanych w następnej kolejności planach miejscowych - regulacji dotyczących przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenów. Regulacje te powinny zapewnić:

- 1) ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury materialnej,
- 2) możliwość kreacji nowych wartości.

Istotną rolą tych regulacji jest też kojarzenie zbieżnych interesów i działań podmiotów uczestniczących w zagospodarowaniu przestrzeni oraz minimalizowanie istniejących i potencjalnych konfliktów; przy czym jako konflikt rozumie się tu wszelkie sytuacje zakłóceń w tzw. zrównoważonym rozwoju gminy.

W przedstawionym opracowaniu zwrócono szczególną uwagę na zagadnienie wartości istniejących zasobów - przyrodniczych i kulturowych (stworzonych przez człowieka), potrzeby ich ochrony oraz możliwości wykorzystania w dalszym rozwoju gminy.

Istotnym elementem jest też problem podstaw dalszego funkcjonowania gminy, w tym podstaw ekonomicznych, jako punktu wyjścia do określenia potrzeb w zakresie kreacji nowych wartości.

Formułując uwarunkowania (ograniczenia oraz predyspozycje) kreowania wartości, oparto się na wieloaspektowej charakterystyce stanu i rozwoju gminy, ocena uwarunkowań objęła tym samym, wiele aspektów przyszłego, potencjalnego rozwoju, dając podstawę określenia propozycji dotyczących celów oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

1.1 Problemy i obiektywnie istniejące uwarunkowania rozwoju Gminy Hańsk.

Rozdział ten opracowano na podstawie diagnozy stanu gminy Hańsk przeprowadzonej w ramach Studium (odrębny tom opracowania), przedstawiający wyniki pierwszej fazy prac.

Omawia się tu występujące problemy, które wymagają rozwiązania, a także obiektywnie istniejące główne uwarunkowania – ograniczenia i predyspozycje rozwojowe.

1.2 Kierunki rozwoju gminy wynikające z uwarunkowań przyrodniczych.

1.2.1 Główne czynniki kształtujące możliwości i warunki rozwoju gminy.

Głównymi czynnikami środowiska warunkującymi dalszy rozwój gminy są:

- duży udział użytków zielonych,
- złoża surowców mineralnych,
- walory przyrodnicze i krajobrazowe,

Najważniejszym kierunkiem rozwoju gminy powinno być rolnictwo, a także – przemysł szklarski i turystyka.

Preferować należy (szczególnie na obszarze Poleskiego Parku Narodowego) proekologiczne formy rolnictwa wykorzystujące metody i techniki rolnictwa

ekologicznego. Duży udział użytków zielonych (ok.27,5% powierzchni gminy) stwarza dobre warunki do hodowli zwierząt gospodarskich, szczególnie bydła opartej na wypasie.

Złóża surowców mineralnych mogą być podstawą do rozwoju przemysłu wydobywczego. Złóża surowców węgla kamiennego mają znaczenie krajowe. Brak jest jednak obecnie decyzji odnośnie ich przyszłej eksploatacji. Ponadto ich potencjalna eksploatacja mogłaby wywołać negatywne skutki w środowisku przyrodniczym, zwłaszcza na terenach chronionych. Zasoby kruszywa naturalnego mają znaczenie lokalne.

Gmina posiada walory turystyczne i rekreacyjne. Formy zagospodarowania i użytkowania turystycznego powinny zapewnić utrzymanie równowagi w systemie ekologicznym. Preferowaną formą turystyki w gminie powinna być agroturystyka polegająca na organizowaniu wypoczynku w zagrodach wiejskich. Korzystne warunki dla rozwoju tej formy turystyki są we wsiach: Żdźarka i Osowa. Preferencje dla rozwoju agroturystyki powinny odbywać się poprzez ulgi podatkowe oraz niskooprocentowane kredyty na budowę i remonty.

Umożliwić należy:

- przekształcenie zabudowy zagrodowej (między innymi opuszczone zagrody i siedliska) na domy letniskowe, obiekty rekreacyjne i usługowe dla turystów,
- lokalizację zabudowy letniskowej jako uzupełnienie ciągu wsi.

Wprowadzić należy ochronę zachowawczą walorów krajobrazowych w gminie poprzez:

- utrzymanie enklaw w nie zabudowanej przestrzeni krajobrazowej,
- nie lokalizowanie zabudowy na otwartych terenach rolnych,
- nie sytuowanie obiektów wprowadzających dysharmonię krajobrazu.

Ochroną krajobrazową należy objąć bliskie przedpola punktów widokowych. Wskazane jest opracowanie studium krajobrazu dla obszaru gminy.

1.2.2 Zasady gospodarowania na obszarach objętych ochroną prawną.

Na obszarze gminy Hańsk znajdują się obszary chronione, które posiadają ustalone zasady gospodarowania.

Gospodarowanie na obszarach chronionych powinno zapewnić stan równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych. Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i krajobrazowych powinno dążyć do:

- utrzymania procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów,
- zachowania różnorodności gatunkowej,

- zapewnienie ciągłości istnienia gatunków i ekosystemów,
- kształtowania właściwych postaw człowieka wobec przyrody.

1.3 Kierunki rozwoju gminy wynikające z uwarunkowań kulturowych.

1.3.1 Główne czynniki wpływające na możliwości i warunki rozwoju.

Większość wsi na terenie gminy charakteryzuje prosty układ przestrzenny. Dotychczasowy rozwój układów wsi odbywa się na zasadzie kontynuacji tradycyjnych układów.

Głównymi czynnikami ukierunkowującymi rozwój gminy Hańsk wynikającymi z potrzeb ochrony wartości kulturowych jest:

- 1) Występowanie nielicznych wartościowych zasobów środowiska kulturowego krajobrazu.
- 2) Wymagania w zakresie ochrony konserwatorskiej obiektów, zespołów, terenów zabytkowych (na mocy ustawy z dnia 27.07.2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).
- 3) Potrzeba ochrony wartościowych zasobów środowiska kulturowego, krajobrazu nie objętych dotychczas ochroną prawną, ze względu na ich znaczenie dla zachowania tożsamości kulturowej obszaru.
- 4) Potrzeba tworzenia atrakcyjnego krajobrazu gminy.

Podstawowymi zagrożeniami dla wartości kulturowych na obszarze gminy są:

- 1) Zagospodarowanie i zabudowywanie terenów w oderwaniu od miejscowej tradycji, naśladowanie, często nieumiejętne obcych form zabudowy.
- 2) Rozproszenie zabudowy wiejskiej związane z warunkami fizjograficznymi.
- 3) Brak poszanowania dla starej zabudowy i akceptacji społeczeństwa gminy dla działań zmierzających do użytkowania i modernizacji obiektów starych.
- 4) Dostępność nowych technologii, materiałów budowlanych, powiązana z nieumiejętnością ich stosowania.

1.3.2 Problemy i uwarunkowania wynikające z ochrony i kształtowania środowiska kulturowego i krajobrazu.

Na obszarze gminy Hańsk ochrona prawna obejmuje wyłącznie pojedyncze obiekty i parki podworskie. W drugim z wymienionych przypadków mamy do czynienia raczej z ich pozostałościami. Utrzymanie tego cennego elementu krajobrazu kulturowo przyrodniczego gminy wymaga prac pielęgnacyjnych porządkujących co podniosłoby zapewne jego walory ekspozycyjne.

W wyniku przeprowadzonej oceny zasobów ruralistycznych, zasobów dziedzictwa kulturowego, proponuje się objęcie ochroną układu przestrzennego we wsi Dubeczno oraz przedpól ekspozycji zespołów zabytkowych. Istotnym problemem będzie tu ukształtowanie współczesnej zabudowy wsi w nawiązaniu do tradycji, w sytuacji gdzie w latach 70-tych nastąpiła wymiana części tradycyjnej zabudowy wsi na rzecz przenoszonych (najczęściej nieumiejętnie) wzorów "miejskich". Powodzeniu tego zamierzenia może jednak sprzyjać fakt, że w niektórych najnowszych realizacjach uwidacznia się dążenie do nawiązywania do tradycyjnych form zabudowy wsi.

1.3.3 Uwarunkowania wynikające z ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dobór kultury współczesnej.

Działania w zakresie ochrony zabytków reguluje ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003r., Nr 162 poz.). Ochroną objęte są obiekty wpisane do rejestru zabytków, który prowadzi wojewódzki konserwator zabytków oraz obiekty umieszczone w ewidencji dóbr kultury, które prowadzi wójt gminy (art. 8 i art. 22 ust. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Na terenie gminy Hańsk znajdują się dwa obiekty wpisane do rejestru zabytków

(Dz. Urzęd. Woj. Lubelskiego z 2003 r., Nr 73 poz. 869) :

Kościół w Hańsku oraz wiatrak koźlak w Bukowskim Lesie.

Na terenach i przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz w ich otoczeniu wszelkie zamierzenia inwestycyjne (w tym również podziały własnościowe, zmiana przeznaczenia lub sposobu korzystania) wymagają:

- uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków określającego warunki i zasady działania,
- uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków programu zagospodarowania wraz z otoczeniem, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości oraz uzyskania warunków i wytycznych konserwatorskich.

Obowiązuje:

- zachowanie obiektów w stanie przestrzennie niezmienionym wraz z najbliższym otoczeniem oraz zagwarantowanie strefy widokowej na zabytki (poprzez zakaz zabudowy terenów upraw rolnych oznaczonych na rysunku studium),
- zakaz sytuowania tymczasowej zabudowy i obudowania historycznych obiektów budynkami gospodarczymi i obiektami dysharmonijnymi.

Dla obiektów i terenów znajdujących się w ewidencji zabytków ustala się następujące kierunki działania:

- zachowanie w miarę możliwości w celu utrzymania tożsamości kulturowej miejsca,
- użytkowanie gwarantujące zachowanie i utrzymanie zabytku,
- przy podejmowaniu działań inwestycyjnych przy obiektach i terenach znajdujących się w ewidencji zabytków obowiązuje uzyskanie warunków i wytycznych konserwatorskich, które określają zasady działania,
- w przypadku koniecznej rozbiórki obiektu znajdującego się w ewidencji obowiązują zasady wynikające z art. 39 ust. 3 Prawo budowlane,
- obejmowanie ochroną na mocy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- odpowiednie zagospodarowanie terenów otaczających w celu wyeksponowania zabytku w krajobrazie,
- pozyskanie inwestorów zainteresowanych zagospodarowaniem i rewaloryzacją obiektów zabytkowych,
- podnoszenie jakości funkcjonalnej i technicznej obiektów,
- zachowanie i utrzymanie kapliczek, figur, krzyży przydrożnych wraz z towarzyszącymi drzewostanami i małą architekturą.

W przypadku prowadzenia inwestycji budowlanych w tym infrastruktury technicznej na obszarach występowania znalezisk archeologicznych należy je uzgodnić na etapie ustalania warunków konserwatorskich prowadzenia inwestycji.

Wszelkie inwestycje liniowe (drogi, gazociągi, wodociągi, linie telefoniczne, melioracje) oraz budowle kubaturowe prowadzone w obrębie stanowiska wymagają przeprowadzenia przed inwestycyjnych, ratowniczych badań wykopaliskowych lub prowadzenia prac pod nadzorem uprawnionego archeologa.

Odkrycia w trakcie prac ziemnych i budowlanych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym zobowiązuje inwestora do zabezpieczenia, przy użyciu dostępnych środków, przedmiotu i oznakowania miejsca jego znalezienia oraz niezwłocznego zawiadomienia o znalezieniu tego przedmiotu właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (art. 32 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003r., Nr 162, poz. 1568).

Ochronie podlegają cmentarze, dla których obowiązuje utrzymanie funkcji, zachowanie historycznych nagrobków, alejek i drzewostanu, obejmowanie ochroną na mocy miejscowych

planów zagospodarowania przestrzennego – Ustawa z dnia 31 stycznia 1959r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2000r., Nr 23, poz.259).

W celu zachowania tożsamości obszaru i charakteru krajobrazu kulturowego należy zapewnić:

1. Zachowanie historycznego układu przestrzennego miejscowości Dubeczno.
2. Utrzymanie elementów krajobrazu kulturowego (kapliczek, krzyży przydrożnych, nasadzeń śródpolnych) celowo komponowanych (aleje, szpalery drzew).
3. Kształtowanie otoczenia obiektów zabytkowych podporządkowane powinno być tym obiektom oraz zharmonizowane w krajobrazie.
4. Utworzenie Muzeum Regionalnego na bazie istniejącego obiektu w miejscowości Hańsk, z rezerwą terenu pod przyszły skansen architektury ludowej z terenu gminy.

1.4 Problemy i uwarunkowania społeczne i gospodarcze.

1.4.1 Problemy i uwarunkowania demograficzne i społeczne.

Wsie gminy Hańsk w latach 70-tych przeżywały rozwój związany z funkcjonowaniem PGR-ów w Krychowie i Kulczynie oraz działalnością produkcyjną huty szkła w Dubecznie. Obecnie odnotowuje się niewielki spadek liczby ludności gminy.

W strukturze przestrzennej gminy zarysowują się wsie stanowiące lokalne ośrodki usługowe oraz wsie prawie całkowicie pozbawione usług. W zakresie usług handlowych i rzemieślniczych oraz gastronomicznych niedobory te są w ostatnich latach wyrównywane dzięki własnej inicjatywie ludności. Wymianie substancji, budowie, przebudowie oraz rozbudowie domów mieszkalnych towarzyszy również urządzenie pomieszczeń przeznaczanych pod działalność usługową.

Istotne znaczenie dla dalszego rozwoju gminy ma rozmieszczenie ludności.

W centralnej części gminy w rejonie miejscowości gminnej oraz w Dubecznie i Kulczynie można wyróżnić obszar skoncentrowanego osadnictwa. Takie rozmieszczenie ludności stanowi czynnik korzystny dla rozwoju, ze względu na koncentrację siły roboczej jak i szerszy rynek zbytu produktów rolnych, towarów i usług. Należy liczyć się z presją tych skupisk ludności na rozwój lokalnego rynku pracy, mieszkalnictwa, na wyposażenie w urządzenia obsługi ludności, komunikację i infrastrukturę techniczną. Przy stworzeniu odpowiednich warunków przestrzennych może to sprzyjać rozwojowi. Biorąc pod uwagę potrzeby społeczne, koniecznym wydaje się dążenie do rozszerzenia i zmiany struktury miejsc zatrudnienia w obrębie gminy. Wiązałoby się to m.in. ze stworzeniem przestrzennych

warunków rozwoju różnorodnych dziedzin działalności gospodarczej, zarówno wytwórczych jak i usługowych.

W strukturze wieku ludności zwraca uwagę stosunkowo wysoki udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (26,7%) i produkcyjnym (58%), stwarzając jednocześnie istotne problemy z zapewnieniem edukacji oraz zatrudnienia. Jest to jednak również szansą dla dalszego rozwoju gminy.

Przemysł

Równoważną (poza rolnictwem) podstawę ekonomicznego rozwoju gminy i bytu jej mieszkańców może stanowić przemysł szklarski. Już obecnie zatrudnienie w hucie szkła w Dubecznie stanowi największy odsetek w działach poza własnym gospodarstwem rolnym. Utrzymanie produkcji w tym zakładzie ma więc kluczowe znaczenie dla zahamowania wzrostu bezrobocia w gminie.

Ważnym warunkiem dla funkcjonowania huty może być doprowadzenie gazu ziemnego zarówno w aspekcie ekonomicznym jak i ekologicznym.

Doprowadzenie gazu ziemnego umożliwi realizację drugiej wanny, co spowoduje zwiększenie produkcji i zatrudnienia.

Gmina posiada ponadto korzystne warunki dla rozwoju przemysłu rolno-spożywczego w oparciu o duży areał użytków zielonych "Krowiego Bagna" i zakłady produkcyjne na bazie byłych PGR (miedzy innymi spółka "Agromarina").

Perspektywy dalszego funkcjonowania i rozwój górnictwa są niepewne. Wynika to z zaniechania budowy kopalni w Stefanowie oraz przewidywanej eksploatacji złóż węgla kamiennego do 2030 r.

Ograniczenie wydobycia węgla czy restrukturyzacja wywołująca spadek zatrudnienia i wzrost bezrobocia przy dotychczasowej roli przemysłu wydobywczego stwarza istotne zagrożenia dla rozwoju gminy. Uruchomienie eksploatacji dalszych złóż istniejących na tym terenie stanowi podstawowe uwarunkowanie dla utrzymania przemysłu wydobywczego węgla kamiennego. Przystąpienie do dalszej eksploatacji będzie zależęć od strategicznych decyzji podejmowanych na szczeblu centralnym.

Górnictwo, mimo występowania złóż węgla kamiennego na obszarze gminy nie może stanowić pewnej podstawy ekonomicznego rozwoju gminy. Ograniczenie znaczenia przemysłu wydobywczego jest natomiast czynnikiem korzystnym z punktu widzenia środowiska przyrodniczego.

Duże zasoby drewna w lasach gminy powinny stanowić podstawę rozwoju przemysłu drzewnego w oparciu o zakład w Krychowie

1.5 Problemy i uwarunkowania przestrzenne.

Podstawowe elementy struktury:

Strukturę funkcjonalno - przestrzenną obszaru gminy tworzą następujące elementy o zróżnicowanym charakterze.

1. Obszar rolniczy o dominującej funkcji produkcji rolnej z dużym udziałem użytków zielonych.
2. Obszary ekologiczne zajmujące dużą część gminy.
3. Obszar osadniczy w rejonie wsi Hańsk i Dubeczno, ze zdecydowanie wykształconym ośrodkiem gminnym.
4. Obszary rekreacyjne w rejonie wsi: Osowa, Żdzarka.

2. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY HAŃSK WYNIKAJĄCE Z POLITYKI PRZESTRZENNEJ PAŃSTWA NA OBSZARZE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO.

2.1 Kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa.

Główne uwarunkowania rozwoju województwa lubelskiego w skład którego wchodzi gmina Hańsk, wiążą się w znacznej mierze ze specyfiką tego województwa na tle kraju. Specyfika ta wyraża się w:

- 1) dotychczasowym - jednostronnym kierunku rozwoju regionu opartym na rolnictwie,
- 2) stopniu urbanizacji regionu,
- 3) względnie jednolitym charakterem zagospodarowania, wiążącym się z jednolitością profilu społeczno - gospodarczego,
- 4) stanie środowiska przyrodniczego,

Cechy te określające specyfikę województwa lubelskiego na tle kraju, charakteryzują też gminę Hańsk.

W obecnym okresie cele i kierunki polityki przestrzennej państwa na obszarze województwa lubelskiego i ich wpływ na kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Hańsk mogą być określone na podstawie planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego uchwalonego 29 lipca 2002 roku oraz strategii rozwoju województwa lubelskiego uchwalonej 14 lipca 2000 roku.

2.2 Ponadlokalne przedsięwzięcia publiczne.

W okresie sporządzania studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy Hańsk możliwe było jedynie ogólne zorientowanie się w zamierzeniach organów rządowych, dotyczących realizacji przedsięwzięć z zakresu zagospodarowania przestrzennego,

(brak programów rządowych w rozumieniu ustawy z 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym).

W toku sporządzania planów należy ponowić wystąpienia do wojewody w celu uaktualnienia informacji bądź uzyskania odpowiedniego wykazu "zadań realizowanych na terenach i obiektach chronionych, na podstawie ustaw szczególnych".

Warunkiem realizacji w/ w zadań rządowych jest ich wprowadzenie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, po uprzednim przeprowadzeniu negocjacji z gminą. Przedmiotem negocjacji są warunki wprowadzenia zadania rządowego do planu (co może się wiązać z finansowymi zobowiązaniami organów rządowych wobec gminy). Wcześniej w toku formułowania omawianych zadań w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego oraz w toku ustalania programu tych zadań, gmina ma prawo wykazania swego stanowiska w tej sprawie - w opinii formułowanej przez Sejmik Samorządowy.

Zadania wynikające z potrzeb ochrony są formułowane w planach ochrony sporządzanych w trybie przewidzianym ustawą z 16 października 1991 roku o ochronie przyrody. Według przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ustalenia zawarte w planach ochrony dotyczące obszaru poddanego ochronie są wiążące przy sporządzaniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w skład którego wchodzi ten obszar.

Na mocy przepisów tego artykułu, w planie miejscowym uwzględnia się również ustalenia zawarte w rozporządzeniach wojewody dotyczące obszarów poddanych ochronie.

Stosownie do informacji przekazanej przez Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie na terenie gm. Hańsk realizacja polityki regionalnej realizowana będzie w siedmiu sferach:

I. Ochrona i kształtowanie środowiska.

1. W gminie Hańsk znajduje się fragment rezerwatu przyrody „Żółwiowe Błota”;
2. Uwzględniając lokalne naturalne predyspozycje terenu, zachowane walory przyrodniczo – krajobrazowe, potencjalne zagrożenia i stan zagospodarowania, a także biorąc pod uwagę koncepcję „Ekoregionów” gmina Hańsk należy do ekoregionu Polesie Zachodnie

Na terenie tym wyodrębnia się:

- należący do Krajowej Sieci Ekologicznej (EKONET – PL) – Poleski Obszar Węzłowy 27M o znaczeniu międzynarodowym (cała gmina),
- ostoje siedliskowe i ptasie zakwalifikowane do sieci NATURA 2000,
- istniejące i projektowane obszary chronione,
- Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie” (cała gmina),
- Transgraniczny Obszar Chroniony „Polesie Zachodnie” (cała gmina).

Pomiędzy wchodzącymi w skład ekoregionu gminami niezbędna jest koordynacja działań w zakresie:

- ochrony i kształtowania stosunków wodnych,
- wieloprzestrzennej ochrony przyrody,
- gospodarki wodno – ściekowej,
- kształtowania modelu organizacji i zarządzania ruchem turystycznym (zwłaszcza kameralna turystyka pobytowa),
- renaturalizacji obiektów przyrodniczych o zdeformowanych stosunkach ekologicznych.

3. Na terenie gminy ochronie podlegają wody:

- podziemne w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych – GZWP nr 407 Chełm – Zamość,
- powierzchniowe ze względu na położenie w obszarze ochronnym zlewni wód powierzchniowych.

Zasady zagospodarowania na tych obszarach powinny zmierzać do:

- wykluczenia lokalizacji obiektów szczególnie uciążliwych dla środowiska ze względu na wytwarzane ścieki i odpady oraz emitowane pyły i gazy (składowiska odpadów, wylewiska, stacje dystrybucji paliw bez odpowiednich zabezpieczeń),
- eliminacji ognisk zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych,
- uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej,
- ochrony dolin rzecznych oraz pozadolinnych podmokłości bagien i torfowisk przed odwadnianiem a meandrujących odcinków rzek – przed regulacją,
- zwiększenia naturalnej retencji w obrębie zlewni deficytowej m.in. poprzez zalesianie obszarów wododziałowych,
- racjonalnego stosowania nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin, właściwego zagospodarowania stref ochronnych wokół ujęć wód podziemnych.

Planuje się:

- wyodrębnienie regionalnego systemu obszarów chronionych. Za regionalny system uznaje się (poza obszarami współtowarzyszącymi system krajowy) drobnoprzestrzenne formy ochrony takie jak: użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo – krajobrazowe, stanowiska dokumentacyjne i pomniki przyrody połączone powiązaniem przyrodniczymi dolin rzek,

- wyodrębnienie ostoj siedliskowych zakwalifikowanych do Sieci Ekologicznej NATURA 2000 oznaczonej w załączniku graficznym,
- zapewnienie prawidłowego funkcjonowania Poleskiego obszaru Chronionego Krajobrazu w oparciu o następujące zasady:
 - szczególnej dbałości o estetykę krajobrazu – ochrona punktów i panoram widokowych, ochrona naturalnego krajobrazu dolin rzecznych i zbiorników wodnych, ochrona krajobrazu naturalnych ekosystemów,
 - dbałość o harmonię użytkowania gospodarczego z wartościami przyrodniczo – krajobrazowymi, zachowanie przestrzennej zwartości oraz przestrzennych powiązań pomiędzy obszarami wysokiej aktywności biologicznej,
 - zakazu lokalizowania inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko i wymagających opracowania oceny oddziaływania na środowisko,
- zapewnienie prawidłowego funkcjonowania Sobiborskiego Parku Krajobrazowego z otuliną w oparciu o następujące zasady zagospodarowania Parku,
 - racjonalnego wykorzystania zasobów przyrodniczych i utrzymanie indywidualności lokalnego krajobrazu,
 - zachowania regionalnych cech budownictwa i jego ścisłego powiązania ze sposobem gospodarowania,
 - turystycznego udostępniania Parku w formie turystyki kwalifikowanej,
 - prowadzenia inwestycji infrastruktury technicznej liniowej w sposób najmniej szkodliwy dla środowiska i najmniej zagrażającej jego walorom estetycznym,
 - ograniczenia do minimum eksploatacji surowców mineralnych,
 - wyodrębnienia strefy ochrony krajobrazu oraz stref ekspozycji krajobrazowej,
- dalsze kształtowanie systemu obszarów chronionych poprzez utworzenie rezerwatu „Tofowisko Dubeczyńskie” oraz Parku Krajobrazowego „Lasy Włodawskie” z otuliną w oparciu o Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu. Do czasu ustanowienia Parku obowiązują zasady gospodarowania dla Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu,

- ochronę udokumentowanych złóż surowców mineralnych przed zagospodarowaniem mogącym utrudnić lub uniemożliwić ewentualne podjęcie eksploatacji,
- zaniechania eksploatacji udokumentowanych złóż węgla kamiennego (złoże Sawin) ze względu na konieczność ochrony walorów przyrodniczych Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego,
- zwiększenia lesistości – gmina zaliczana jest do priorytetowych zalesień zapobiegających powstawaniu gleb marginalnych.

II. Środowisko kulturowe.

Główne kierunki i priorytety działań w zakresie ochrony obiektów dziedzictwa kulturowego:

- prowadzenie ochrony i pomnażanie dziedzictwa kulturowego oraz jego wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju społecznego i gospodarczego,
- zagospodarowanie terenów otaczających obiekty zabytkowe w sposób zgodny z ich charakterem,
- utrzymanie stref ekspozycji krajobrazowych – za strefę ekspozycji krajobrazowej uważa się różnej długości ciągi widokowe, związane z trasami komunikacyjnymi lub z pasmowymi formami rzeźby terenu, głównie z krawędziami. W odniesieniu do tych stref obowiązuje ochrona przed:
 - zabudową pasmową,
 - zabudową luk umożliwiających wgląd w krajobraz,
- ochrona zabytkowego założenia sakralnego w Hańsku,
- uczytelnienie i zagospodarowanie historycznego szlaku handlowego z Warszawy przez Lublin, Włodawę, Brześć do Moskwy – jako szlaku turystycznego lub ścieżki rowerowej,
- uczytelnienie szlaku „cerkiewnego” na trasie relacji Wisznice – Włodawa – Chełm,
- utrzymanie ciągłości tradycji i tożsamości poprzez identyfikację z miejscem zamieszkania,
- utrzymanie lokalnego ośrodka kultury w Hańsku,

Kształtowanie harmonijnego krajobrazu kulturowego poprzez:

- kontynuowanie tradycyjnych form osadnictwa,
- utrzymanie regionalno – historycznej skali i struktury jednostek osadniczych,
- skupienie zabudowy na zasadzie dogęszczenia istniejącej struktury jednostek osadniczych przy kontynuowaniu historycznego układu i charakteru,

- otaczanie wysoką zielenią obiektów dysharmonijnych,
- ograniczanie budowy napowietrznych linii energetycznych i telekomunikacyjnych na rzecz sieci podziemnych w otoczeniu obiektów i zespołów zabytkowych,
- kształtowanie form zabudowy nawiązujących do tradycyjnego budownictwa,
- utrzymanie obiektów małej architektury współtworzących walory krajobrazu kulturowego.

III. Ład przestrzenny.

Wprowadza się zasadę ochrony ładu przestrzennego przez stymulowanie zabudowy t.j.:

- bardziej efektywne wykorzystanie terenów zainwestowanych,
- zapewnienie odpowiednich walorów architektonicznych nowej i przekształconej zabudowy,
- kształtowanie optymalnej sieci osadniczej o wielofunkcyjnym modelu.

IV. Rolnictwo.

Gmina położona jest w IV chełmsko – łączyńsko – włodawskim rejonie Rolniczego Obszaru Północnego. Rejon charakteryzuje się szczególnie dużą koncentracją obszarów o cennych walorach przyrodniczo – krajobrazowych. Gmina posiada słabe gleby. Na gruntach ornych przeważają klasy bonitacyjne IV i V. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 48,8 pkt przy średniej dla województwa – 73,5 pkt i plasuje gminę w grupie gmin o najniższych (średnio – słabych) warunkach dla rolnictwa. Występuje zagrożenie marginalizacją gruntów.

Plan zakłada:

- rozwój rolnictwa integrowanego (zrównoważonego),
- promowanie i wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego na terenach prawnie chronionych,
- modernizację rolnictwa (kompleksowa obsługa, rozwój bazy przetwórczej),
- promowanie i pomoc w organizacji gospodarstw agroturystycznych,
- objęcie priorytetem zalesień zapobiegających powstawaniu gruntów marginalnych,
- konieczność renowacji systemu Kanału Wieprz – Krzna (KWK) w celu poprawy stosunków wodnych- gmina leży w obszarze jego oddziaływania,
- rewaloryzacja kompleksu użytków zielonych w rejonie KWK,
- wapnowanie gleb w celu poprawy produktywności.

V. Turystyka

Gmina Hańsk położona jest w strefie Najwyższej Atrakcyjności Turystycznej, w której koncentrują się najwyższe wartości rekreacyjne. W strefie tej wydziela się strefę ograniczonego użytkowania turystycznego, podporządkowaną wymogom konserwatorskim – strefa warunków Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie zachodnie” o znaczeniu europejskim, gdzie dopuszcza się rozwój form turystyki określonych w planach ochrony obszarów.

Kształtowanie warunków przestrzennych dla rozwoju turystyki w tej strefie możliwe jest przez:

- kreowanie ośrodków rekreacyjno – turystycznych w oparciu o małe pensjonaty i kwatery prywatne,
- realizowanie budownictwa letniskowego głównie w obrębie istniejącej zabudowy z zakazem zabudowy o dużej intensywności, określa się minimalną pow. działki letniskowej – 15 arów z utrzymaniem 80% powierzchni biologicznie czynnej,
- wzbogacenie obszaru w urządzenia turystyczne – ścieżki rowerowe, spacerowe, trasy konne, urządzenia sportu,
- rozwój zaplecza obsługującego turystykę, w tym urządzeń paraturystycznych,
- podnoszenie wizerunku turystycznego miejscowości, w tym rewaloryzację obiektów zabytkowych.

VI. Infrastruktura techniczna.

1) Infrastruktura transportowa.

Układ drogowy

Drogi wojewódzkie

Dla przebiegających przez teren gminy Hańsk dróg wojewódzkich:

- Nr 812 relacji Biała Podlaska – Wisznice – Włodawa – Chełm – Rejowiec – Krasnystaw ustalono docelowe parametry techniczne i użytkowe klasy „GP” (główniej ruchu przyspieszonego) Dla osiągnięcia tych parametrów konieczna jest modernizacja drogi.
- Nr 819 relacji Parczew – Kołacze – Łowcza – Wola Uhruska, ustalono parametry techniczne i użytkowe klasy „Z” (zbiorcza).

Drogi powiatowe

Drogi powiatowe powinny posiadać docelowe parametry techniczne i użytkowe odpowiednio dla klas technicznych określonych przez zarząd Dróg Powiatowych we Włodawie.

Drogi gminne

Docelowe parametry dróg gminnych winny odpowiadać klasom technicznym określonym przez zarządzającego tymi drogami (Wójta Gminy).

Ustalenia dotyczące sieci dróg publicznych mają zapewnić:

- doprowadzenie stanu dróg i mostów do wymaganych standardów,
- poprawę bezpieczeństwa ruchu,
- przygotowanie warunków rozwoju gospodarczego poprzez zwiększenie gęstości sieci dróg utwardzonych.

2) Gospodarka komunalna

W zakresie gospodarki wodno – ściekowej przewiduje się zapewnienie dostępu do dobrej jakości wody pitnej wszystkim mieszkańcom poprzez rozbudowę istniejącej sieci wodociągowej oraz budowę nowych ujęć wody i sieci wodociągowych; planuje się rozbudowę istniejącej oczyszczalni ścieków oraz kanałów sanitarnych w miejscowości Hańsk, wyposażenie pozostałego obszaru gminy w urządzenia i obiekty związane z usuwaniem ścieków (oczyszczalnie ścieków, kanały sanitarne).

Gospodarkę odpadami należy rozwiązać poprzez zapewnienie pełnej obsługi w oparciu o „Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego”

3) Energetyka

Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubelskiego przewiduje:

- w zakresie gazownictwa – realizacja sieci gazowych wysokiego ciśnienia relacji Wierzbica – Hańsk – Włodawa oraz stacji gazowej redukcyjno – pomiarowej pierwszego stopnia w Hańsku. Z uwagi na kolizyjny przebieg gazociągu (tereny prawnie chronione) wymagane są rozwiązania specjalne,
- w zakresie elektroenergetyki – zapewnienie pełnej obsługi mieszkańców w energię elektryczną z istniejących sieci elektroenergetycznych w uzgodnieniu z dostawcą energii elektrycznej

VII. Obronność i bezpieczeństwo publiczne

W części południowo – zachodniej gminy (torfowiska) występują obszary szczególnie zagrożone pożarami.

Na obszarze tym uznaje się za niezbędne:

- prowadzenie stałego monitoringu pożarowego,
- poprawę organizacji wyposażenia odpowiednich służb.

Miejszem koncentracji wypadków drogowych jest punkt położony na drodze wojewódzkiej nr 812 w pobliżu Osowy w związku z tym należy przeprowadzić modernizację odcinka drogi w rejonie Osowy.

Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubelskiego proponuje zakaz tranzytowego przewozu substancji niebezpiecznych drogą wojewódzką nr 812.

3. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY.

3.1. Główne zasady i kierunki rozwoju.

3.1.1. Kompleksowość działań i aktywna rola samorządu jako warunek osiągnięcia celów rozwoju.

Poprawa jakości życia w gminie Hańsk jest uwarunkowana wykonaniem szeregu zadań, należących do rozmaitych zakresów działalności (funkcji) gminy w większości wiążącymi się z nakładami finansowymi. Zasadniczym warunkiem osiągnięcia pożądaných celów rozwoju jest więc odpowiednia kondycja ekonomiczna gminy oraz jej mieszkańców.

Wyniki diagnozy i rozpoznania uwarunkowań rozwoju wskazują, że główną podstawą ekonomicznego rozwoju będzie rolnictwo i przemysł szklarski i drzewny.

W rozwoju gminy Hańsk istotne znaczenie będzie mieć aktywność Samorządu Gminy, i podejmowane przez niego działania..

Skuteczność i efektywność tych działań jest w znacznym stopniu uwarunkowana ich kompleksowością. Każde działania, które nie są kompleksowe lecz wybiórcze, mogą wywrzeć tylko niewielki wpływ na jakość życia lokalnej społeczności.

Rolą władz samorządowych jest zrozumienie zasad działania lokalnej społeczności oraz wpływu na efektywność miejscowej gospodarki podmiotów sektora publicznego, prywatnego oraz władz samorządowych. Kompleksowość podejścia władz samorządowych do aktywizacji gospodarczej wyraża się w jednocześnie prowadzonych działaniach ukierunkowanych na:

- umocnienie istniejących podmiotów gospodarczych,
- kontrolowanie istniejącej struktury gospodarczej,
- reagowanie na konkretne problemy gospodarcze,
- szkolenia, mające na celu poprawę kwalifikacji zasobów pracowniczych,
- określenie polityki przestrzennej i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Prowadząc te działania władze samorządowe:

- umożliwiają włączenie się do nich wszystkim jednostkom organizacyjnym aktywizując całą społeczność,
- koordynują wszystkie działania wpływające na życie miejscowej społeczności, prowadzą monitoring stanu i zmian w wybranych dziedzinach, istotnych z punktu widzenia rozwoju gminy.

W celu realizacji tych zadań celowe jest powołanie specjalnej agencji rozwoju, w skład której mogą wchodzić: przedstawiciele Rady Gminy, głównych partii politycznych, reprezentacji miejscowych, publicznych i prywatnych jednostek organizacyjnych. Agencja ta prowadziłaby prace dotyczące m.in.:

- programu rozwoju gminy obejmującego wszystkie możliwe działania przyczyniające się do promocji dobrobytu gospodarczego,
- promocji gminy na skalę lokalną i ogólnokrajową,
- analiz funkcjonowania rolnictwa i innych dziedzin gospodarki (rozpoznanie dziedzin o potencjale wzrostowym, pogarszającym się, wyszukiwanie mechanizmów wspierających rozwój, chroniących przed upadaniem itp.),
- zachęcanie jednostek i przedsiębiorstw do podejmowania działalności na terenie gminy.

3.1.2. Funkcje gminy.

Podstawową funkcją gospodarczą gminy pozostanie rolnictwo w oparciu o grunty orne oraz duże zasoby użytków zielonych, wykorzystywanych do produkcji pasz.

Celem strategicznym rozwoju rolnictwa jest poprawa opłacalności produkcji, a w konsekwencji wzrost standardu życia ludności rolniczej.

Rozwój rolnictwa będzie w dużym stopniu decydował o poziomie społeczno-gospodarczym gminy. Rolnictwo pozostanie na obszarze gminy podstawową gałęzią gospodarki, stanowiąc główne źródło utrzymania dla jej mieszkańców.

Z analizy stanu istniejącego i jego diagnozy wynika, że głównym celem, zmierzającym do osiągnięcia celu strategicznego będzie gruntowna restrukturyzacja i modernizacja, prowadząca do wielofunkcyjnego rozwoju wsi i obszarów wiejskich. Warunkować ten proces będzie stabilna, przewidywalna oraz konsekwentnie realizowana polityka rolna.

Proces rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich wymagać będzie następujących działań:

1. Poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych.
2. Zmniejszenia bezpośredniego zatrudnienia w rolnictwie; wymagać to będzie utworzenia na terenach wiejskich nowych miejsc pracy poza rolnictwem

(w drobnym przetwórstwie rolno-spożywczym, przechowalnictwie, rzemiośle, usługach, obsłudze turystyki, agroturystyce).

3. Podniesienie poziomu produkcji i rentowności poprzez:
 - rozwój wysokotowarowych gospodarstw specjalistycznych,
 - organizację zagospodarowania produkcji rolnej,
 - ukierunkowanie produkcji poprzez dostosowanie do istniejących warunków przyrodniczych i ekonomicznych.
4. Rozwoju przetwórstwa rolnego, wykorzystującego własne zasoby surowcowe poprzez:
 - rozwój małych i średnich zakładów przetwórczych,
 - wykorzystanie i zagospodarowanie wolnych obiektów produkcyjnych i usługowych.
5. Poprawy cywilizacyjnych standardów jakości życia mieszkańców.
6. Radykalnego podniesienia poziomu wykształcenia mieszkańców wsi, jako warunku transformacji rolnictwa, unowocześnienia gospodarstw i rozwoju działalności pozarolniczej.
7. Ochrony gleb wysokiej jakości.

Kierunki rozwoju rolnictwa.

Rozwój funkcji rolniczej winien spowodować odnowę wsi. Jednak wieś współczesna nie może być monofunkcyjna. Powszechnym celem polityki i praktyki społeczno-gospodarczej powinien być wielofunkcyjny rozwój wsi i obszarów wiejskich. Podejmowane w jego ramach działania winny obejmować i zaspakajać wszystkie potrzeby mieszkańców wsi, nie stawiając produktywności jako najwyższej wartości.

W warunkach gminy rolnictwo pozostanie dla wsi najważniejszym czynnikiem rozwoju.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego dla gminy Hańsk wyznacza się następujące kierunki działania:

Gmina położona jest w Rolniczym Obszarze Północnym, w IV rejonie produkcyjnym rolnictwa: chełmsko – łączyńsko - włodawskim.

Plan zakłada:

- rozwój rolnictwa integrowanego (zrównoważonego),
- promowanie i wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego na terenach prawnie chronionych,
- modernizację rolnictwa (kompleksowa obsługa, rozwój bazy przetwórczej),
- promowanie i pomoc w powstawaniu gospodarstw agroturystycznych,

- objęcie priorytetem zalesień zapobiegających powstawaniu gruntów marginalnych,
- konieczność renowacji systemu Kanału Wieprz – Krzna i obszaru jego oddziaływania,
- poprawy stosunków wodnych oraz rewaloryzacji kompleksu użytków zielonych w rejonie KWK,
- potrzeba wapnowania gleb w celu poprawy produktywności.

Leśnictwo

W strategii zalesień, przyjętej w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Woj. Lubelskiego gmina Hańsk znajduje się w dużej grupie gmin objętych priorytetem zalesień traktowanych jako przeciwdziałanie powstawaniu gruntów marginalnych.

Obszar użytków rolnych w klasach bonitacyjnych V – VIz zajmuje łącznie 6.724ha co stanowi 69,1% powierzchni użytków rolnych. Gleby najslabsze, w klasach VI – VIz zajmują w tej liczbie 3.126ha, co stanowi 30,9% użytków rolnych w gminie. Duża część tych gruntów powinna być przeznaczona pod zalesienie ze względu na ich niską produktywność.

Według programu dolesień, przyjętego w Programie Zwiększenia Lesistości Województwa Chełmskiego na lata 1997 – 2020, w gminie przewidziano do zalesienia 1.687ha gruntów.

W wyniku realizacji tego programu lesistość gminy osiągnęłaby wskaźnik 51,1 a wzrost wyniósłby 9,4pkt.

Równorzędną funkcją jest przemysł szklarski, dodatkową funkcją będzie różnorodna działalność gospodarcza. Rozwój tej funkcji oraz funkcji usługowych o znaczeniu ponadlokalnym jako podstawy rozwoju ekonomicznego gminy uwarunkowany jest:

1. Wyznaczeniem terenów dla działalności gospodarczych.
2. Zapewnieniem dostępności komunikacyjnej umożliwiającej powiązanie z podstawowym układem dróg.
3. Wyposażeniem terenów przeznaczonych pod w/w działalności w infrastrukturę techniczną w celu podniesienia atrakcyjności tych lokalizacji dla potencjalnych inwestorów. Ważnym elementem powinno być doprowadzenie gazu ziemnego na teren gminy
4. Prowadzenie przez władze samorządowe aktywnej polityki promocyjnej o zasięgu ponadlokalnym.

Rozwój funkcji podstawowych (rolnictwa i przemysłu szklarskiego) podobnie jak funkcji uzupełniającej (różnorodna działalność gospodarcza) oraz towarzyszących (głównie w zakresie wyposażenia i funkcjonowania), wymaga znacznych nakładów inwestycyjnych.

Funkcje towarzyszące nie mogą być traktowane jako stanowiące o ekonomicznej kondycji gminy (aczkolwiek będą stanowić źródła utrzymania części ludności) są jednak niezbędne by pozostałe zakresy działalności funkcjonowały prawidłowo i zapewniały spodziewane dochody.

Nakładom finansowym na rozwój omawianych działalności powinny towarzyszyć niezbędne działania organizacyjne, prawne i inne. O szansach osiągnięcia omawianych celów rozwoju zadecyduje też to, czy znajdują się podmioty zainteresowane inwestowaniem w gminie.

Ze strony gminy ważne byłyby działania przygotowujące te inwestycje m.in. w zakresie przeznaczenia na ten cel odpowiednich terenów i przygotowania ich pod inwestycje (również w zakresie spraw prawno-własnościowych, stworzeniu klimatu społecznego, sprzyjającego podejmowanym działaniom, a także wyposażenia ich w komunikację i infrastrukturę techniczną).

3.1.3 Główne kierunki rozwiązań przestrzennych.

Ze względu na rolniczy charakter gminy większość terenu gminy przeznaczona jest na cele produkcji rolnej. Grunty orne i użytki zielone najwyższych klas oraz pochodzenia organicznego wyłączone będą z zainwestowania. Rolnicza przestrzeń produkcyjna obejmuje obszar całej gminy.

Z produkcji rolnej wyłączone będą jedynie rezerwaty przyrody (na terenach otwartych) oraz tereny zainwestowania przedstawione w rysunku Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego.

Jednym z głównych zadań wymagających rozwiązania było poszukiwanie terenów pod rozwój działalności gospodarczej – wytwórczej i usługowej. Działalność tego rodzaju powinna stanowić dodatkową podstawę rozwoju gminy.

W pewnym stopniu tereny dla nowych zakresów działalności gospodarczej można będzie uzyskać w drodze wykorzystania terenów zwalnianych przez likwidowane przedsiębiorstwa, spółdzielnie rolnicze, PGR, itp.

Przy wyznaczaniu nowych terenów pod działalności gospodarcze należy brać pod uwagę wymagania ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, a także potrzebę ochrony mieszkańców gminy przed ewentualnymi uciążliwościami.

Analiza uwarunkowań lokalizowania omawianej działalności gospodarczej wykazała:

- występowanie barier dla rozwoju tego typu działalności na całym obszarze gminy (głównie gospodarka wodno-ściekowa, ograniczenia wynikające z ochrony środowiska),
- możliwości przekazania na ten cel dotychczasowych, niewykorzystywanych już terenów i obiektów przemysłowych, składowych i innych.

W zakresie ustaleń dotychczasowych planów zagospodarowania przestrzennego (planu zagospodarowania przestrzennego gminy oraz planów szczegółowych dotyczących fragmentów obszaru gminy), przyjmuje się zasadę utrzymywania ich podstawowych rozwiązań o ile analiza potrzeb rozwojowych gminy w obecnej zmienionej sytuacji społeczno-gospodarczej nie wskazuje na celowość ich zmiany (generalny zakres tych zmian określa się w studium, zakres szczegółowy zostanie określony w toku sporządzania planów miejscowych).

Podobną zasadę przyjmuje się w odniesieniu do ukształtowanej już struktury gminy nie naruszając jej bez niezbędnej potrzeby, lecz porządkując i uzupełniając o brakujące i nowe elementy.

Tym samym kontynuuje się dotychczasowe zasadnicze kierunki rozwoju, wzbogacając je o nowe elementy, niezbędne z punktu prawidłowego funkcjonowania gminy oraz kształtowania ładu przestrzennego.

Realizacja omawianych w tym rozdziale przedsięwzięć jest uwarunkowana aktywną polityką gminy w tym zakresie, a zwłaszcza:

- przygotowaniem zasobów pod zabudowę mieszkaniową indywidualną (w celu umożliwienia łatwego nabywania działek budowlanych),
- przygotowaniem terenów pod nowe działalności gospodarcze (uregulowanie sytuacji prawno-własnościowej, wyposażeniem w komunikację i infrastrukturę techniczną),
- rozwinięciem działań promujących inwestowanie na terenie gminy.

3.2 Strefy polityki przestrzennej.

3.2.1 Zasady wyznaczania stref.

Wyznaczając strefy polityki przestrzennej w obrębie obszaru gminy Hańsk obok potrzeb związanych z uwarunkowaniami rozwoju społeczno - ekonomicznego, uwzględniono wyniki analiz uwarunkowań przestrzennych, obejmujących rozpoznanie i ocenę:

- wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- stanu zagospodarowania obszaru w tym wartości użytkowych tego zagospodarowania,
- stanu wyposażenia obszaru w systemy transportowe, systemy infrastruktury technicznej oraz warunków rozbudowy tych systemów,

- wymagań nowych w strukturze gminy komponentów tej struktury (tj. głównie elementów zagospodarowania związanych z działalnością gospodarczą, wytwórczo - usługową);
- przyrodniczych warunków rozwoju funkcji osadniczych, przy jednoczesnym uwzględnieniu uwarunkowań wynikających z potrzeb ochrony wartości przyrodniczych i kulturowych środowiska,

W granicach gminy Hańsk wyodrębniają się 4 obszary w obrębie których wyznacza się strefy polityki przestrzennej:

- strefa rolnicza - obejmująca większą część obszaru gminy związaną z produkcją rolną,
- strefa ekologiczna – obejmująca obszar gminy o największych walorach przyrodniczych,
- strefa osadnicza obejmująca tereny ośrodka gminnego i okolicznych wsi,
- strefa turystyczna – obejmująca tereny wsi Osowa i Żdzarka.

3.3 Kierunki zagospodarowania w poszczególnych strefach.

3.3.1 Kierunki zagospodarowania polityki przestrzennej w strefie rolniczej. "R"

Celem polityki przestrzennej w strefie rolniczej przestrzeni produkcyjnej wraz ze związanymi z nią terenami zabudowy wsi jest:

1. Wykorzystanie potencjału terenów rolniczych z uwzględnieniem charakteru środowiska przyrodniczego, występujących ograniczeń dla rozwoju rolnictwa oraz tworzenia warunków do restrukturyzacji rolnictwa.
2. Porządkowanie, uzupełnianie i kształtowanie terenów przeznaczonych do zabudowy zgodnie z występującymi uwarunkowaniami funkcjonalnymi, kulturowymi i przyrodniczymi.

W obrębie strefy rolniczej wyróżniono następujące kategorie obszarów osadniczych:

- istniejące zespoły osadnicze proponowane do rozwoju,
- istniejące zespoły osadnicze o ograniczonym rozwoju, obejmujące małe zespoły zabudowy wiejskiej o charakterze przysiółków,
- proponowane, potencjalne tereny rozwojowe funkcji osadniczych, położone w zasięgu projektowanej rozbudowy centralnego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków,

W odniesieniu do terenów rolniczych określa się następujące kierunki zagospodarowania:

- ochronę zwartych kompleksów gleb o najwyższych klasach bonitacyjnych,

- wyłączenie z produkcji rolnej terenów o najmniejszej produktywności z przeznaczeniem tych terenów pod zalesienie w oparciu o projekt regulacji granicy polno -leśnej,
- opracowanie projektu rekultywacji gleb,
- zapobieganie degradacji gleb przez zastosowanie zabiegów agrotechnicznych,
- zachowanie otwartych przestrzeni o wybitnych walorach krajobrazu,
- tworzenie specjalistycznych gospodarstw w oparciu o lokalne warunki produkcji rolniczej,
- rozwój działalności gospodarczej związanej z rolnictwem.

Szczególne kierunki w zagospodarowaniu strefy:

- tereny pomników przyrody, parków podworskich, zieleni powinny być wyłączone z jakiegokolwiek zabudowy,
- w zagospodarowaniu terenów położonych w obszarach chronionych należy uwzględnić przepisy określające zasady ochrony tych terenów,
- wskazuje się na ochronę zabytkowych zespołów dworsko – parkowych,
- tereny ciągów ekologicznych wzdłuż rzek: Krzemianki, Włodawki, Tarasienki powinny być chronione przed zabudową, wskazane jest wprowadzenie zadrzewień i zakrzewień.

W odniesieniu do obszarów funkcji osadniczych (przedstawionych na mapie "Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Hańsk) określa się następujące kierunki zagospodarowania:

- adaptowanie istniejącej zabudowy i umożliwienie wykorzystania nowych terenów pod zabudowę zagrodową, mieszkaniową i usługową,
- uzupełnienie wyposażenia w urządzenia usługowe i tworzenie centrów usługowych wsi w zespołach osadniczych proponowanych do rozwoju ,
- wyposażenie terenu w niezbędne urządzenia z zakresu komunikacji i infrastruktury technicznej,
- kształtowanie nowej zabudowy przy uwzględnieniu tradycyjnej formy architektonicznej oraz modernizacja i stopniowe przekształcanie w tym kierunku zabudowy istniejącej.

W strefie rolniczej "R" znajduje się kilka kompleksów leśnych.

W odniesieniu do terenów leśnych określa się następujące cele i kierunki zagospodarowania:

Celem polityki jest tu przede wszystkim ochrona lasów jako ważnego elementu, warunkującego funkcjonowanie środowiska w skali regionalnej, kształtującego lokalne warunki bioklimatyczne oraz walory krajobrazowe i turystyczne obszaru.

W odniesieniu do terenów leśnych określa się następujące kierunki zagospodarowania:

- utrzymanie istniejących lasów,
- zalesianie terenów rolnych o najniższej przydatności dla rolnictwa, a także rekultywowanych nieużytków przemysłowych,
- zagospodarowanie lasów według planów urządzania lasów, zgodnie z wymaganiami gospodarki ochronnej,
- udostępnianie lasów w zakresie nie kolidującym z wymaganiami gospodarki leśnej dla turystyki i wypoczynku,
- objęcie ochroną lasów według projektów rezerwatów.

3.3.2 Kierunki zagospodarowania polityki przestrzennej w strefie osadniczej "O".

Strefa osadnicza "O" znajduje się w centralnej części gminy.

Celem polityki przestrzennej w tej strefie jest kształtowanie struktury przestrzennej z zachowaniem i wzbogaceniem wartości użytkowych istniejącego zagospodarowania mieszkalno – usługowego i stworzeniem warunków do podniesienia jakości życia mieszkańców.

W odniesieniu do tej strefy określa się następujące kierunki zagospodarowania:

- adaptację istniejących zespołów zabudowy mieszkaniowej i uzupełnieniem ich nową zabudową, w części centralnej preferuje się przeznaczenie terenu pod urządzenia usługowe z zielenią towarzyszącą w rejonie skrzyżowania drogi wojewódzkiej z powiatową lokalizuje się ośrodek usługowy pełniący z w/w terenami funkcję ośrodka gminnego w obszarze którego lokalizowane będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym (muzeum i skansen).
- wykorzystanie na cele działalności gospodarczej oraz na cele komunalne terenów przydatnych do tego typu zagospodarowania w tym zwalnianych terenów baz "GS" i spółdzielni usług rolniczych, wykorzystując położenie w centralnej części gminy, korzystne warunki komunikacyjne, dostępność do drogi wojewódzkiej, tereny są uzbrojone w wodociąg, istnieje możliwość odprowadzenia ścieków po modernizacji oczyszczalni ścieków, tereny uzbrojone w energię elektryczną z istniejącego GPZ na obszarach w/w realizowane mogą być inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.
- ochrona zachowanej struktury przestrzennej miejscowości gminnej, ochrony wymaga zabytkowy kościół.
- ustalenie w planach miejscowych- warunków kształtowania form zabudowy oraz zespołów zieleni,

- kształtowanie terenów biologicznie aktywnych w nawiązaniu do fizjograficznych warunków terenu,
- wyposażenie całości strefy w niezbędne urządzenia z zakresu komunikacji i infrastruktury technicznej,
- rozbudowa istniejącego cmentarza,
- ochrona zieleni cmentarzy nieczynnych,
- pozostawienie rezerwy terenu pod budownictwo mieszkaniowe, tereny te do czasu zainwestowania powinny być w użytkowaniu rolniczym,
- na terenach wsi Hańsk i Dubeczno przewiduje się scalenia gruntów,
- ustala się następujące wskaźniki zabudowy mieszkaniowej: minimalna powierzchnia działki w zabudowie zagrodowej 2500m² przy zachowaniu wskaźnika zabudowy maksymalnie 50% powierzchni działki; minimalna powierzchnia działki w zabudowie jednorodzinnej 1000m² przy zachowaniu wskaźnika zabudowy maksymalnie 30% powierzchni działki.

3.3.3 Kierunki zagospodarowania polityki przestrzennej w strefie turystycznej „T”.

Strefa turystyczna „T” znajduje się w północnej części gminy.

Celem polityki przestrzennej w tej strefie jest kształtowanie przestrzeni dla potrzeb turystyki i wypoczynku przy zachowaniu istniejących walorów przyrodniczych. Ponadto zagospodarowanie turystyczne obszaru stanowić dodatkowe źródło dochodu okolicznych mieszkańców.

W odniesieniu do tej strefy określa się następujące kierunki zagospodarowania:

1. Przystosowanie terenów dla rekreacji otwartej.
2. Wyznaczenie terenów pod zabudowę letniskową.
 - pod lokalizację zabudowy przeznaczyć grunty najniższych klas bonitacyjnych pochodzenia mineralnego, głównie w obrębie istniejącej zabudowy; ustala się minimalna pow. działki letniskowej na 1500 m kw. Z utrzymaniem 80 procent powierzchni biologicznie czynnej,
 - zabudowa letniskowa powinna być zharmonizowana z krajobrazem oraz charakterem wiejskiej zabudowy.
3. Wsie: Osowa, Żdżarka powinny pełnić funkcję wsi letniskowych.
 - opuszczone zagrody mogą być wykorzystywane na zabudowę letniskową (drugie domy),
 - na wolnych działkach dopuszcza się lokalizację zabudowy letniskowej o gabarytach dostosowanych do sąsiedniej zabudowy, dopuszcza się lokalizację małych pensjonatów.
4. Tworzenie gospodarstw agroturystycznych stanowiących dodatkowe źródło dochodów ludności,

5. Utrzymanie i pielęgnacja istniejących szlaków turystycznych: „Północnego Pojeziernego” i „Bagno Bubnów”.
6. Realizacja nowych szlaków turystycznych: „Historycznego Szlaku Handlowergo” i „Szlaku Przenikania Kultur”(przebieg szlaków przedstawiono na rysunku studium).
7. Realizacja ścieżek dydaktycznych na terenach: Poleskiego Parku Narodowego, Sobiborskiego Parku Krajobrazowego, Rezerwatu przyrody „Żółwiowe Błota” oraz projektowanego rezerwatu przyrody „Torfowisko Dubeczyńskie”.
8. W strefie turystycznej należy prowadzić zorganizowaną działalność w zakresie wodociągów i kanalizacji.

3.3.4 Kierunki zagospodarowania polityki przestrzenne w strefie ekologicznej „E”

Cele i główne kierunki polityki przestrzennej w sferze ekologicznej.

Celem głównym w sferze ekologicznej zagospodarowania przestrzennego województwa jest kształtowanie struktur przestrzennych powstrzymujących dewaloryzację środowiska i umożliwiających aktywną ochronę jego wartości w warunkach gospodarczego wykorzystania.

Za cele operacyjne podporządkowane głównemu celowi uznano:

1. Dostosowanie zagospodarowania przestrzennego do cech naturalnych, predyspozycji, walorów i odporności środowiska na antropopresję - harmonizowanie zagospodarowania przestrzennego z układem przyrodniczym.
2. Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi.
3. Zachowanie i pomnażanie dziedzictwa przyrodniczego i walorów krajobrazowych.
4. Poprawa jakości środowiska.
5. Wzrost bezpieczeństwa ekologicznego.

Harmonizowanie zagospodarowania przestrzennego z układem przyrodniczym.

W dążeniu do lepszego dostosowania zagospodarowania przestrzennego do cech naturalnych, walorów i odporności środowiska na antropopresję, plan województwa:

- ustala oszczędne użytkowanie przestrzeni krajobrazowej, głównie poprzez przeciwdziałanie rozpraszaniu na terenach otwartych zabudowy degradującej strukturę ekologiczną i fizjonomię krajobrazu,
- przyjmuje jako obowiązującą zasadę takiego kształtowania układów osadniczych i infrastrukturalnych, które sprzyjałoby łączności funkcjonalnej pomiędzy rozdzielonymi ekosystemami i obszarami chronionymi,
- uznaje za niezbędne stymulowanie zmian w strukturze przestrzennej działalności gospodarczej w kierunku ograniczenia nadmiernej koncentracji tej działalności, a także lepszego jej dostosowania do lokalnych i regionalnych warunków przyrodniczych i związanych ze stanem środowiska.

Znaczenie strategiczne w tym względzie przypisuje się ochronie i przyrodniczemu wzbogaceniu pozostającej poza krajowym systemem obszarów chronionych tej części przestrzeni krajobrazowej, która będąc niezurbanizowaną lub harmonijnie zagospodarowaną wyróżnia się wartościami kulturowymi i walorami wypoczynkowymi.

Obok ochrony w krajowych i regionalnych systemach obszarów chronionych warunkiem usunięcia lub ograniczenia zagrożeń dla różnorodności biologicznej i krajobrazowej, jest harmonizowanie gospodarki z przyrodą, w szczególności na terenach wiejskich.

Jako najbardziej efektywny w zachowaniu różnorodności obszarów rolniczych, traktuje się krajobraz o zróżnicowanej strukturze użytkowania.

Główne znaczenie w harmonizowaniu, przypisuje się dostosowaniu struktury i poziomu gospodarki do uwarunkowań przyrodniczych, utrzymaniu mozaiki pól i drobnoprzestrzennych form krajobrazu rolniczego, biocenotycznemu wzbogaceniu krajobrazu rolniczego oraz stosowaniu stopniowego przejścia w intensywności zagospodarowania pomiędzy zabudową, a terenami pełniącymi funkcje przyrodnicze.

Przyjętą w planie województwa formą planistycznej ochrony krajobrazu wiejskiego są również tzw. strefy bogatego przyrodniczo, harmonijnego krajobrazu rolniczego o walorach wypoczynkowych. Stanowią one udaną pod względem wizualnym i użytkowym, przestrzenną syntezę wartości estetycznych, wypoczynkowych rolniczych środowiska i stwarzają najlepsze w obrębie rolniczej przestrzeni produkcyjnej, warunki dla rozwoju agroturystyki.

Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi.

Za strategiczne zasoby naturalne gminy decydujące o możliwościach jej rozwoju gospodarczego uznaje się:

- spośród zasobów nieodnawialnych
 - złoża surowców mineralnych o znaczeniu krajowym i regionalnym,
- spośród zasobów odnawialnych:
 - zasoby kredowych zbiorników wód podziemnych o wysokiej jakości, zasobów leśnych, poprzez zalesiania słabych gruntów i kształtowa nie bardziej zwartych kompleksów leśnych.

Ochrona zasobów wód podziemnych i powierzchniowych.

Gmina w całości położona jest w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 407. Dążąc do ochrony ilościowej i jakościowej zasobów wodnych, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego uznaje za zasadne ustanowienie obszaru ochronnego tego zbiornika. Zasady zagospodarowania na jego terenie powinny zmierzać do zakazów wznoszenia obiektów budowlanych oraz wykonywania robót lub innych czynności, które mogą spowodować trwałe zanieczyszczenie gruntów lub wód.

Do najbardziej wrażliwych na degradację elementów struktury krajobrazu oprócz mokradeł, należą doliny rzeczne. Celem zachowania walorów hydrograficznych zlewni oraz ochrony ilościowej i jakościowej zasobów wodnych, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego ustanowił, jako formę ochrony planistycznej hydrosfery, tak zwane obszary ochronne zlewni wód powierzchniowych.

Zasady zagospodarowania na terenie zlewni Włodawki powinny zmierzać do:

- zwiększenia naturalnej retencyjności terenów,
- ochrony doliny rzecznej oraz pozadolinnych podmokłości, bagien i torfowisk przed odwodnieniem,
- uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej,
- eliminacji ognisk zanieczyszczeń wód podziemnych i powierzchniowych,
- wykluczenia lokalizacji obiektów uciążliwych dla środowiska,
- racjonalnego stosowania nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin.

Złóża surowców mineralnych.

Ochronie podlegają obszary udokumentowanych złóż surowców mineralnych nie eksploatowanych przed takim zagospodarowaniem, które w przyszłości mogłyby utrudnić lub uniemożliwić podjęcie ich eksploatacji.

Na obszarze gminy Hańsk za surowiec strategiczny mający znaczenie w bilansie krajowym. Plan Województwa uznaje węgiel kamienny udokumentowany w złożu Sawin. Ponadto w gminie występują udokumentowane złoża torfu i piasku do robót budowlanych („Hańsk I” i „Hańsk II”).

Możliwość eksploatacji udokumentowanych złóż po uzyskaniu koncesji na wydobycie surowca.

Generalne zasady eksploatacji złóż, które powinny zapobiegać trwałej degradacji środowiska przyrodniczego polegają na:

- zakazie nadpoziomowego składowania nadkładu,
- zakazie składowania, przed rekultywacją i zalesieniem, odpadów,
- obowiązku zachowania filara ochronnego od lasu o szer. 50 m.,
- nakazie uformowania, w ramach rekultywacji, powierzchni eksploatacyjnej.

Z uwagi na szczególną kolizyjność górnictwa z walorami przyrodniczymi Plan Województwa proponuje uznać złożę węgla kamiennego za zaniechane.

Strategia zalesień.

Przyjęta w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego strategia zalesień opiera się o „Krajowy Program Zwiększenia Lesistości”, zweryfikowany o potrzeby regionalne, głównie w zakresie przeciwdziałania powstawaniu gruntów marginalnych i kształtowania regionalnej sieci ekologicznej. Obszar gminy Hańsk w całości objęty jest priorytetem zalesień traktowanych jako przeciwdziałanie powstawaniu gruntów marginalnych.

Zachowanie i pomnażanie dziedzictwa przyrodniczego i walorów krajobrazowych.

W ochronie walorów przestrzeni przyrodniczej równą miarę przykłada się do ochrony zachowawczej oraz ochrony czynnej.

Oba sposoby ochrony uzupełniają się przy czym najczęściej najlepsze warunki dla rozwoju ochrony aktywnej zapewnia przestrzenna ochrona zachowawcza.

W ochronie zachowawczej dąży się do objęcia możliwie pełnego spektrum kluczowych ekosystemów i zagrożonych siedlisk a także krajobrazów.

Za podstawę rozwoju systemu obszarów chronionych uważa się przede wszystkim dwie interregionalne sieci ekologiczne tzw. Krajową Sieć Ekologiczną (EKOVET - PL) i Sieć NATURA 2000.

Uznając za niezbędne dalsze kształtowanie systemu obszarów chronionych w gminie Hańsk adaptuje się stan istniejący to jest:

- Poleski Park Narodowy (część),
- Sobiborski Park Krajobrazowy (część),
- Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu (część),
- Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu (część),
- Rezerwat Przyrody „Żółwie Błota”,
- 5 użytków ekologicznych „Torfowiska Dubeczyńskie” (359 ha)
 - „Bagno Ostrowskie”,
 - „Dolina rzeki Tarasienki”,
 - „Dolina rzeki Krzemianki”;

i przyjmuje jego rozwój w kierunku utworzenia :

- Parku Krajobrazowego „Lasy Włodawskie” z otuliną,
- Rezerwatu przyrody - „Torfowisko Dubeczyńskie”,
- Użytki ekologiczne - 14 śródleśnych bagien i Jezioro Hańskie,
- Pomniki przyrody - 5 lip drobnolistnych i 1 klon zwyczajny.

Ponadto na terenie gminy projektowane jest powiększenie:

- Poleskiego Parku Narodowego z otuliną,
- rezerwatu „Żółwiowe Błota” - (o grunty Lasów Państwowych Nadleśnictwa Sobibór),
- Sobiborskiego Parku Krajobrazowego.

Parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu i rezerwat przyrody stanowią część krajowego systemu obszarów chronionych.

Zasady gospodarowania w istniejących obszarach prawnie chronionych.

Ustalenia Planu Ochrony PPN dotyczące zasad zagospodarowania przestrzennego gminy Hańsk.

I. W granicach PPN.

1. Zmiana sposobu wykorzystania i użytkowania gruntów i nieruchomości leżących w granicach PPN wymaga zgody Dyrektora Parku.

2. Na obszarze PPN wyklucza się możliwość rozwoju funkcji osadniczej i rekreacyjnej za wyjątkiem turystyki kwalifikowanej na ściśle wyznaczonych szlakach turystycznych i ścieżkach przyrodniczych.
3. Wprowadza się zakaz wprowadzenia kategorii dróg przebiegających przez obszar PPN.
4. Grunty prywatne pozostawia się w dotychczasowym rolniczym sposobie użytkowania.
5. Na terenach zabudowy zagrodowej dopuszcza się możliwość realizacji wodociągów pod warunkiem jednak, iż będą one budowane równoległe z kanalizacją sanitarną.

II. W granicach otuliny PPN.

1. Preferuje się tradycyjne formy gospodarki rolnej w oparciu o gospodarstwa rodzinne.
2. Słabej jakości gleby wypadające z produkcji rolnej powinny być zalesione z tym, że łąki i pastwiska będące ważnym i charakterystycznym elementem tutejszego krajobrazu należy użytkować jako użytki zielone, chroniąc je przed dalszym osuszaniem.
3. Zakłada się dalszy rozwój gospodarki rybackiej zarówno w zbiornikach naturalnych jak i stawach hodowlanych preferując ich wykorzystanie dla celów agroturystycznych.
4. Preferuje się rozwój zwartych układów osadniczych.
5. Rekreację, rozumianą jako różne formy wypoczynku, w tym turystykę uznaje się za wiodący kierunek aktywizacji obszaru otuliny.
6. Preferuje się przekształcanie zabudowy zagrodowej w letniskową w obrębie istniejących wsi.
7. Uznaje się za niezbędne objęcie ochroną prawną lub planistyczną istniejącą zabudowę o walorach etnograficznych w miejscowościach: Kulczyn, Pikulawka i Wojciechów. Wskazane jest utrzymanie dotychczasowej funkcji nie kolidującej z jej pierwotnym przeznaczeniem.
8. Adaptuje się istniejące fermy hodowlane w Kulczynie i Krychowie.
9. Pozostawia się teren o funkcji przemysłowej w miejscowości Krychów
10. Pozostawia się kopalnię piasku oraz oczyszczalnię ścieków (do czasu zrealizowania ogólnego systemu oczyszczania ścieków w gminie Hańsk) w miejscowości Stara Wieś.

Sobiborski Park Krajobrazowy.

Celem ochrony Parku jest zachowanie unikalnych w skali kraju i kontynentu walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych i turystycznych środowiska, a w szczególności związanych z ekosystemami wodno-torfowiskowymi oraz walorów historycznych.

1) W Parku zabrania się:

- lokalizowania nowych obiektów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska,
- lokalizacji budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w planie zagospodarowania przestrzennego,
- utrzymania otwartych rowów i zbiorników ściekowych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych,
- likwidowania małych zbiorników wodnych oraz obszarów wodno-błotnych,
- wylewania gnojowicy z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych,
- umieszczania tablic reklamowych poza obszarami zabudowanymi,
- umyślnego zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, tarlisk i złożonej ikry, ptasich gniazd oraz wybierania jaj,
- wypalania roślinności i pozostałości roślinnych, wydobywania skał, minerałów i torfu oraz niszczenia gleby,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym,
- używania łodzi motorowych na otwartych zbiornikach wodnych.

2) Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą zadań realizowanych na:

- rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa,
- w przypadkach zagrożenia.

3) Zakaz, o którym mowa w ust. 1, pkt. 1, nie dotyczy:

- inwestycji realizujących cele publiczne.

Zagospodarowanie i wykorzystanie parku odbywać się powinno na zasadach racjonalnego wykorzystania zasobów przyrodniczych polegających na:

- utrzymaniu procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów,
- zachowaniu różnorodności biologicznej i krajobrazowej,
- zapewnieniu ciągłości istnienia gatunków i ekosystemów,
- przywrócenia do stanu właściwego zasobów i składników przyrodniczych,
- kształtowaniu właściwych postaw człowieka wobec przyrody.

Obszary chronionego krajobrazu.

Zgodnie z § 4 Rozporządzeń Nr 50 i 53 Wojewody Chełmskiego z dnia 26 czerwca 1998r., na terenie Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu obowiązują następujące zasady gospodarowania:

- a) realizacja nowych inwestycji lub modernizacja istniejących uciążliwych budowli lub urządzeń, należy podejmować prace zmierzające do zmniejszenia ujemnego oddziaływania tych obiektów na środowisko przyrodnicze,
- b) na terenie Obszaru mogą być lokalizowane obiekty o charakterze turystyczno-wypoczynkowym w miejscach wyznaczonych w planie zagospodarowania przestrzennego, o ile nie kolidują z zasadniczą funkcją ekologiczną Obszaru i nie prowadzą do przekraczania odpowiednich wskaźników chłonności turystycznej,
- c) szczególną opieką należy otoczyć obiekty zabytkowe kultury materialnej oraz miejsca pamięci narodowej,
- d) obiekty przyrodnicze o najwyższych walorach przyrodniczo-naukowych winny być obejmowane różnymi formami ochrony przyrody i w miarę możliwości udostępniane dla celów turystyczno-poznawczych
- e) popierać formy regionalne budownictwa oraz tworzyć warunki do ich rozwoju, oraz zmierzające do wyeksponowania naturalnych walorów krajobrazu,
- f) integralną częścią Obszarów są otuliny Sobiborskiego i Chełmskiego Parku Krajobrazowego.

Rezerwat przyrody.

Na obszarze rezerwatu zabronione jest:

- wycinanie, niszczenie lub uszkodzanie roślin,
- pasanie zwierząt gospodarskich oraz wykonywanie wszelkich innych czynności gospodarczych,
- zbiór ziół leczniczych oraz innych roślin lub ich części,
- niszczenie gleby, wydobywanie skał i minerałów ,
- zanieczyszczanie terenu i wzniesienie ognia,
- polowanie, chwytanie, zabijanie i płoszenie dziko żyjących zwierząt,
- umieszczanie tablic, napisów i innych znaków z wyjątkiem tablic i znaków związanych z ochroną terenu.

Użytki ekologiczne.

Użytki ekologiczne powinny być:

- chronione przed zmianą użytkowania, w tym np. osuszeniem, wyrównaniem i zajmowaniem na cele produkcyjne (np. wydobywanie surowców: torfu, żwiru, piasku) lub budownictwa rekreacyjnego zalesianiem (np. łąki śródleśnej),
- chronione przed nadmierną antropopresją, w tym negatywnymi oddziaływaniami terenów otaczających, na których stosowane są chemiczne środki ochrony roślin, nawożenie mineralne, melioracje i inne,
- wzbogacane, gdy zachodzi taka konieczność, przez np. zakrzewianie, zadarnianie, zadrzewianie, tworzenie tzw. małej retencji itp.,
- rekultywowanie oraz odpowiednio kształtowane, w tym np. łączone w ciągi i korytarze ekologiczne.

Do czasu ustanowienia ochrony prawnej, tereny projektowanych form ochrony obejmuje się ochroną planistyczną, która tymczasowo zabezpieczy walory przyrodnicze tych obszarów. Polega ona na:

- szczególnej dbałości o estetykę krajobrazu, w tym:
 - ochronie punktów i panoram widokowych,
 - ochronie naturalnego krajobrazu dolin rzecznych i zbiorników wodnych,
 - ochronie krajobrazu naturalnych ekosystemów;
- szczególnej dbałości o harmonię użytkowania gospodarczego z wartościami przyrodniczo-krajobrazowymi,

- wymogu zachowania przestrzennej zwartości oraz przestrzennych powiązań pomiędzy obszarami o wysokiej aktywności biologicznej,
- zakazie lokalizowania inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko i wymagających opracowania oceny oddziaływania z wyjątkiem gazociągów.

Inne obszary o znaczeniu międzynarodowym.

Kluczowe znaczenie w systemie obszarów ochrony przyznaje się utworzonemu w 2002r. Międzynarodowemu Rezerwatowi Biosfery „Polesie Zachodnie”. Prawie cała gmina znajduje się w jego granicach. Uznaje się za konieczne opracowanie planu ochrony rezerwatu.

Uwzględniając kryteria przewidziane w załącznikach Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21.05.1992r. w sprawie ochrony dzikich ptaków (ze zmianami) do Sieci Ekologicznej NATURA 2000 w gminie Hańsk wskazuje się ostoje oznaczone na mapie uwarunkowań

i kierunków z zastrzeżeniem, że mogą ulec zmianie. Obszary te należy objąć specjalnymi formami zagospodarowania i rozwoju w ramach obowiązującego prawa.

Na podstawie tzw. Deklaracji Wigierskiej, podpisanej w 1992r. w Wigrach przez przedstawicieli rządów, samorządów i nauki z Polski, Rosji, Łotwy, Litwy, Białorusi i Ukrainy, zakładającej ścisłą współpracę pomiędzy sygnatariuszami w zakresie ochrony środowiska ekorozwoju cały obszar gminy wchodzi w skład Transgranicznego Obszaru Chronionego (TOCH) Polesie Zachodnie traktując go jako polską część tych regionalnych struktur transgranicznych.

Poza ochroną zachowawczą wprowadza się aktywne metody ochrony przyrody polegające na konieczności renaturalizacji zdeformowanych układów ekologicznych i rewaloryzacji dolin rzecznych obrzeży jezior i kompleksów leśnych. Aktywne formy ochrony przyrody mają na celu poprawę stanu sanitarnego, estetyki zdewastowanych i zdegradowanych fragmentów środowiska, zmniejszenie zagrożeń ograniczenie presji i zwiększenie odporności środowiska przyrodniczego.

Poprawa jakości środowiska.

Poprawę jakości zasobów naturalnych warunkuje rozbudowa infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska oraz osłabieniem antropopresji szczególnie na najbardziej wrażliwe elementy przyrody tj. wody, gleby i szatę roślinną.

W zakresie poprawy jakości stanu sanitarnego wód polityka przestrzenna nakierowana jest na:

- rozwój systemu kanalizacji sanitarnej i zwiększenie skuteczności oczyszczania ścieków do poziomu gwarantującego uzyskanie przez rzeki na całej długości, co najmniej III klasy czystości,
- ograniczenie wpływu zanieczyszczeń rozproszonych i obszarowych na jakość wód powierzchniowych.

W przeciwdziałaniu wpływu zanieczyszczeń rozproszonych i obszarowych na jakość wód powierzchniowych i podziemnych sprzyjać będzie przede wszystkim taka polityka przestrzenna, która nie będzie dopuszczać do powstania ognisk zanieczyszczeń.

Oznacza to:

- zalesianie obszarów źródłkowych i wychodni zawodnionych utworów kredowych,
- zakaz trwałego zainwestowania den dolin rzecznych, gdzie najczęściej dochodzi do kontaktu wód czwartorzędowych z kredowymi i gdzie powstające zanieczyszczenia najszybciej migrują na duże odległości,
- zwiększenie zasięgu prawnej ochrony trwale lub okresowo podmokłych łąk i torfowisk przed mineralnym i organicznym nawożeniem.

W celu poprawy warunków aerasanitarnych gmina zakwalifikowana jest do obszarów priorytetowych w restrukturyzacji nośników energii cieplnej, który obejmuje istniejące i projektowane obszary chronione.

Za podstawowe warunki realizacji tego celu uznaje się:

- wprowadzenie do powszechnego użytku paliw ekologicznych,
- zastępowanie technologii wysokoemisyjnych na niskoemisyjne,
- sukcesywną likwidację niskich emitorów zanieczyszczeń,
- racjonalizację systemów użytkowania energii, (gaz ziemny, olej opałowy itp.),
- systematyczny montaż urządzeń służących redukcji zanieczyszczeń,
- poprawie stanu technicznego pojazdów samochodowych i jakości nawierzchni.

Rekultywacja i ochrona powierzchni ziemi realizowana będzie poprzez następujące działania:

- ograniczenie uciążliwego wpływu odpadów na środowisko,
- ograniczenie degradującego wpływu eksploatacji kopalni na powierzchnię ziemi.

W celu ograniczenia negatywnego wpływu eksploatacji kopalin na środowisko, przyjmuje się następujące zasady:

- podejmowanie eksploatacji tych złóż, które są uwzględnione w planach zagospodarowania przestrzennego i na wydobywanie których posiadana jest koncesja,
- odtwarzanie, po zakończeniu eksploatacji pokrywy glebowo-roślinnej,
- wprowadzenie eksploatacji w sposób nie zakłócający stosunków wodnych,
- zakaz tworzenia stałych zwałowisk nadpoziomowych.

Wzrost bezpieczeństwa ekologicznego.

Dla zminimalizowania ewentualności wystąpień nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i ich skutków za kluczowe działanie w gminie Hańsk uznaje się:

- właściwą politykę lokalizacyjną,
- weryfikację tras przewozu substancji niebezpiecznych pod kątem ochrony ludności i walorów przyrodniczo-krajobrazowych środowiska,
- uwzględnienie szczególnych wymogów ochrony ludności i wrażliwości środowiska podczas trasowania gazociągu wysokiego ciśnienia,
- harmonizowanie funkcji społecznych lasów z ich zagrożeniem pożarowym,
- lepsze zabezpieczenie środowiska przed oddziaływaniem na nie substancji toksycznych.

Zakaz tranzytowego przewozu substancji niebezpiecznych powinien obowiązywać w gminie Hańsk na następujących trasach drogowych: nr 819, 812.

3.4. Kierunki zagospodarowania dotyczące układu komunikacyjnego.

3.4.1 System komunikacyjny gminy i jego związki z otoczeniem.

System komunikacyjny w gminie stanowi:

- po pierwsze integralną część systemu komunikacji zewnętrznej w stosunku do gminy pełniąc rolę:
 - tranzytową,
 - usługową, umożliwiającą funkcjonowanie obszaru, sprawność układu komunikacyjnego, ma bowiem istotny wpływ na jakość życia mieszkańców i warunki osiągania celów publicznych (gospodarczych, bytowych, kulturowych),

- stymulującą rozwój obszarów, poprzez udostępnianie terenów, hamującą rozwój obszarów, tam gdzie jest to pożądane, oraz wpływa na kompozycję przestrzenną i krajobraz.

Z kolei negatywne oddziaływania elementów układu komunikacyjnego mogą dotyczyć:

- kolizji wynikających z istnienia bądź wprowadzenia tras komunikacyjnych jako fizycznych elementów zagospodarowania terenu (rozciniwanie obszarów dotychczas stanowiących całość, powodowanie odkształceń fizjonomicznych cech obszaru)
- kolizji wynikających z funkcjonowania tras w tym:
 - wiążącym się z oddziaływaniem trasy na otoczenie (zanieczyszczenie powietrza i gleb, zakłócenia np. w postaci wibracji, hałasu czy światła, odkształcenia warunków wodnych, glebowych, szaty roślinnej).
 - wiążących się z oddziaływaniem otoczenia na warunki ruchu na trasie (zakłócenie, lub brak widoczności na trasie powodowane przez zastane bądź wadliwe zaprojektowane elementy w otoczeniu trasy, wywołane przez cechy fizjograficzne otoczenia, np. występowanie mgieł, oblodzeń nawierzchni, zawiewanie śniegiem itp.).

Uwzględnienie tych pozytywnych i negatywnych oddziaływań układu komunikacyjnego, w znacznym stopniu decyduje o rozwiązaniach zaproponowanych w Studium.

System komunikacyjny gminy powinien być w sposób czytelny powiązany z systemem ponadlokalnym, wojewódzkim i krajowym. Powiązania zaspakajają potrzeby obu stron - gminy i jej otoczenia, służąc osiągnięciu celów transportowych, źródłowych i docelowych.

Modernizację dróg wojewódzkich należy zaliczyć do ponadlokalnych inwestycji celu publicznego. Modernizację dróg powiatowych a także modernizację lub budowę dróg gminnych studium zalicza do lokalnych inwestycji celu publicznego.

3.4.2 Komunikacja drogowa.

Schemat podstawowego układu komunikacyjnego gminy przedstawiono na mapie kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Hańsk. Głównym kierunkiem polityki przestrzennej dotyczącej komunikacji drogowej jest adaptacja istniejącego układu.

Ruch zewnętrzny głównie docelowo – źródłowy wprowadzany jest na obszar gminy drogami wojewódzkimi:

- drogą 812 Biała Podlaska-Wisznice-Włodawa-Chełm-Rejowiec Fabryczny-Krasnystaw
- drogą 819 Parczew-Końskie-Łowcza-Wola Uhruska

Poszczególne wsie powiązane będą z miejscowością gminną dziesięcioma drogami powiatowymi. Połączenia pomiędzy wsiami podstawowymi zapewniają drogi gminne.

Ustala się dla poszczególnych kategorii dróg następujące klasy dróg oraz minimalne szerokości:

- 1) Drogi wojewódzkie
 - droga nr 812 GP (Główna Ruchu Przyspieszonego)
 - minimalna szerokość w liniach rozgraniczających 30m w terenach zabudowy i 25m poza terenami zabudowy,
 - droga nr 819 Z (Zbiorcza)
 - minimalna szerokość w liniach rozgraniczających 20m.
- 2) Drogi powiatowe klasy Z (Zbiorcze)
 - minimalna szerokość w liniach rozgraniczających 20m
- 3) Drogi gminne klasy L (Lokalne)
 - minimalna szerokość w liniach rozgraniczających 15m w terenach zabudowy i 12m poza terenami zabudowy

Przyjęty układ komunikacyjny zapewnia prawidłową obsługę terenu gminy, sieć drogowa wymaga jednak modernizacji dla uzyskania parametrów i stanu technicznego wymaganego normatywem. Docelowe parametry dróg publicznych winny odpowiadać klasom technicznym określonym przez zarządzającego tymi drogami. Ustalenia dotyczące sieci dróg publicznych mają zapewnić:

- doprowadzenie dróg i mostów do wymaganych standardów, w tym utwardzenie dróg gruntowych,
- poprawę bezpieczeństwa ruchu
- przygotowanie warunków rozwoju gospodarczego poprzez zwiększenie gęstości sieci dróg utwardzonych

Transport zbiorowy winien być zabezpieczony przez linie autobusowe, kursujące głównie wzdłuż dróg wojewódzkich i powiatowych. Adaptuje się lokalizację dworca autobusowego w Hańsku.

Dopuszcza się lokalizację stacji benzynowych przy drogach wojewódzkich i powiatowych z wyłączeniem obszarów chronionych.

3.5 Kierunki rozwoju systemów infrastruktury technicznej.

Podstawowym zadaniem systemów infrastruktury technicznej jest obsługa mieszkańców i innych podmiotów działających w obrębie gminy, na poziomie akceptowanych standardów jakościowych, ilościowych z możliwie największą niezawodnością.

3.5.1 Zaopatrzenie w wodę.

Podstawą zaopatrzenia w wodę obszaru gminy są wody podziemne. Gmina praktycznie pozbawiona jest wód powierzchniowych (poza rzekami). Na terenie gminy funkcjonują dwa ujęcia wody w Hańsku o wydajności 45m³/h i Dubecznie o wydajności 250 m³/h. Wiele wsi zaopatruje się w wodę wyłącznie ze studni kopanych lub wierconych. Warunki korzystania z wody ulegają pogorszeniu, obniża się poziom wody w studniach. Studium zakłada adaptację istniejących ujęć wody z możliwością ich rozbudowy.

Koncepcja zaopatrzenia wsi gminy Hańsk w wodę polegać będzie na modernizacji i rozbudowie istniejących 6 wodociągów. Zakłada się zwodociągowanie wszystkich wsi o zwartej zabudowie. Przedsięwzięcia te zalicza się do inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym.

3.5.2 Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków.

W sytuacji występowania na znacznym obszarze gminy: obszaru wysokiej ochrony głównego zbiornika wód podziemnych "Niecka Lubelska" odprowadzenie i oczyszczanie ścieków z terenu gminy urasta do jednego z najtrudniejszych problemów.

Obecnie na terenie gminy funkcjonują dwie oczyszczalnie ścieków w miejscowości gminnej i Dubecznie.

Stwarza to istotne zagrożenie dla czystości wód podziemnych stanowiących podstawowe (a w zasadzie jedyne) źródło zaopatrzenia w wodę całego obszaru gminy, jednocześnie nie powinno dopuszczać się zagospodarowania nowych terenów bez wyposażenia ich w systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Projektowana rozbudowa sieci kanalizacyjnej z podłączeniem Dubeczna do oczyszczalni ścieków w Hańsku wymagać będzie jej modernizacji. Modernizacja sieci kanalizacyjnej zalicza się do inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym.

W przypadku przyjęcia koncepcji realizacji lokalnych oczyszczalni ścieków niezbędne będzie spełnienie następujących warunków:

- zabezpieczenie retencji w celu zmniejszenia nierównomierności ścieków,
- zapewnienie wysokiego efektu oczyszczania ścieków, głównie z zanieczyszczeń organicznych i związków biogenych,
- bezwzględnie spełniać wymogi w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub ziemi zgodnie z rozporządzeniem ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5.XI.1991 r.,

- uwzględniać wytyczne Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie, między innymi w zakresie dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń.
- mieć dostosowany do warunków lokalnych system gospodarki osadami,
- posiadać punkty zlewne,
- charakteryzować się minimalną uciążliwością dla otoczenia i małym zapotrzebowaniem terenów,
- mieć każdorazowo określoną szerokość strefy ochrony sanitarnej (na podstawie oceny oddziaływania na środowisko).

Istotnym problemem jest wykonanie szczelnych systemów kanalizacyjnych w strefach osadniczych; powinny one być wykonane z rur i kształtek PCV o średnicach \varnothing 200 - 400mm.

Na terenach nieskanalizowanych, do czasu wybudowania kanalizacji zbiorczej, konieczne jest gromadzenie ścieków w zbiornikach bezodpływowych i ich wywóz do punktu zlewego przy najbliższej oczyszczalni lub indywidualne unieszkodliwianie ścieków (oczyszczalnie przydomowe)

3.5.3 Gospodarka odpadami.

Obecnie na terenie gminy funkcjonują dwa wysypiska śmieci Hańsk II o pojemności 10 000 m³ i Dubeczno o pojemności 6000 m³. W związku z koncepcją budowy powiatowego wysypiska; docelowo oba wysypiska zostaną zamknięte.

Proponuje się przy tym przyjęcie zasady segregacji odpadów i recyklingu. Niezbędne jest też zlikwidowanie "dzikich wysypisk" i zrekultywowanie terenów po tych wysypiskach.

3.5.4 Elektroenergetyka.

Uwzględniając kierunki rozwoju gminy, propozycje złożone przez Zakład Energetyczny oraz zadania rządowe, rozwój elektroenergetyki w gminie powinien iść w kierunku:

- zachowania wszystkich napowietrznych linii energetycznych,
- możliwości przebudowy i skablowania istniejących linii,
- pozostawienia pasa o szer. min. 9,30m bez zalesiania wzdłuż linii SN,
- budowy sieci elektroenergetycznych i stacji transformatorowych 15/04 kV na terenach przewidywanych pod budownictwo mieszkaniowe.

3.5.5 Zaopatrzenie w gaz.

Obecnie teren gminy Hańsk nie jest wyposażony w sieci gazu przewodowego. Planuje się doprowadzenie gazu wysokiego ciśnienia relacji Wierzbica – Hańsk - Włodawa oraz stacji redukcyjno-pomiarowej I stopnia w Hańsku. Przebieg gazociągu przedstawiono na rysunku Studium.

Gazociąg przyłączeniowy wysokiego ciśnienia zostanie doprowadzony do jednej stacji redukcyjno - pomiarowej w miejscowości Hańsk. Gaz do odbiorcy będzie docierał w układzie promieniowym poprzez sieci średniego ciśnienia i u odbiorcy będzie redukowany indywidualnie za pomocą układu redukcyjno pomiarowego domowego lub przemysłowego na ciśnienie niskie.

Gaz będzie użytkowany dla celów: przemysłowych centralnego ogrzewania, przygotowania posiłków, ciepłej wody i karmy dla zwierząt. Doprowadzenie gazu wysokiego ciśnienia na teren gminy Hańsk studium zalicza do ponadlokalnych inwestycji celu publicznego.

3.5.6 Ciepłownictwo.

Na obszarze gminy nie występuje zorganizowana gospodarka ciepła. Grupowe systemy grzewcze występują w osiedlach zabudowy wielorodzinnej w Hańsku, Dubecznie i Kulczynie. Ponadto poszczególne obiekty użyteczności publicznej na terenie gminy wyposażone są w lokalne kotłownie. Indywidualne domy w zabudowie zagrodowej i jednorodzinnej ogrzewane są z lokalnych kotłowni c.o. lub trzonów kuchennych opalanych paliwem stałym.

Po zrealizowaniu sieci gazowej należy wymienić kotły opalane węglem lub koksem na kotły gazowe. Jednym z najważniejszych aspektów gazu ziemnego będzie zdecydowane zmniejszenie emisji zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza przez indywidualne urządzenia grzewcze, trzony kuchenne oraz całkowite zlikwidowanie odpadów paleniskowych.

4. SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM Z UZASADNIENIEM PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ.

4.1 Jako główne cele rozwoju Gminy Hańsk przyjmuje się:

- 1) Osiągnięcie harmonijnego i trwałego rozwoju, zapewniającego zaspokojenie bieżących potrzeb mieszkańców oraz warunków umożliwiających wzrost poziomu jakości życia,

- 2) W rozwoju o którym mowa w pkt. 1 powinny być zachowane właściwe relacje między celami szczegółowymi, wykazującymi następujące aspekty tego rozwoju:
 - a) ekonomiczne i społeczne ze szczególnym uwzględnieniem przemysłowej funkcji miejscowości Dubeczno oraz wzrostu produkcji rolnej w oparciu o istniejące warunki naturalne do produkcji rolnej,
 - b) przyrodnicze, kulturowe i przestrzenne ze szczególnym uwzględnieniem zachowania wartości przyrodniczych i kulturowych środowiska.

4.2 Cele ekonomiczne o których mowa w ust. 4 pkt 2a wyrażają się w ukształtowaniu mechanizmów generujących efektywny, wielostronny rozwój ekonomiczny podnoszący jakość życia mieszkańców i obejmują:

- 1) Rozwój lokalnego rynku pracy prowadzący do ograniczenia bezrobocia,
- 2) Restrukturyzacja rolnictwa z ukierunkowaniem na rolnictwo ekologiczne.
Rozwój bazy przetwórstwa spożywczego,
- 3) Restrukturyzacja istniejącego przemysłu szklarskiego z zastosowaniem technologii wymagających uwzględnienia wymagań ochrony środowiska,
- 4) Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych nie uciążliwych dla środowiska, wykorzystujących miejscową bazę surowcową,
- 5) Rozwój usług o znaczeniu lokalnym w Ośrodku Gminnym w tym:
 - a) usług z zakresu bankowości i finansów,
 - b) kultury, handlu i gastronomii w zakresie usług na poziomie gminnym,
 - c) obsługi turystyki o zasięgu lokalnym i regionalnym (ośrodki turystyczne z bazą hotelową w oparciu o kwatery agroturystyczne związane z turystyką krajoznawczą w oparciu o atrakcyjne elementy w obrębie Poleskiego Parku Narodowego oraz Sobiborskiego Parku Krajobrazowego. Organizacja mini muzeum sztuki ludowej w Pańsku, które powinno zapoczątkować realizację skansenu architektury wiejskiej z terenu gminy,
 - d) oświaty w zakresie szkolnictwa podstawowego,
 - e) usług komunalnych, w zakresie urządzeń wspólnych obsługujących ośrodek Gminy i otaczające go wsie.

Dążąc do osiągnięcia celów ekonomicznych ustala się następujące kierunki i zasady działania

- 1) Przygotowanie terenów w gminie pod różnego typu działalności gospodarcze w tym:
 - a) gromadzenie zasobów terenów zwłaszcza po dawnych bazach i zakładach produkcyjnych dla prowadzenia działalności gospodarczej,
 - b) popieranie przedsiębiorczości lokalnej, stworzenie systemu preferencji dla rozpoczynających działalność gospodarczą, zwłaszcza osób niepełnosprawnych, absolwentów oraz jednostek zatrudniających te osoby (ulgi stawek czynszu, podatku, zwolnienia czasowe itp.),
 - 2) Prowadzenie aktywnej polityki promocyjnej i informacyjnej, w tym:
 - a) przygotowanie katalogu ofert lokalizacyjnych dla inwestorów,
 - b) promowanie gminy i jego podmiotów gospodarczych w kraju i za granicą (akcja ofertowo-marketingowo-promocyjna),
 - c) stymulowanie własnej przedsiębiorczości przez powołaną w tym celu instytucję Gminna Agencja Rozwoju,
 - d) zacieśnianie współpracy i współdziałania z gminami powiatu włodawskiego w rozwiązywaniu wspólnych problemów,
 - e) wykorzystywanie kontaktów zagranicznych w celu promowania gminy.
- 4.3 Cele społeczne, o których mowa w ust 4 pkt 2a wyrażają się w poprawie

standarducywilizacyjnego społeczności lokalnej, zapewnienie przyjaznych warunków życia i rozwoju w drodze rozwijania infrastruktury publicznej oraz harmonijnego i bezpiecznego kształtowania przestrzeni, a tym samym sprawnego funkcjonowania gminy jako miejsca zamieszkania, pracy, obsługi, wypoczynku i aktywności jego mieszkańców i obejmują:

- 1) Zapewnienie dogodnych warunków zamieszkania, ze zróżnicowaniem typów i standardów zabudowy z dostosowywaniem do potrzeb i aspiracji społecznych z uwzględnieniem możliwości i potrzeb najuboższej części lokalnej społeczności przy zachowaniu podstawowych standardów wyposażenia w zakresie zaopatrzenia w wodę, odprowadzenie ścieków, ogrzewanie, usuwanie nieczystości, wyposażenie w energię elektryczną,
- 2) Zapewnienie stanu i wyposażenia w usługi zaspokajające potrzeby lokalowe oraz warunki dostępności usług w tym zakresie:
 - a) szkolnictwa podstawowego,
 - b) opieki przedszkolnej,

- c) ochrony zdrowia i opieki lekarskiej,
 - d) kultury,
 - e) sportu i wypoczynku,
 - f) handlu i gastronomii,
 - g) łączności,
 - h) administracji,
 - i) wyznań i kultu religijnego.
- 3) Zapewnienie sprawnej obsługi komunikacyjnej – powiązań gminy z terenami zewnętrznymi o znaczeniu regionalnym oraz w zakresie obsługi ruchu wewnętrznego, z uwzględnieniem:
- a) transportu zbiorowego (autobusowego),
 - b) transportu indywidualnego (samochodowego, motorowego, rowerowego),
 - c) ruchu pieszego.
- 4) Zapewnienie możliwie wysokiego standardu wyposażenia w infrastrukturę techniczną i komunalną stosownie do do występujących potrzeb w zakresie:
- a) Zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków, przy zapewnieniu odpowiedniej jakości wody, utrzymania ciągłości jej dostaw oraz odprowadzenia ścieków z najbardziej zurbanizowanych obszarów gminy (rejon Hańsk – Dubeczno),
 - b) zaopatrzenia w nośniki energii (energia elektryczna, gaz, ciepło),
 - c) obsługi telekomunikacyjnej,
 - d) gospodarki odpadami,
 - e) ochrony przeciwpożarowej,
 - f) utrzymania porządku i bezpieczeństwa,
 - g) grzebalnictwa (cmentarzy).

Dążąc do osiągnięcia celów społecznych ustala się następujące kierunki i zasady działania:

1. Modernizowanie zasobów mieszkaniowych komunalnych i spółdzielczych oraz stworzenie warunków sprzyjających modernizowaniu zasobów indywidualnych,
2. Tworzenie rezerw pod zabudowę mieszkaniową niskiej intensywności, wyposażonych w infrastrukturę techniczną i z uporządkowanym statusem prawnym – własnościowym,
3. Stosowanie udogodnień dla budownictwa jedorodzinnego,

4. Podejmowanie inicjatyw i przygotowanie terenów pod skoncentrowane budownictwojednorodzinne (opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego),
5. Pozyskiwanie i budowa tanich mieszkań dla najuboższych (mieszkania komunalne, mieszkania rotacyjne na cele socjalne),
6. Remontowanie i modernizacja istniejących szkół podstawowych,
7. Utrzymanie stanu posiadania i modernizacja placówek przedszkolnych (przedszkole w Hańsku),
8. Rozwijanie placówek i działalności w zakresie kultury (w tym organizacja muzeum sztuki ludowej z salą dydaktyczną, inicjowanie założenia skansenu),
9. Odnowa i rozbudowa bazy sportowej (gminnej, osiedlowej i szkolnej),
10. Modernizacja istniejącego układu komunikacyjnego gminy obejmującej: utwardzenie dróg gruntowych, ulepszenie nawierzchni, przebudowa skrzyżowania w Hańsku,
11. Rozbudowa sieci i urządzeń zaopatrzenia w wodę (ochrona zasobów wód pitnych, uzdatnianie wody, zapewnienie ciągłości dostaw),
12. Rozbudowa i przebudowa sieci kanalizacji sanitarnej (włączenie kanalizacji miejscowości Dubeczno do oczyszczalni w Hańsku),
13. Współpraca międzygminna w celu doprowadzenia gazu na teren gminy Hańsk, a następnie budowa w gminie sieci gazowej średniego ciśnienia. Rozbudowa i modernizacja urządzeń i sieci energetycznych,
14. Rozbudowa i modernizacja urządzeń telekomunikacyjnych,
15. Zorganizowanie usuwania odpadów (urządzenie punktów gromadzenia odpadów), budowa nowego wysypiska śmieci wspólnie z sąsiednimi gminami poza terenami chronionymi,
16. Utrzymanie istniejących cmentarzy,
17. Koncentrowanie wszystkich możliwych środków na zadaniach prowadzących do całościowego rozwiązywania problemów budownictwa komunalnego, komunalizacyjnych, wodociągogrupowego, kanalizacji sanitarnej oraz doprowadzenia gazu wysokoprężnego.

4.4 Cele przyrodnicze, o których mowa w ust. 4 pkt 2b wyrażają się w ochronie i racjonalnym kształtowaniu środowiska przyrodniczego i traktowaniu środowiska jako nierozłącznej części węższych procesów rozwojowych oraz w ochronie krajobrazu i obejmują:

1. Zahamowanie procesów degradacji środowiska przez przemysł oraz prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami złóż z ograniczeniem negatywnych skutków ich eksploatacji,
2. Zachowanie istniejących walorów środowiska przyrodniczego z uwzględnieniem ich roli w ponadlokalnych systemach ekologicznych i systemie obszarów prawnie chronionych,
3. Ochronę zasobów gminy będących podstawą jej rozwoju ze szczególnym uwzględnieniem zasobów wód podziemnych,
4. Poprawę drowotnych warunków życia mieszkańców w zakresie czystości powietrza, jakości wód pitnych, klimatu akustycznego i zabezpieczenia terenów rekreacyjnych,
5. Zachowanie wartości krajobrazowych, krajoznawczych i rekreacyjnych obszarów o funkcjach turystycznych w skali regionalnej,
6. Ochronę Złóż surowców mineralnych przed zagospodarowaniem uniemożliwiającym ich eksploatację,

Dążąc do osiągnięcia celów przyrodniczych ustala się następujące kierunki i działania:

1. Zasoby wód podziemnych jako jedyne źródło wody pitnej dla gminy podlegają ochronie przez przyjęcie zasad gospodarki wodnościekowej i gospodarki odpadami w rozdz. I p.3,
2. Tereny otaczające istniejące cieki oraz tereny dawnych ich przepływów a także istniejące stawy i podmokłości będą chronione przed przesuszaniem i zabudową,
3. Tereny powierzchniowej eksploatacji surowców zostaną zrekultywowane i przywrócone do rolniczego użytkowania,
4. Ograniczeniu będzie podlegać emisja z lokalnych źródeł przez:
 - a) eliminacja najbardziej uciążliwych lokalnych emitorów zanieczyszczeń,
 - b) działania mające na celu restrukturyzację istniejących uciążliwych i kosztownych technologii w Hucie Szklą Dubienka oraz wprowadzenie wysoko - sprawnych urządzeń ochronnych,

- c) lokalizacja nowych obiektów pod warunkiem wyeliminowania ich uciążliwości dla otoczenia,
 - d) realizację programu gazyfikacji oraz podejmowanie działań mających na celu ograniczenie spalania paliw o największej uciążliwości.
5. Zagrożenia związane z niekontrolowanym składowaniem odpadów będą eliminowane przez uporządkowanie gospodarki odpadami,
 6. Ochroną prawną objęto tereny położone w: Poleskim parku Narodowym, Sobiborskim Parku Krajobrazowym oraz Rezerwacie Przyrody “Żółwie Błota”,
 7. Zachowane zostaną istniejące lasy a kompleksy leśne będą powiększone w drodze regulacji granicy polno – leśnej,
 8. Ochronie w ramach ustaleń planów zagospodarowania przestrzennego podlegać będą tereny o wysokich walorach krajobrazowych,
 9. Tereny zieleni w obszarach zamieszkałych będą podlegały ochronie i rozbudowie.

4.5 Cele kulturowe o których mowa w ust. 4 pkt 2b wyrażają się w zachowaniu dziedzictwa kulturowego i obejmują:

- 1) Zachowanie tożsamości kulturowej obszaru poprzez utrzymanie i poprawę stanu istniejącego wartościowych zasobów środowiska kulturowego oraz krajobrazu,
- 2) Zachowanie i wyeksponowanie naturalnych i naturalno – kulturowych cech krajobrazu i panoram widokowych,
- 3) Rozszerzenie zakresu prawnej ochrony obiektów zieleni i krajobrazu,

Dążąc do osiągnięcia celów kulturowych ustala się kierunki i zasady działania:

- 1) Ochrona zabytkowego zespołu sakralnego w Hańsku, wyeksponowanie zespołu, udostępnienie dla turystyki krajoznawczej z odpowiednim zagospodarowaniem terenów otaczających
- 2) Zachowanie układów urbanistycznych wsi: Hańsk i Dubeczno, wewnątrz krajobrazowych oraz przedpól ekspozycji zespołów zabytkowych,
- 3) Kształtowanie współczesnej zabudowy wsi w nawiązaniu do zabudowy tradycyjnej i przeciwdziałanie tendencjom do rozpraszania zabudowy wsi,
- 4) Przeciwdziałanie dewastacji krajobrazu elementami infrastruktury,

- 5) Promowanie wykorzystywania i przystosowania obiektów o wartościach kulturowych na cele usługowe.

4.6 **Cele przestrzenne**, o których mowa w ust. 4 pkt 2b wyrażają się w zapewnieniu ładu przestrzennego, w kształtowaniu zagospodarowania gminy przy zapewnieniu walorów estetycznych tego zagospodarowania oraz efektywności wykorzystania zasobów i obejmują:

- 1) Uporządkowanie struktury gminy, w tym zarówno w całości poszczególnych układów przestrzennych jak i ich elementów,
- 2) Wylimitowanie konfliktów wynikających z różnych sposobów użytkowania terenów,
- 3) Racjonalne wykorzystanie terenów o największym stopniu urbanizacji w miejscowościach Hańsk, Dubeczno i intensyfikację ich zagospodarowania.

Dążąc do osiągnięcia celów przestrzennych ustala się następujące sposoby, kierunki i zasady działania:

- 1) Prowadzenie przez gminę gospodarki terenami mającej na celu tworzenie gminnego zasobu gruntów pod przyszły rozwój gminy ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb związanych z realizacją celów publicznych i z kształtowaniem przestrzeni publicznych,
- 2) Uporządkowanie i modernizacja ośrodka gminnego,
- 3) Wypełnienie zabudową, niezbędnymi urządzeniami towarzyszącymi i zielenią terenów centrum usługowego w Hańsku w celu stworzenia zwartej i czytelnej struktury ośrodka,
- 4) Uporządkowanie zagospodarowania terenów zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej na całym obszarze gminy; dotyczy to budynków, działek oraz przestrzeni publicznych, w tym ulic wewnętrznych, zieleni, wypełnienie luk w zabudowie i uzupełnienie brakujących elementów z zakresu infrastruktury społecznej i technicznej oraz urządzeń komunikacyjnych ,
- 5) Utrzymanie budynków i terenów otaczających w dobrym stanie technicznym (elewacje i części wspólne budynków wielorodzinnych, zieleni towarzysząca, przestrzenie publiczne, w tym miejsca wypoczynku, gier i zabaw, ulice i ciągi piesze, parkingi itp).